YEPETAŞ

MİZAH HİKÂYELERİ

Aziz Nesin

mim uykusuz

Akbaba
MİZAH YAYINLARI

Onikinci
Kitabını
Sunar

YEPETAŞ

«Yedek Parça Türk Ananim Şirketi»

MİZAH HİKÂYELERİ

AZIZ NESIN

YEPETAŞ

Uzun zaman işsiz güçsüz gezdikten sonra, bir gün köprü üstünde giderken, intiharın cesaret mi, yoksa korkaklık mı olduğunu kendi kendime ve yüksek sesle tartışıyordum. Biri koluma yapıştı..

— Çıldırdın mı Nuri?

Okul arkadaşımı tanıdım. Adını birden hatırlıyamadım.

— Bilmem, belki de çıldırmışımdır, farkında değilim, dedim.

Beraber yürüyorduk.

— Ne iş yapıyorsun?

— İki senedir her sabah saat sekizde evden çıkıyorum... Akşamın dokuzuna kadar iş arıyorum.

— Zor iş...

— Zor mor. İş iştir. İstanbulda ne kadar resmî, hususî müessese varsa, hepsinde adresim var. Kimden iş istesem, siz adresinizi bırakın, biz size mektupla bildiririz, diyorlar.

— Sana şimdilik ayda üç yüz yeter mi?

— Alay etme!

— Gel benimle.

Bir taksiye bindik. Çok büyük bir mağazanın önünde indik Vitrin camında «Yepetaş» yazılıydı.

Mağazanın asma katında mükemmel bir büroya girdik. Arkadaşım:

— Hayret ediyorum, dedi, sen bizim mektebin en tenbeli, en haylâzı idin. Zar zor liseyi bitirdin. Yüksek tahsil de yapamadın. Oldukça aptalsındır da. Nasıl oluyor da bir iş güç sahibi olamadın?

— Bir eksik tarafım var herhalde, dedim.

— Bu yepetaş benim.

— Yepetaş ne demek?

— Yedek parça Türk Anonim Şirketi. Kelimelerin baş harflerini alırsan Yepetaş olur.

— Öbür ortakların kim?

— Ortak falan yok. Lâf olsun diye karımı, baldızımı ortak gösterdim. Şirket olunca, hem müşteri daha çok güveniyor, kolay kazıklanıyor, hem de vergi falan işlerinde... Ne ise, sonra hepsini öğrenirsin!

— Burada ne satıyorsun?

— Hiç!..

— Nasıl hiç?

— Basbayağı hiç. Şu koskoca mağazaya bak. Bir şey görüyor musun?

Gerçekten koca mağazada birkaç büyük saksıda palmiye, ve geniş yapraklı süs bitkilerinden başka bir şey yoktu. Raflar boştu.

— Şirketimin Adanada, Konyada, Malatyada, İzmirde, Ankarada beş şubesi var. Eğer istersen seni de yetiştiririm, yeni açacağım şubelerden birine müdür yaparım. Şimdilik üç yüz. Yetişince bin liraya kadar artar.

— Ne iş yapacağım?

Dosya dolabından büyük, kalın bir defter çıkardı.

— Burada malzemelerin adı, fiyatı yazılı.

Defterin ilk sayfasına baktım. Şunlar yazılıydı:

«Akümülâtör, ana mili, şaft, silindir gömleği, küçük mahrût!..»

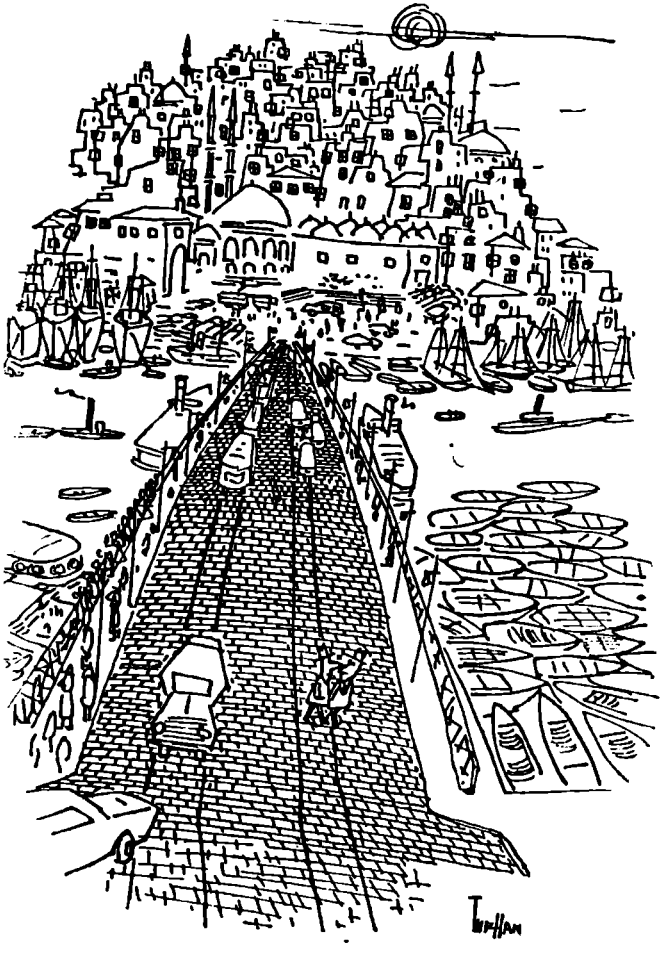
— Hemen işe başlıyabilirsin.

Aşağı indik. Ceviz, uzun tezgâhın başında duran adamla,

— Saim... Nuri bey...

Diye bizi birbirimize tanıştırdıktan sonra:

— Nuri bey sizin yanınızda staj görecek, dedi, gitti.

İşi öğrenmek için gözümü dört açmıştım. Salm bey sigara ikram etti. Sigaramızı bitirmeden içeri iki köylü girdi.

— Selâmünaleyküm.

— Aleyküm selâm ağalar... Buyurun.

Saim bey köylülere çok saygılı davranıyordu.

— Bir emriniz mi var? Buyurun, oturmaz mısınız?

— Sağ ol bey, başımız dertte.

— Traktör mü?

— He ya... Traktörün priz direği kırıldı. İşler yüzüstü kaldı. Ne edeceğiz? Sizde var mı?

— Vah vah vah!.. Vardı ama biraz evvel sattık. Beş dakika evvel gelseydiniz.

Köylülerden biri:

— Tüh, diyerek elini dizine vurdu.

— Birisinde var galiba... Eğer satmadı ise...

— Amanın bey... Bir soruştursak.

— Siz parasını bırakın. İki gün sonra bir uğrayın..

— Allah razı olsun. Kaç para?

— Vallahi, öyle bir şey ki... Beş dakika evvel yirmi beş liraya sattık. Bizde olsa kolay.

— Ne ise canım, işten kalmıyalım da...

— Herif çok namussuz. Bilmem ki, iki yüz elliye verir mi?

İki köylü fısıldaştılar. Sonra iki yüz elli lirayı saydılar.

— Yarıntesi günü geliriz bey... Allaha emanet ol!

— Güle güle...

Aradan beş dakika geçti geçmedi, bir köylü daha girdi.

— Sizde cer dişlisi var mı?

— Ayna dişlisi var, cer dişlisi yok.

— Bana cer dişlisi lâzım.

— Bulunmuyor şimdi. Birinde var ama, çok namussuz herif, anasının nikâhını ister.

— Tek olsun da istesin. Traktör bir haftadır leş gibi tarlada yatıyor.

— Sen üç yüz lira bırak da, bakalım belki razı ederiz. Daha fazla isterse, biz veririz de sen sonra ödersin

Adam üç yüzü saydı.

— Yarın gel, al.

— Sağ ol beyim.

O çıktı, arkadan biri bu sefer ayna dişlisi istedi. Ona da:

— Bizde cer dişlisi var, ayna dişlisini az evvel sattık, dedi.

Kamalı mil istiyene, şanjman mili var, diyor, şanjman mili istiyene de kamalı mil var, diyordu

— Piston kolu var mı?

— Piston var ama, piston kolu yok. Az evvel sattık. Ama namussuz bir herifte var. Eğer satmadı ise...

O çıkıyor, arkadan başka biri soruyordu:

— Geri vites dişlisi var mı?

— Ah, şimdi sattık...

— Yuvarlak bilya var mı?

— Masura bilya var. Ama isterseniz, namussuz bir herifte var. Çok namussuz... Karaborsa fiyatına veriyor.

Her giren çıkan üç yüz, beş yüz bırakıyordu.

Bir köylü geldi:

— Bizim akıs geldi mi? diye sordu. Evvelki gün yedi yüz elli lira bırakmıştım.

Saim bey;

— Bulduk ama, dedi, herif öyle namussuz ki kardeşim, yüz lira daha istiyor.

Adam yüz lirayı da verdi. Saim bey, tezgâhtara;

— Koş Apostola, aksı getir, dedi.

Evvelden parasını verip mal ısmarlayanlar geldi

mi, Saim bey tezgâhtarı, Apostola, Vasile, Avrama yolluyordu.

Akşam üzeri, Yepetaş'ın sahibi arkadaşım geldi.

— Nasıl? dedi.

— Çok iyi.

— Görüyorsun ya, bizde hiç bir şey yok. Burada hiç satıyoruz. Akşam kapıyı kaparken, kasaya en az üç beş bin lira kâr girmeli. Yalnız defterimiz gayet muntazamdır... Değil mi Saim bey?

— Evet, beyefendi.

— Deftere fatura fiyatları üzerinden işleriz. Nasıl Nuri, yapabilecek misin?

— Tabii... işleri kavradım. Artık çalışabilirim.

O sırada iki köylü içeri girdi.

— Haydi bakalım, görelim seni...

Köylülere, hemen;

— Buyurun ağalar, dedim.

— Vantilâtör kayışı var mı?

Tıpkı Saim beyden öğrendiğim gibi başladım:

— Ah!.. Vantilâtör kayışı vardı ama, az evvel sattık. Eğer isterseniz pantalon kayışı var. Ama, durun bakayım, tamam... Birisinde vantilâtör kayışı da var.

— Kaça?.

— Fiyatını hiç sormayın. İnsan söylemeğe utanıyor. Öyle namussuz, cibilliyetsiz bir pezevenk ki... Anasının nikâhını ister. Yüz liradan aşağı vermez hergele... Aşağılık, namussuz, karaborsacının biri, milleti soyup soğana çeviriyor. Allah belâsını versin!..

Köylüler yüz lirayı verdiler. Ben hâlâ sayıp dökü-yordum:

— Tıynetsiz dürzü... Yüz liraya vantilâtör kayışı olur mu? Ama ne yaparsın? Sütü bozukların elinde kaldık. İtoğlu itte din, iman yok ki...

Köylüler:

— Öyle, öyle bey, diye tasdik ederek gittiler. Nasıl olsa koğulacağım için, ben de onların arkalarından çıkmağa hazırlanıyordum, arkadaşım:

— Aşkolsun, dedi, ne kabiliyet bu... Maşallah bir günde işi kavradın. Şimdiden sana beş yüz lira aylık.

Altı aydır Yepetaş mağazasında çalışıyorum. Maaşım bin liraya çıktı. Bu bin lirayı kazanmak için, sabahtan akşama kadar patronumuzun anasına, avradına küfürler savuruyorum. O duydukça;

— Yaşa be!.. Tam aradığım adammışsın!.. Diye sırtımı okşuyor.

FİL HAMDİ NASIL YAKALANDI?

İstanbul Emniyet Müdürlüğünden, bütün taşra vilâyetleri Emniyet Müdürlüklerine şu telgraf çekilmişti:

«Otuz beş yaşında, uzun boylu, iki yüz kilo ağırlığında, kumral, üç dişi eksik, üst çenede bir azı dişi dolgulu, alt sol köpek dişi altın kaplama, çizgili kahverengi elbiseli, saçları oldukça dökülmüş ablak çehreli, kahverengi gözlü, «Fil Hamdi» adında azılı sabıkalı bir dolandırıcı, üç gün üç gece içinde oturdukları nöbet kulübesini büyük bir dikkatle bekledikleri için uykusuz kalan iki polis memurumuzun, yolda giderlerken uyuklamalarını fırsat bilerek ellerinden kaçmıştır. Yaptığımız tahkikat, takibat ve tetkikat sonunda, Fil Hamdinin kaçtığı kesin olarak anlaşılmıştır. Vilâyetiniz ve vilâyetinizdeki kaza karakollarından birine uğradığı veya bir polis memuruna yol, adres sorduğu takdirde, kendisine lütfen merakla yolunu beklediğimizi, bizi daha fazla intizarda bırakmıyarak, münasip, boş bir zamanında İstanbul Emniyet Müdürlüğüne gelerek teslim olmasını rica ettiğimizi söyleyin. Azılı sabıkalı Fil Hamdinin fotoğrafı ilişiktir.»

★

Taşra vilâyetlerinden birinin istasyonunda iki polis memuru konuşuyor:

— Ramazan, kardeşim, şu sâlep içen herif mutlaka Fil Hamdi...

— Hım... Benziyor... Resmi çıkar bakalım.

Bir resim çıkarır, arkadaşına gösterir.

— O değil be Ramazan. O senin resmin!

— Hı... Bayramda çektirmiştim. Nasıl?

— İyi ama, acık gülseydin be!.. Şu Fil Hamdi'nin resmini bul.

Ramazan cebinden bir sürü resim çıkarır, karıştırır.

— Bu benim oğlanın resmi... Bu askerlik hatırası. Bu kimdi Mahmut?

— O mu? Şey olacak... Eroin kaçakçısı Duman Ali...

— Bu da otel faresi Suphi... Resimler birbirine karışmış. Bul şu Fili be Ramazan! !

Mahmutla Ramazan resimleri karıştırırlar, Fil Hamdi'nin resmini ararlar.

— Çabuk ol Mahmut... Herif sâlebi içti, kaçacak...

— Bak, nasıl bakıyor etrafına?

— Buldum, şu resim olacak. Tamam, tâ kendisi!

Şüphelendikleri adamın yanına giderler.

— Hemşerim, şöyle dursana...

Bir resime, bir de adamın yüzüne bakarlar.

— Bir de yan dur bakayım.

— A-ah, benzemiyor be Ramazan.

— Bir kere de komiser bey görsün Mahmut. Belki o benzetir.

— Hemşerim, haydi yürü... Karakola kadar gideceksin.

★

Başka bir taşra vilâyetinin pazar yerinde iki memur konuşuyor:

— Ayıp oldu be Şükrü kardeşim. Akşama kadar fır dolandık, şu Fil Hamdi'yi yakalıyamadık.

— Şu adam olmasın?
— Belki de odur. Soralım.
Adamın yanına giderler.
— Bayım, senin adın ne?
— Mustafa...
Birbirlerinin kulağına:
— Mustafa diyor.
— Hamdi diyecek değil ya... Adını saklıyor.
— Aklı sıra bizi kandıracak.
— Bayım, biraz gelir misiniz?

★

Bir taşra vilâyetinin kahvesinde iki memur konuşuyor:
— Dün ben üç tane Fil Hamdi yakaladım, komiser hiç birini beğenmedi.
— Şu bizim komiser de amma müşkülpesent haaaa...
— Hişşşt!... Yavaş konuş, çaktırma. Şu çay içen adama yan gözle bak!
— O be... Tâ kendisi!..
— Ama, gelen evrakta şişman diye yazıyordu. Bu zayıf, iskelet gibi herif...
— Zayıflamıştır birader, kaçak gezmek kolay mı?
— Öyle ya... Ama bu esmer. Fil Hamdi kumralmış.
— Dağda, bayırda gezmekten rengi atmıştır.
— Haklısın. Yalnız birader bunun sık siyah saçları var. Evrakta Fil Hamdi'nin saçları dökülmüş diye yazıyordu.
— Eh artık o kadarcık da olur. Herif tanınmamak için belki peruka takmıştır.
— Ne duruyoruz? Yakalıyalım.
Adama yaklaşırlar.
— Adın ne senin?

— Hamdi...

Birbirlerine mânalı mânalı bakıp gülerler.

— Yürü bakalım karakola... Haydi!

— Ne var? Ne oldu?

— Fazla sorma! Karakolda öğrenirsin.

★

Bir taşra vilâyetinin, bütün taşra vilâyetlerinde olduğu gibi, bir iki kilometrelik asfaltı üzerinde iki polis yoldan geçen bir adamı yakalarlar.

— Aç ağzını!

— Ağzımda bir şey yok ki benim.

— Madem bir şey yok, açarsın.

Adam ağzını açar. İkisi birden adamın dişlerine bakarlar.

Polisin biri öbürüne sorar:

— Baksana şu evraka, kaç dişi yoktu?

Öbürü evrakı okur:

— «Üç dişi eksik, üst çenede bir azı dişi dolgulu, alt sol çenede köpek dişi altın kaplama...»

Polis memuru, adamın dişlerini sayar:

— Bir, iki, üç... Dört... Oynama be! Şaşırttın... Bir, iki, üç, dört, beş... Yirmi dört... Yirmi dört dişi var.

— Yirmi dört mü? Kaç tane eksik? Senin kaç dişin eksik, bîliyor musun?

— Sekiz...

— Çektirmiştir. Delilleri ortadan kaldırmak için dişlerini çektirmiştir.

— Benim dişlerim takmadır. Ağzımda hiç kendi dişim yok...

— Evrakta takma olup olmadığını yazıyor muydu?

— Yazmıyor. Unutmuşlardır. Bu canım, bu... Tâ kendisi... Köpek dişine baksana, altın kaplama... Bayım, gel bizimle beraber.

— Nereye?
— Karakola!.. Yürü!..

★

Taşra vilâyetleri Emniyet Müdürlüklerinden İstanbul Emniyet Müdürlüğüne günde yüzlerce telgraf geliyordu:

«Falan falan tarihli, filân filân sayılı telgrafa cevaptır:

Vilâyetimiz dahilinde, on dört tane çizgili kahverengi elbiseli, sekiz tane köpek dişi altın kaplamalı olmak üzere on dört Fil Hamdi yakalanmıştır. Bu miktarın isteğe yeter olup olmadığının, araştırmağa devam edip etmiyeceğimizin emir buyurulmasını saygı ile rica ederim.»

«Falan falan tarihli, filân filân sayılı yüksek telgrafınıza cevaptır:

Vilâyetimiz dahilinde 180 kilo ile 220 kilo arasında iki düzüne Fil Hamdi yakalanmış olup, aradaki kilo farkının, kantarların ayarsızlığından ileri geldiğini, hepsinin de gözlerinin kahverengi olduğuna göre, Fil Hamdi olduklarında en ufak bir şüpheye yer kalmadığını, yakalanan Fil Hamdiler sevkedilmiş olup, gözden kaçmış olanlar varsa, onların da büyük dikkatle arandığını ve peyderpey sevk edileceğini saygı ile arzederim.»

★

İstanbul Emniyet Müdürlüğünden, taşra Emniyet Müdürlüklerine gönderilen telgraf:

«Koyacak bütün yerler dolmuş olduğundan, şimdilik eldeki Fil Hamdiler yeter görülmüştür. İkinci bir emre kadar Fil Hamdilerin yakalanmasına ve aranmasına ara verilmesini teşekkürlerimle rica ederim.»

NOT: Firar eden Fil Hamdi yakalanmıştır.

DÜDÜKLÜ TENCERE FABRİKASI

Yerli endüstriyi korumak hepimizin görevidir. Düdüklü tencere fabrikamız basına bir çağrı yapınca çok sevindim. Bir çok gazeteciler orada idik. Gelenleri daha kapıdan karşılıyorlardı. Müdür güler yüzlü bir adamdı. Yerinden kalkıyor, salonun kapısında gazetecilerin elini sıkıyor, koluna giriyor, rahat koltuklara oturtuyordu.

Memleketimizde millî sanayiin düdüklü tencere yapacak kadar ilerlemiş olmasından çok sevinçli idim. Müdür hepimize ayrı ayrı sigaralar sunduktan sonra, zile bastı. İçeri giren temiz kıyafetli adamına:

— Beylere bak, ne emrediyorlar? dedi.

Sonra bizlere döndü:

— Gayet güzel, nefis çilek şurubumuz var, dedi.

Otuz kadar gazeteciydik, kimimize çay, kahve, kimimize çilek şurupları geldi. Önce havalardan konuştuk. Oradan yerli filmciliğimize geldik; sonra balıkçılığımızı kalkındırma için yapılması gerekli işlere atladık. Arada bir kaç müstehcen fıkra anlatılıp gülüşüldü. İçimizde son derecede espri yapmağa meraklı soğuk adamlar olduğundan salon tulûat sahnesine dönmüştü. Bir ara basur memelerinden şikâyet eden bir gazeteciye, fabrika mühendisi bir ilâç sağlık veriyordu. Müdür, nazik bir şekilde hepimizi öğle yemeğine davet etti.

Uzun masada koç yumurtasından tutun, balık yu-

murtasına kadar, kuş sütünden deve sütüne, av etinden domuz etine kadar her şey vardı.

Yemek o kadar şakalarla, gülüşmelerle geçti ki, az kalsın arkadaşlardan biri tavuk budu ağzında gülerken boğulacaktı.

Yemekten sonra kahveler içildi, sigaralar tellendirildi. Gazetelerin iktisat yazarlarından çoğu, başka acele işleri olduğu için:

— Malûm ya, gazetecilik, diye müdüre özür diliyerek fabrikadan ayrıldılar.

Hepimiz her şeyi bildiğimiz için musikiden atom bombasına, tiyatrodan jet uçaklarına kadar her konuda yetkiyle konuştuk. Saat beş olmuştu. Müdür:

— Büfeye buyurun, dedi.

Büfe o kadar mükemmeldi ki, öğleyin yediğimiz yemeklerin henüz hazmolmadığına hepimiz üzüldük. İştahımızı açması için içkiye kuvvet verdik. Soğuk mezelerle votka, taze meyvalarla şarap, şekerlemelerle likör, kuru meyvalarla rakı, peynir çeşitleriyle bira ve mezesiz olarak da viski, cin gibi yabancı uyruklu içkiler içtik.

Arkadaşların bir kısmı daha gitti. Ben kendi hesabıma, millî sanayiimize fazla önem verdiğim için, düdüklü tencere fabrikamız hakkında ne zaman bilgi edineceğiz diye bekliyordum.

Saat sekize doğru üç kişi kaldık.

Bir spor yazarı, biri de gazetelerden birinde çapraz bulmaca yapan bir arkadaş, bir de ben, mizah yazarı.

Müdür:

— Yedirdik, içirdik, daha ne bekler bu herifler?

Der gibi yüzümüze bakınca, spor yazarına yavaşça sordum:

— Ne olacak?

— Beni müdür bey otomobili ile götürecek, onu bekliyorum, dedi.

Öbürünün de müdür eski arkadaşı imiş. Konuşacak lâf da bitmişti.. Utanarak:

— Fabrikanız hakkında biraz bilgi edinebilir miyim? Diye müdür beye sordum. Müdür biraz şaşkın, kurşun kalemini dişlerinin arasında ezerek:

— Haaa... dedi, fabrika mı? Biliyorsunuz bu fabrika.. düdük... yani.. düdüklü tencere fabrikasıdır. Fabrikamızda günde yedi tane düdüklü tencere yapılır. Ben geldiğim zaman, günlük randıman beş tencere idi. Yakında bu miktarı günde on tencereye kadar çıkarabileceğimizi umuyorum. Biliyorsunuz, hükûmet her vatandaşı ev sahibi yapmak, havuzlu bahçe sahibi yapmak, şemsiye sahibi yapmak gibi, yine her vatandaşı düdüklü tencere sahibi yapmağı da programına almıştır. Bu sebeple faprikamızın randımanını artıracağız. Ancak, bazı zorluklarla karşılaşıyoruz. Bu zorlukları rica ederim gazetenize yazmayın, hususî olarak size söylüyorum. Düdüklü tencere fabrikası için lâzım olan malzeme, yani tencere, tencerenin kapağı, vidaları, düdük vesair parçaları hep Amerikadan gelir. Ama biz burada monte eder, düdüklü tencere yaparız. Yani Türk işçisinin alın teriyle olur. Üzerine (Yerli malı) diye de madenî bir etiket koyarız. Bu etiketler de Amerikadan gelir. Fabrika, Türk ve Amerikan sermayesiyle ortak kurulmuştur. Parası bizden, akıl vermek onlardan!

Fakat son zamanlarda parçalar gelmediği için düdüklü tencere yapmakta zorluk çekiyoruz. Bizim düdüklü tencerelerimiz, Avrupanın ve Amerikanın düdüklü tencerelerine her bakımdan üstün. Bir kere, bizim düdüklerin sesi gayet tatlıdır. Meselâ tencerenize fasulya koydunuz da pişti, değil mi? Düdük öyle tatlı, öyle ahenkli öter ki, Zeki Müren Manolya şarkısını söylüyor sanırsınız. Halbuki Amerika ve Avrupanın düdüklü tencereleri, birdenbire, tiz bir sesle öterler. Bu yüzden kaç gebe ka-

dın korkarak çocuklarını düşürdüler. Sonra bizim düdükler daha uzun müddet öterler. Yani her bakımdan yabancı mallarına üstündür. Yalnız dediğim gibi melzeme bulamıyoruz. Çok şükür memleketimizde düdük çok, fakat tencere yok. Şimdi biz buna karşı bir çare düşündük. Yalnız düdük yapıp piyasaya çıkarıyoruz. İsteyen tenceresini kendi alır, yemeğini pişirir. Ara sıra gider bakar, yemek pişince düdüğü öttürür, yemek pişti diye haber verir. Bu suretle düdüklü tencere sahibi olur

Hem bunun başka faydaları da var. İstiyen düdük yerine, boru, keman, davul kullanır. O zaman kemanlı tencere, davullu tencere olur ki, bu buluş yalnız bize aittir. Davullu tencere olursa, evde ve mahallede yemeğin piştiğini duymıyan kalmaz.

Müdüre, verdiği bilgiden ötürü teşekkür ederek fabrikadan ayrıldım. Ertesi gün gazetelerde, gezdiğimiz fabrika hakkında, ziyafetteki gazeteciler şöyle yazılar yazmışlardı:

«Kalkman sanayiimiz»

«Yerli düdüklü tencerelerimiz, her bakımdan Avrupanınkine üstün».

«Yılda yirmi beş milyon düdüklü tencere yapıyoruz.» ve daha neler...

MUCİZE AYNALAR

Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın apartımanında ziyafet vardı. «Lâbada Bank» müdürü, körpe eşi, cömert baldızı, sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz kısır karısı; büyük emlâk ve irat sahibi Medenî bey, badem gözlü sekreteri bayan İpek, Adanalı tüccarlarımızdan Hacı Osman Bayır ve metresi Fıstıka hanım, bu büyük ziyafetin davetlileri arasındaydı.

Radyo spikeri konuşuyordu:

— Muhterem dinleyiciler! Bu akşamki klâsik Türk müziği konserimiz burada bitti. şimdi «Yeni Buluşlar» saatinde yüksek mühendis Mekki Makineci, konuşmasına başlıyor.

Lâbada Bank müdürünün körpe eşi;

— Aman, bu herifin sesini de hiç sevmem, dedi.

Adanalı Hacı Osman Bayır:

— Gurban olayım, misâde idin dinliyelim, dedi, geçen hafta «kâhattan pamuk nasıl yapılır?» diye anlatmıştı..

Yüksek mühendis Mekki Makineci konuşmağa başladı:

«— Muhterem dinleyiciler! Bu haftaki «Yeni Buluşlar» saatinde atomun insanların hizmetine tatbiki hakkından itibaren Amerikanın Atom - York şehrindeki büyük atom istasyonu çalışmağa başlayacaktır. Bu istasyondan dünyanın her tarafına atom ışınları yayınlanacaktır. Bu yeni atom buluşu insanları şa-

şırtacak bir mucizedir. Atom ışınları, dünyanın nere-sinde olursa olsun, bütün aynalara etki edecek ve bu aynalar, ilk yapıldıkları tarihten baktığınız tarihe kadar üzerlerine akseden bütün hayalleri gösterecektir. Örneğin, evinizde yirmi senedir kullandığınız bir ayna var. Yirmi sene içinde bu aynaya ne kadar hayal aksetmişse, atomik ışın yayınları başlar başlamaz, bütün bu hayaller aynada geçit resmi yapacaktır. Şimdiye kadar yepilan denevler, başarı ile sonuçlanmıştır. Bu olağanüstü buluş ile, gençliğinizi, çocukluğunuzu seviştiğiniz günlerin hâtıralarını aynalarınızda seyretmek mümkün olacaktır.

Yarın sabah saat dokuzdan sonra aynalarınızın başında bulunun.»

Lâbada Bank müdürünün körpe eşi:

— Aman ne güzel, ne güzel... diye ellerini çırptı, çocukluğumdan beri kullandığım bir ayna var. Bütün hayatımı seyredeceğim.

Şimdi ziyafet sofrasından kalkmışlar, salonda grup grup bu yeni atomik ayna mucizesi üzerine konuşuyorlardı.

Sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz, sayılı irat sahiplerimizden Medeni beye, fısıldar gibi şunları söylüyordu:

— Monşer, bu yeni buluş bir harika... Bir çok hakikatlerin meydana çıkmasına sebep olacak. Bir tarihte beni Emniyet müdürlüğünde, affedersiniz, eşek sudan gelene kadar ıslatmışlardı. Serbest bırakılır bırakılmaz, Adlî Tıptan, dayak yediğimi bildiren on beş günlük rapor alıp, mahkemeye müracaat ettim. Mahkemede kimlerin tarafından dövüldüğüm ispat edilemeyince, kendi kendimi dövdüğüm anlaşıldı.

Medeni bey:

— Peki ama Hamza bey, dedi, ayna ile bu işin ne ilgisi var?

— Ne söylüyorsunuz? Olmaz olur mu? Dayak yediğim sırada duvarda bir ayna asılı olduğunu gördüm. Bu ayna her şeyi meydana koyacak.

Medeni bey:

— Gerçekten öyle, dedi, ben bu sihirli aynalar sayesinde en azından kırk, elli bin lira vurdum, demektir.

— Nasıl yapacaksınız bu işi?

— Gayet basit... Büfenin önündeki kristal ayna sayesinde olacak. Kallâvizadelerin kızı «Altıngül» ile uzun zaman seviştiğimizi biliyorsunuz.

— Evet... Dedikodusunu duymayan kalmadı.

— Babası kızı vermedi. Kız da hâtıralarını çarçabuk unutuverdi. Halbuki Kallâvizadelerin kıziyle evlenmem demek, milyonların üzerine oturmam, demektir.

— Evet?..

— Altıngül ile, bizim apartımanda büfe aynasının karşısında günlerce seviştik. Yarın sabah bütün aşk sahneleri, aynada tekrarlanacak. Kallâvizadeye aynayı götüreceğim... Anlıyorsun ya, ya kızı verecek, yahut aynayı benden satın almağa mecbur olacak.

— Ya olmaz derse...

— O zaman daha iyi... Tiyatro gibi herkese oynatır, dünyanın parasını kazanırım. Yaşasın bu mucize aynalar...

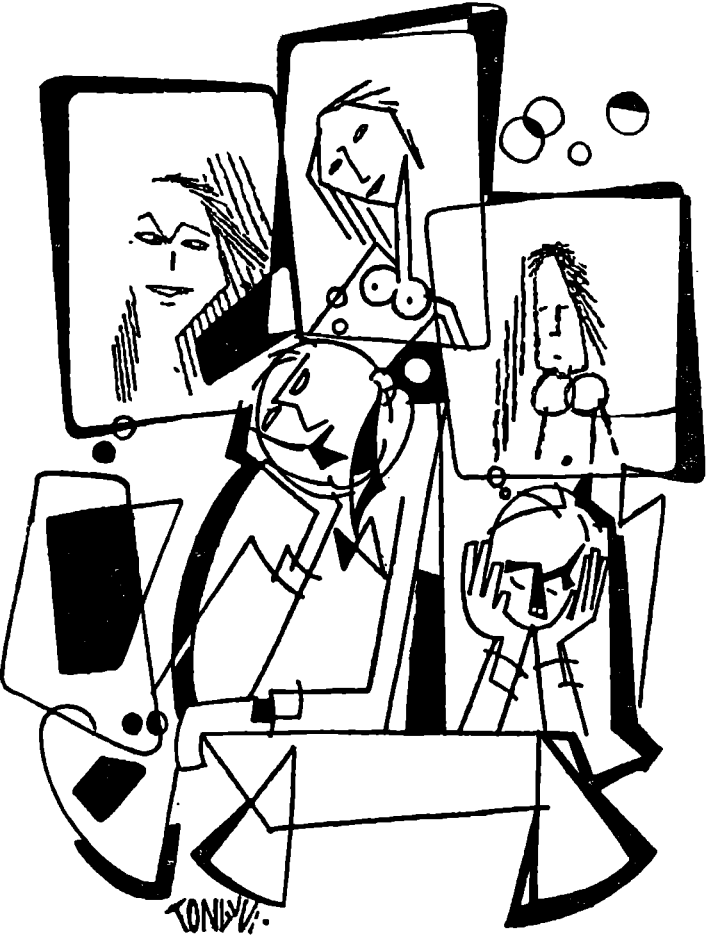
Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın karısı da, Hacı Osman Bayır'ın badem gözlü metresi Fıstıka hanımla konuşuyordu:

— O delikanlıyı bir türlü unutamıyorum...

— Kaplanı mı?

— Evet... Ah Kaplan... Beni çarçabuk unuttu. Şimdi aynanın karşısına geçip o tatlı hâtıraları yeni baştan yaşıyacağım.

— Ben de bizim beye, eski halimi aynada gösterip intikam alacağım. Beni tanıdığı zaman, böyle miy-

TONGUÇ

dim? Şimdi beni beğenmiyormuş. Erkek milleti değil mi?

Salondakilerin hepsi sevinç içinde yeni buluştan konuşuyor, neşe ile gülüşüyorlardı.

Fıstıka hanım:

— Ah bir yarın olsun, diyordu.

Lâbada Bank müdürünün cömert baldızı:

— Yarına kadar nasıl bekliyeceğiz? Hiç sabrım kalmadı, diyordu.

Ah eski hâtıralar!.. Ah gençlik!.. Kimisi mucizeli aynalarda merhum annesini, kimisi de çocukluğunu göreceği için sevinçliydi. Kapının zili çaldı. Gelen, tanınmış Jinekolog operatör Dr. Şahap Cenabettin beydi. Doktorun suratı sapsarıydı. Bitkin bir hali vardı. Ev sahibi:

— Ne o doktor, hasta mısın? diye sordu.

Doktor inler gibi:

— Duymadınız mı? diye kekeledi, duymadınız mı?

— Neyi doktor? Fena bir haber mi var?

— Daha ne olsun?.. Hiç bir şeyden haberiniz yok. Az evvel radyo söyledi. Atomik ışınlarla aynalarda her şey meydana çıkacak.

Salonu dolduran neşeli insanlar bir kahkaha koyverdiler.

— Bundan daha güzel, eğlenceli ne olabilir doktor?..

Doktor Şahap Cenabettin:

— Siz hepiniz çıldırmışsınız, diye haykırdı. Sonra erkekleri kollarından çekip kadınlardan ayırdı:

— Bu yeni buluş, benim ölümüm demektir. Ameliyat odamda, tam da ameliyat masasının karşısında büyük bir ayna var...

— Evet?..

— Anlıyor musunuz? Mahvoldum. Bütün kürtajlar, bütün çocpk almalar... Evet, her şey, her şey, hattâ öbürleri bile, yarın sabahtan itibaren aynada geçit resmi yapacak...

Bunu dinleyen erkekler, ellerini başlarına vurdular..

— Vay anasını!..

— Bu aklımıza gelmemişti.

— Bütün rezaletimiz...

— Hattâ benim gizli cinayetim... Şey... yani, başka şey demek istemiştim.

Kadınlar, erkeklerin fısıltılarını duymuşlardı. Yedek parça ithalâtçısı Davut Soyuvar'ın karısı:

— Yirmi senelik aile saadetim mahvoldu, diye inledi, kocam her şeyi öğrenecek... Şoförü, öbür şoförü, sonra daha öbür şoförü... Hepsi aynanın karşısında olmuştu...

Fıstıka hanım:

— İnsan ne bilir günün birinde aynaların böyle gevezelik yapacağım... dedi.

Sıkı politikacılarımızdan Hamza Yatmaz'ın kısır karısı:

— Ah kurt köpeğim... kurt köpeğim...

Diye üç defa inledikten sonra bayıldı.

— Ben onun cebinden her sabah... Ah cüzdanından her sabah... Uyurken yapardım bu işi. Farkına varmazdı. Şimdi her şeyi öğrenecek.

— Biraz limon kolonyası... Çabuk kızım... Fenalık geliyor.

Hacı Osman Bayır:

— Hizmetçi ile bu işi yapmamalıydım, dedi, nasıl da şeytana uydum.

Salondan bir ah vah yükseliyordu. Biraz sonra salonu bir ölüm sessizliği kapladı.

Tanınmış doktor Jinekolog Operatör Şahap Cenabettin tok sesiyle bu sessizliği bozdu:

— Muhterem bayanlar, baylar!... Bu yeni buluşun, atomik aynaların hepimizin saadetini bozduğuna şüpheniz var mı?

— Hayır...

— Katiyen...

— Bu aynalar bizi mahvedecek...

Doktor tane tane konuştu:

— Üzerinde atom ışınları yansıyan bu aynalar, toplumun sosyal düzenini bozacak.

Yer yer sesler yükseldi:

— Evet... Ama ne yapabiliriz?

— Elimizden ne gelir?

— Bir kurtuluş çaresi var mı?

Doktor Şahap Cenabettin:

— Tek kurtuluş yolu, bütün aynaları kırmak, parçalamak, diye bağırdı.

Medenî bey:

— Bu da yetmez... Paramparça etmeliyiz, dedi.

Badem gözlü sekreter, bayan İpek, ipek gibi pürüzsüz sesiyle haykırdı:

— Havanda dövelim parçalarını, tuz buz edelim.

Dâvetliler evlerine dağıldılar.

O gece şehrin bütün evlerinde sabaha kadar, o zamana kadar görülmemiş bir şangırtı, havan sesi, gürültü duyuldu.

Sabah erken sokakları dolaşan, apartımanlardan çöpleri alan çöpçüler, şaşırdılar. Her taraf ayna kırığı, ayna tozu ile dolmuştu.

Sabah saat tam dokuzda radyoda müzik arasında spiker şunları söyledi:

— Vatandaşlar!.. Dünyanın en güzel aynaları Mucize markalı aynalardır. Yalnız baktığımız zamanki hayalinizi gösterir ve sonra her şey üzerinden silinir. Markaya dikkat!... Mucize aynaları... Mucize aynaları...

Mucize aynaları fabrikasının sahibi bir günde milyoner olmuştu.

Kadıköy iskelesinde genç kadın:

— Eyvah!.. Çantam, çantam!.. Yakalayın, kaçıyor!... diye bağırdı. Kalabalık birbirine girdi. Yalınayak bir serseri, köprü merdivenlerini üçer üçer atlıyordu.

Genç, güzel kadın, sağında solundakilere:

— Tutun ne olur?... diye yalvarıyordu.

Hırsız, gözden kaybolduktan sonra, beş dakika kadar ancak geçmiştl. Genç bir polis, eli çantayı çalan hırsızın omuzunda görüldü.

— Çanta kimin?

Siyah, parlak, büyük bir çanta idi. Genç, güzel kadın sevinçle kalabalık içinden çantasına atıldı.

— Benim... Ah, çok teşekkür ederim.

Yalınayak hırsızın üstünde tutacak bir şey olmadığı için, polis kaçmasın diye uzun saçlarına yapışmıştı. Ayağındaki eski asker pantalonunun yırtıklarından çıplak vücudu, kirli butları görünüyordu.

Polis genç kadına:

— Lûtfen karakola kadar geleceksiniz, dedi.

— Neden?... Çanta benim. Bu herifin elimden kaptığını herkes gördü.

— İfadenizi alacağız, hırsızı mahkemeye vermek için...

Hırsızla polis önde, kadın arkada karakola girdiler. Komiser kadını dinledikten sonra, leş gibi kokan hırsıza iğrenerek baktı:

— Utanmıyor musun ulan? Eşek kadar herifsin... Çalışsana!..

Hırsız, başı önünde dinliyordu.

— Ne diye çalıyorsun? Ha?...

Hırsız, başını ağır ağır kaldırdı:

— Onlar sanki ne yapıyorlar?... dedi.

— Sus!... Şimdi...

Komiser, genç kadına:

— Hanımefendi çantanızda neler var? dedi.

— Param var... rujum, aynam, pudriyerim...

— Kaç paranız var çantanızda?

Kadın susuyordu. Komiser, elini masanın üstündeki çantaya uzatınca kadın atıldı::

— Karıştırmayın rica ederim, içinde mahrem eşyam var...

Komiser çantayı açtı, içindekileri çıkardı. Kadının dedikleri, biraz bozuk para ve iki yüz dolar...

Komiser:

— Bu dolarları nerden aldınız?... diye sordu.

— Ben kimseden dâvacı değilim. Çantamı verin gideyim...

— Dolarları soruyorum.

— Aman, çantayı da istemiyorum. Sizin olsun.

— Gidemezsiniz... Dolarları nerden aldınız?

Güzel kadın başını önüne eğdi:

— Madam Eleni sabahleyin verdi.

Hırsız, başını kaldırıp komisere baktı, bıyık altından güldü.

— Nerede bu Madam Eleni?...

Genç kadın fısıldar gibi, adresi söyledi.

Komiser, polis, hırsız, kadın bir polis arabasiyle Madam Eleni'nin apartımanına gittiler. İlk girdikleri odada karşılaştıkları uygunsuz durumda bir çiftti. Komiser açtığı altı odada, altı uygunsuz vaziyet görünce bağırdı:

— Demek altı aydır harıl harıl aradığımız randevucu Eleni sensin ha?... Bu dolarları kimden aldın?

— Bir müşterim verdi, Rıza Bey...

Uygunsuz vaziyette yakalanan erkekler, erkek oldukları için serbest bırakıldı. Kadınlar da, erkek olmadıklarından Ahırkapıdaki hastahaneye gönderildi. Sonra, polis, komiser, hırsız, güzel kadın, Eleni polis arabasıyla Rıza Beyin apartımanına gittiler. Rıza Bey, apartımanının yedinci katında inşaat yaptırıyordu.

— Ne yapıyorsunuz?

— Hiç...

— Hiç mi? Bu duvarcılar, ustalar ne?... Demek kaçak inşaat yapıyorsunuz.

Hırsız, başını kaldırdı, komisere baktı, bıyık altından güldü. Kaçak inşaat için zabıt tutulduktan sonra komiser Rıza Beye sordu:

— Bu dolarları nerden aldınız?

— Ali Bey verdi.

Komiser, Emniyet Müdürlüğüne telefon etti, bir kapalı kamyon istedi. Evvelkiler ve Rıza Bey kamyona doldular. Ali Beye gittiler. Komiser Ali Beye sordu:

— Bu dolarları Rıza Beye siz mi verdiniz?

— Evet...

— Niçin verdiniz?

— Bana inşaat demiri sattı...

— İnşaat demiri mi? Nerde?.. Beyannameniz var mı? Yok ha?... Demek demir karaborsası yapıyorsunuz...

Sonra Ali Beye döndü:

— Nerden aldınız bu dolarları?...

— Hüseyin'in evinde geçen gece kazandım.

Hırsız, hep yerde duran başını kaldırıp komisere baktı, bıyık altından güldü. Polis, komiser, hırsız, Eleni, güzel kadın, Rıza Bey, Ali Bey, kamyona doldular, Hüseyin'in evine gittiler. Yeşil çuha örtülü masada 10 bin lira, zarlar ve oyun kâğıtları vardı. Yakalanan altı kumarbaz savcılığa gönderildikten sonra Komiser, Hüseyine sordu:

— Bu dolarları nereden aldın?

— «Çemişgezek» vapuru Amerika seferinden dönmüştü. Onun çarkçısı Nuri verdi.

Evvelkilerle Hüseyin kamyona doldular... Çarkçı Nuri'nin evine gittiler. Çarkçı Nuri'nin evinde 10 kilo saf eroin bulundu. Nuri, dolarları İhsan'dan aldığını itiraf etti. İhsan Boğaziçinde bir tepedeki köşkte eroin fabrikasında suçüstü yakalandı.

— Dolarları kimden aldın?

— Rezzan'dan...

— Kim bu Rezzan?...

— Beyrut'tan kaçak naylon kadın çamaşırı getirir. Hırsız, başını ağır ağır kaldırdı, komisere baktı, bıyık altından güldü. Hep beraber kamyona doldular. Rezzan'ın evine gittiler. Rezzan bu dolarları, naylon çamaşır, lasteks mayo sattığı Nevin'den aldığını söyledi. Fakat bu hatun bir türlü Paris'e, Roma'ya doyamadığı için yerinde bulunamadı. Polis de:

— Zâten kamyonda da boş yer kalmamıştı, dedi.

Hırsız başını yerden kaldırıp, komisere baktı, bıyık altından güldü. Komiser:

— Anladık ulan! diye bağırdı, gülüp durma öyle... Anladık, sen onlara bakarak namuslusun işte...

Hırsız, suçu nakış teşebbüs halinde kaldığı için üç ay yatıp çıktı. Şimdi, namuslu bir vatandaş olarak çalışıyor ve nerede bir kadın çantası görse bir cüzamlı görmüş gibi ondan kaçıyor.

KİRALIK KAT

Üstünü başını iyice aradılar. Ceket yakasının altına sokulmuş iki toplu iğneyi çıkardılar. Dolma kalemini, kurşunkalemini, kimlik kâğıdını, not defterini, çakmağını, her şeyini aldılar. Pantalon askısını da çıkarttılar. Sonra fotin bağlarını söktüler.

İki kişinin önünde dar bir koridordan daha geçtikten sonra daracık bir yere soktular. Kapı üstüne kapandı.

Ellerini pantalonunun cebine soktu. Etrafına baktı. Tavanda tam tepesinde ölü gözü bir lâmba yanıyordu. Kapıdan karşı duvara yürüdü. Üç adımda hücrenin uzunluğu bitti. İki kolunu yana açtı. Bir eli bir duvara, öbür eli öbür duvara dokundu. «Püfff!..» diye nefes koyverdi. «Vay anasını!» dedi. Düşündü. Sonra yine düşündü. Sonra? Yine düşündü. Kapının üstünden açılmış el genişliğinde delikten ekmek veriyorlardı. Sık olmamak şartiyle kapıyı vurunca helâya çıkarıyorlardı.

Yerdeki dört köşe taşları saydı. Tekrar saydı. Odada sayacak başka şey yoktu. Bir daha saydı.

Duvarda badana fırçasının bıraktığı dalgalı lekeleri, rütubet izlerini birer şeye benzetti. Çıplak bir kadın, Jüpiter, tüfekli bir asker... Az sonra bakınca şekiller değişti. Jüpiter bu sefer bir ağaç olmuştu. Ağaç da daha sonra bakınca saldıran bir boğa oldu.

«Okuyacak bir şey olsa...» diye geçirdi içinden. Ah, okuyacak bir şey olsa... Şimdi burada ne olsa okurdu. Diyelim, ağır ağdalı bir tıp kitabı. Okurdu. Orman kanunu var. Okurdu. İncil var. Okurdu.

Düşündü. Yerdeki dört köşe taşları saydı. Gece mi, gündüz mü? İşte bunu pek merak ediyordu. İkinci güne kadar biliyordu, ama üçüncü günden sonra gece ile gündüzü birbirine karıştırdı.

Bir kitap olsaydı şurada... Boyuna okurdu. Gazete olsaydı. Ne olursa olsun, okuyacak bir şey... Yılanlar, ayılar, kirpiler, kurbağalar gibi kış uykusuna yatsaydı, sonra bu kapıyı açtıkları zaman uyansaydı.

Neye getirdiler? Diye söylendi. Kendi düşüncesine cevap verdi: Besbelli bir şey yapmışımdır. Deli değil ya bunlar. Ne yaptığını düşündü. Boyuna düşündü.. Yerdeki dört köşe taşları saydı. Düşündü. Bir kitap, bir gazete, ne olursa olsun, okuyacak bir şey...

Kapıya geldi. Ayaklarının burnu üstünde kalktı. Delikten baktı. Bir gazete gördü. Bir gazete... Bir gazete mi? Evet, evet bir gazete... Basbayağı bir gazete.

Düşünemedi. Yerdeki taşları sayamadı. Güldü. Ellerini oğuşturdu. Elini delikten uzattı, uzattı. Ucundan bir tutabilse gazeteyi. Tuttu. İki parmağı ile tuttu. Gazetenin üzerinde ağır bir şey olmalıydı. Çekti, işaret parmağı ile uzun parmak, baş parmak işe karışmayınca olmuyor. O iki parmak gazetenin ucunu yengeç kıskacı gibi kapmıştı. Çekti. Gazete yırtılıverdi. İki parmağının arasında gazetenin bir parçası kalmıştı. Elinde, gazetenin köşesinden bir üçgen vardı. Gözleri parladı. Gazete parçasına baktı. Başı sonu bellisiz yazıdan bir parça. Altında da çift sütun bir ilân. Aç insanın ekmeğe saldırışı gibi okumağa başladı:

«Memleketin bugün çekmekte olduğu ıstırapların ana kaynağı ve her sahadaki inkişafımızın karşısında dikilen en büyük mâni, siyasî rejimin sağlam temeller üzerine oturtulmamış olmasıdır. Binaenaleyh...»

Yazı burada kesiliyordu. «tüh» dedi. Altındaki ilânı okudu:

«Kiralık kelepir kat. Nişantasının en merkezî yerinde anacadde üzerinde, altı odalı, konforlu bir kat kiralıktır. Gezmek ve görüşmek için eczahane karşısında Sunar apartımanı asma kata müracaat.»

Yeni baştan okumağa başladı:

«Memleketin bugün çekmekte olduğu.....»

Yazı bitti, ilâna geçti: «Kiralık, kelepir kat...»

Bu sefer çabuk bitmemesi için, ağır ağır, tane tane, yavaş yavaş okudu:

«Mem - le - ke - tin... bu - gün... çek - mek - te...»

«Ni - şan - ta - şının... en... mer - ke - zî...»

Yavaş da okusa bitiveriyordu. Bir daha, bir daha okudu. Ezberlemişti. Ezbere okudu. Meydanlarda, hoparlör önünde nutuk verir gibi okudu. İçinden okudu. Sonra bildiği şarkıların melodilerine uydurarak şarkı söyler gibi okudu. «Üsküdara gider iken aldı da bir yağmur» türküsü gibi söyledi. Hoşuna gitti. «Adalar sahilinde» şarkısına da uydurdu.

Bir gün, iki gün, üç gün, tam, tastamam kırk sekiz gün...

Kırk sekizinci günün sabahı kapısı açıldı. Dışarı çıkardılar. Geldiği koridorlardan geçti. Büyük bir odaya aldılar. Üzeri camlı geniş masadaki adam sordu:

— Adın ne?

Bir makine gibi söylemeğe başladı:

— Memleketin bugün çekmekte olduğu ıstırapların ana kaynağı...»

Masadaki kalktı, adamın gözlerinin içine baktı.

— Götürün!...

Dedi. Dışarı çıkardılar. Merdivenlerden indi. Sokağa çıktılar. Başka bir büyük binaya girdiler. On dakika kadar bir kapı önünde beklettiler. Mübaşir kapıyı açtı. Salona girdi. Yargıç sordu:

— Adınız?

Adam, «Çıkmam Allah etmesin meyhaneden» şarkısının makamından yazıları ezbere okumağa başladı:

— ..... En büyük mâni, siyasî rejimin sağlam temeller üzerinde...»

Yargıç gözlüklerini düzeltti.

— Soyadınız?

Dedi... Adam sesini kalınlaştırarak, meydan nutku verir gibi bağırmağa başladı:

— Kiralık!.. Kelepir kat!..

Nişantaşında!.. En merkezî yerinde!.. Anacadde üzerinde... Sunar apartımanı!.. Asma kata müracaat!..

Yargıç zabıt kâtibine döndü:

— Yazın! dedi, emniyet müdürlüğünden gelen evraka göre sanığın bir isim benzerliğinden dolayı yanlışlıkla tevkif edilerek..... tahliyesine karar verildi.

Adamı mahkeme salonundan çıkardılar. Hemen cübbesini çıkaran yargıç arkasından yetişmişti. Koridorda adamın yanına sokuldu:

— Affedersiniz bayım, dedi, yedi aydır ev arıyorum. Ne kadar sıkıntıda olduğumu tahmin edemezsiniz. Adresini verdiğiniz apartımanın kirası ne kadar?

Adam «Aman da boyacı»» türküsünün makamından başladı:

— Siyasî rejimin sağlam temeller...

Hızlı hızlı uzaklaşan yargıcın arkasından var kuvvetiyle şarkı söylüyordu:

— Temeller üzerine oturtulmuş olması lâzımdır. Binaenaleyh... kiralık, kelepir kat...

PLÂJDA BİR ADAM BOĞULDU

Bu yazıda, mizah mübalâğasının, uydurmanın zerresi yoktur. Plâjda bir adam boğuldu. Gördüklerimi, duyduklarımı olduğu gibi yazıyorum.

Adamı, hesap pusulasıyla plâj lokantasının garsonları boğmadı. Plâj yosunları da boğuntuya getirmediler. Adam, basbayağı denizde boğuldu.

Kayık sahile yanaşır yanaşmaz, plâjı dolduran kadın, erkek, çoluk çocuk etrafını aldı. Arkada kalan meraklı bir hanım, öne geçip daha iyi görmek için öndekilere:

— Ayol, çekilin başından, adam havasızlıktan boğulacak!.. diye bağırırken, bir yandan da kalabalığın içine sokuluyordu. Adamı kayıktan çıkardılar, başaşağı sarkıttılar.

Meraktan, mayosunun üstünü takmadan kabineden fırlayan bir genç kız, bir müjde sevinciyle elini sallıyor:

— Anne, anneee!.. Koş, bir adam boğulmuş!.. diye bağırıyordu.

Çocuklar, ellerini çırparak gülüyorlardı:

— Boğulmuş, boğulmuş!..

Lâsteks mayosundan sular süzülen genç bir kadın, çırpınarak kalabalığı yardı. Kumlara uzatılmış adamı görünce bir feryat kopardı, üzerine kapandı. Saçını başını yolarak ağlıyor:

— Hamdicim, Hamdicim!..

Diye feryat ediyordu. Şiman, kısa, badi badi yürüyen bir adam koştu. Ağlayan kadını kaldırdı:

— Ben buradayım!..

Genç, güzel kadın, şişman, dazlak kafalı adamın kollarına atıldı.

— Ah... Seni zannettim Hamdicim...

Hamdiciği, güzel kadını plâjın gazinosuna götürdü. Masada bir kaç kadın daha vardı. İçlerinden biri:

— Ayol, dedi, o adamın Hamdi'ye benzer yeri var mı?

Boğulan adam uzun boylu, zayıf, genç, gür saçlı, ağlayan kadının Hamdici'ği ise kısa boylu, şişman, ihtiyar, dazlak kafalı idi. Ağlayan kadın öbürüne:

— Ben onun Hamdi olmadığını biliyordum, diye fısıldadı, numaradan öyle yaptım, kendisini ne kadar sevdiğimi anlasın diye...

Kumlara uzatılmış adamın başında her kafadan bir ses çıkıyordu:

— Doktor... Doktor yok mu burada?

— Yahu çekilin de adam nefes alsın!..

— Bu ne biçim plâj!.. Hani bunun can kurtaranı?..

— Adam ölmüş mü bari?..

— Çoktaaaan!..

— Göğsüne bastırın... Kollarını açıp kapayın!..

— Ayol, telefon edin şurdan karakola...

— Karakol ne yapsın buna?.. Cinayet değil ki... Hastahaneye telefon etmeli.

Başaşağı sarkıtın...

Sakın kollarını oynatmayın... Daha fena olur...

Bu sırada plâjın sahibi geldi:

Nerde o Bekir olacak namussuz?.. Onu da adam diye buraya muhafız tuttuk... Ne cehennemin dibine gitti?

— Nerde olacak... Kabine deliklerinden karıları seyrediyordur.

— Nabzına bakın!..

— Kalbi çalışıyor mu?

— Suratı mosmor olmuş zavallının...

Bir kadın çocuğuna çıkışıyor:

— Gördünüz ya... Allah esirgesin. Bundan sonra boyunuzu geçmek yok...

Plâjda çalışanlar, adamı ellerinden ayaklarından tutup bir kabineye soktular.

Şimdi plâjda küme küme olmuşlar, hep bu boğulandan konuşuyorlar:

— Geçti artık. Tam bir saat denizin dibinde kalmış.

— Kardeş, tahtalbahar (!) mı bu, bir saat hiç insan deniz dibinde kalır mı?

— Belki de intihar etmiştir.

— Hiç zannetmem... İntihar edecek adama benzemiyordu. Ben gözümle gördüm, onda o surat yoktu...

— Kardeş, sen surata ne bakıyorsun?.. Bizim bir komşumuz intihar etmişti...

— Allah göstermesin...

— Yüzmesini bilmiyorsa, denize girmesin... Oh olmuş...

— Sus ayol...

— Arkadaşları söylüyor, gayet iyi yüzermiş.

— Bir atlamış, bir daha çıkmamış...

— Tok karnına girdiyse ondan da olur...

— Rakı içmişler...

— Hah tamam... Sarhoşken denize girdiyse...

— Belki de kalbi vardı...

— O yaşta insanda kalp olur mu?

— Ayağına kramp girmiş...

Doktor geldi. Polisler geldi.

Dört kadın kumlara uzanmışlar konuşuyorlar.

— Ah bir görsen, aslan gibi çocuk...

— Gözleri de bir güzel, yeşil yeşil de ortası böyle hâreli hâreli...

— Bir kirpikleri var.... Nah böyle böyle....

— Yazık...

— Dişleri tertemiz... İnci gibi bembeyaz.

— Ah, insan öleceğini bilse...

Adam öğleden evvel boğulmuştu. Ben akşam plâjdan ayrılırken, hâlâ ölen adamın kaşından, gözünün renginden tutun, bir dişinin altın olduğuna kadar her şeyinden konuşuluyordu.

KİRACIYA MAŞALLAH

«Bu hikâyedeki vak'a eskiden olmuştur; ama ne kadar eskiden, belli değil...»

Beyefendiciğim, bendenizden hiç böyle gayrı ahlâkî bir hareket memûl eder misiniz? İstirham ederim muhterem Beyefendi, min gayri haddin, çoluk çocuk sahibi bir aile reisiyim. Bu melmekette hiç bir şey olmadıksa çok şükür çoluk çocuk sahibi olduk efendimiz. Hem öyle, konu komşu yardımiyla değil, hepsini alnımın teriyle meydana getirmiş bir aile reisiyim. Bir bakın yeter, hepsi de şıp demiş, affedersiniz burnumdan düşmüş gibidir.

Bendeniz, adab-ı umumiyeye mugayir hareket edecek, alâ meleinnas, affedersiniz, o hareketi yapacak insan mıyım? Hiç bir tarafımı teşhir etmiş değilim. Sabî sübyanlara hiç böyle şey yapılır mı?

Bende yalan yok beyfendi, yalnız elimle, haşa min huzur, şöyle bir harekette bulundum. Onun da esbabını arzedeyim efendim. Eğer fakire hak vermezseniz, cezama razıyım efendim. Meseleyi minelbab ilelmihrab arzetmezsem olmaz efendim, desturun o el hareketini yapmaklığımın helbet bir esbabı var efendim.

Allah gani gani rahmet eylesin, peder merhumdan Zeyrek Yokuşunda bir viran hane miras kalmıştı. Bu ahşap hanenin üç direğinden biri bendenizindi. Biri de bilâderin. Bilâder gibi boynu altında kalsın. Defterdarlıkta memurdur. Üçüncü direğin sahibi münazaalı idi. Hemşireyi, nur içinde yatsın, sizlere ömür toprağa ver-

dikten sonra, üç haylaz oğlanla, amcamızın yetimleri bu direği bir türlü paylaşamıyorlardı.

Haaaa... Affedersiniz, kendimi takdim etmeyi unuttum. Başta akıl mı kaldı beyefendi. Bu tellâllar yok mu, insanda vallahi ne akıl bırakıyorlar, ne fikir... Son günlerde öyle dalgın, öyle dalgın oldum ki...

Bendeniz, yirmi beş lira aslî maaşlı, yirmi beş senelik Belediye Mezarlıklar Müdürlüğünde memur Hasbi kulunuz.

Zeyrekteki fakirhane beş odalı idi. İki odasında, bizim bilâder olacak mendebur, habis otururdu. Vallahilâzim, herif karısının elinde oyuncak. Oyuncak olduğuna göre değse a beyim... Karıyı da görseniz, bâri karı olsa, affedersiniz çingene maşasından farksız.

Kadın, bir türlü oda beğenmez. İlle de gözü bizim oturduğumuz odalarda. Dirlik düzenlik bozulmasın diyerekten:

— Hadi, gel sen otur, deriz.

Gelir, oturur bir kaç gün sonra cayar. Senede bir kaç kere evin içinde göç ederiz.

Refika bendeniz, hani zevcem diye söylemiyorum, neme lâzım iyi kalblidir, mazlûm, halim selim bir hatundur. Vur ensesine, al ağzından lokmayı...

Bir gün daireden döndüm ki, aman efendim, aman efendiciğim, ne göreyim, ne görsem beğenirsiniz... Yengemiz olacak o şıllık, almış refika bendenizi ayağının altına, ver yansın ediyor. Sille, tokat, tekme, terlik, yumruk, şamar... Hafazan Allah...

Bendeniz yanına varacağım, varacağım ama:.. Nasıl varacağım? Şöyle bir öksürüp:

— Yengânım!... Yengânım!...

Diyecek oldum, demeğe kalmadı, nasıl oldu anlayamadım Beyefendi, daireye öğle yemeğimi götürdüğüm

bakır sefertası bir yana, evrak çantam bir yana... Kendimi, refika cariyenizin yanında, yerde buldum.

Ondan sonra efendicağızıma söyliiim, ne diyordum?' Haaa... O gün bugün, bilâder olacak herif-i nâ şerifin de, yengemiz olacak hay — hay yengeler götürsün iiişallah — karının da yüzünü görmedim. Şeytan görsün yüzlerini...

Uzatmıyalım Beyefendiğim... Evin iki odasında biz otururuz. O kadar kalabalık ta sayılmayız hani... Abd-i âciz, refika câriyeniz, mahdum bendeniz, kerime köleniz, bir de baldız... Tekir'i unuttum. Bir de tekirimiz... Efrad-ı ailemiz bundan ibarettir. Öbür odalarda kiracılar ikamet ederler. Odaların birinde gümrük memuru Zâti Beyle hane halkı, birinde manav İsmail Efendi, familyası, üç yumurcağı, kaynanası oturur.

Kapıdan girdiniz mi malta gelir, taşlıktan sağ tarafı mutbak. Zemin odada Sâfinaz Hanım oturur. Öbür odada Necati Efendinin altı nüfus ailesi ikamet eder.

Bir kaç kere Belediyeden Fen memurları geldi. Viran hanemizin kesret-i nüfus dolayısiyle, bu kadar sıklete mütehammil olmadığını mübeyyin raporlar tanzim ettiler. Bizi evden kapı dışarı edeceklerdi. Öğünmek gibi olmasın, karınca kararınca hatırlarını hoş ettik. Öyle ya efendim... Siz bizim sayımıza ne bakıyorsunuz? Siz bu hanede oturan 29 kişiyi kantara vursanız, sekiz adam etmez... İçi havayla şişirilmiş balon gibi, zayıf zuafa takımıyız. Gerçi nüfus kaydında insanız. Eh, ne denir, onlar bize o pâyeyi verdikten sonra, bize de artık susmak düşer. Diii mi ya?... İstida verip, insanlıktan kaydımızı düşürecek değiliz ya...

Geldiler, gittiler... Geldiler, gittiler. Sonunda:

— Size on gün mühlet, dediler. On güne kadar, başınızın çâresine bakın...

Senin bu çâre dediğin şey, aktar Faik edendide olsa, ver elli dirhem dersin... Çâre nerde?

Ha deyince ev bulunur mu? Döküldük mü sana, çoluk çocuk yollara... Daireden izin vermezler. Verseler bile, bir verdi, iki verdi... Her gün her gün izin olur mu?

Arzetmiş miydim, bilmem, refika câriyeniz, doğma büyüme Aksaraylıdır. Ama gel gör, Valde Camisinin ilerisini bilmez. Şimdiki çocuklar malûm, zamâne... Kıznan oğlan bir yandan paçaları sıvadılar...

Hadi Hasbi Efendi, dedim, kendi kendime, sıva kolları, iş başa düştü. Aman Beyciiim, ev mi? Ateş pahası, yanlarına yaklaşılmıyor. Bizim ev aramamız bir yılan hikâyesidir. Biz ev arıyorduk, arayacaktık, memlekete demokrasi geldiydi, gelecekti, Hürriyet gelmişmiş, gelecekmiş, derken efendim, bir sabah kazma kürek evin kapısına dayanmazlar mı? Mîrim, zatıâliniz olsanız, ne yaparsınız? Yalvarırsınız. Biz de yalvardık.

— Aman etmeyin, eylemeyin... Hep bir Allahın kuluyuz. Çoluk çocuk bizi sebilhane bardakları gibi sokak ortasına dökmeyin...

— Olmaz... bir kere emir çıktı, dediler.

Bre vâlden yahşi, pederin yahşi, anlamazlar.

Birden aklım başıma geldi. Bazen öyle olurum efendim, aklım birden gelir.

— Daha verdiğiniz mühlet dolmadı, dedim.

Meğer efendiciğim, bu seferkilerin maksadı başkaymış... «Mâili inhidam» olduğu için değil de, buralarını yeşil saha yapmak için yıkıyorlarmış.

Canım, mîrim efendim, belediye ile başa mı çıkılır? Bir kere yıkmağa niyet ettikten sonra, maili inhidamdı der yıkar, maili inhidam değildi der yıkar, yeşil saha der yıkar, toprak saha der yıkar... Yıkar oğlu yıkar. Eğer her mail-i inhidam olan yıkılsa, neler yıkılmaz... Hepsi de maaşallah, Piza kulesi gibi yana yatmış, sapa sağlam yerinde durur. Az bir şey yana çarpılmakla, hemen yıkılmak mı lâzım?...

Siz evimizin duruşuna bakmayın, maaşallah hükûmet gibi sağlamdır, dedikse de, kime anlatırsın a beyim!

Kaymakama yalvar yakar olmaya gittik. Kaymakam Beyi üç günde makamında bulduk. Teftiş askerleri gibi çoluğu çocuğu boy sırasına soktum. Akıl yaşta değil başta demezler mi? En başa en küçük mahdum geçti.

— Kaymakam Beyefendi, Allah devlete millete zevâl vermesin. Bu kış kıyamette, bu zehir zemheride sokakta mı kalalım?

Diyerekten âb-u rû döktük. Kaymakam bir iyi adammış. Dünya öküzün boynuzunda durur derler, vallahi yalan. Böyle iyi insanların üstünde duruyor. Evet efendimiz, ne arzediyordum? Haaa... Kaymakam bize ilk iptidâ:

— Kanun kanundur! dedi.

— Elbette Kaymakam Bey, elbette kanun kanundur. Amennâ ve saddaknâ... Evimizi değil, isterseniz, bizi de istimlâk eder, yeşil saha yaparsınız.

Tatlı dil yılanı kovuğundan çıkarır derler. Allah razı olsun Kaymakam Bey yumuşar gibi oldu.

— Size bir hafta mühlet, dedi. Sevinç delisi olduk. Dualar, senâlar, çoluk çocuk güle oynaya bendehaneye döndük. Gayri gözüm daire mi görür, iş mi görür. Allah sizi inandırsın, yirmi beş sene içinde, bir günden bir güne daireye yirmi beş saniye geç gitmiş değilim. Fakat doğrusu bu sefer, hükûmet günahımı affetsin, astım efendim, astım daireyi.

Eksik olmasın, bizim dairede mukayyit bir Misbah Efendi vardır. O bir ahbabını salık verdi, tellâllık, ev simsarlığı yaparmış. O zata gittim. Yana yakıla arz-ı hâl ettim.

— Vallahi bilâder bey dedi, bu zamanda sizin gibilere ev yok, beyhude aramayın.

Kanım beynime sıçradı. Bereket versin kan zafiyeti

vardır da bir şeycik olmadım. Bendeniz müddeti ömrümde bir topal karınca bile incitmiş değilim. O hiddetle:

— bilâder, dedim, neden bizim gibilerine ev yokmuş sanki... Yâni biz ümmet-i Muhammed'den değil miyiz? Biz de elhamdülillâh müslümanız. Övünmek gibi olmasın ama biz de efrad-ı milletten sayılırız.

Affedersiniz Beyfendiciğim, ağzıma ne geldiyse söyledim. Tellâl:

— Darılma bilâder, dedi, senin gibi, benim gibiler adamız diye övünüyoruz ama, görüyorsun ki, bizi adam yerine koyan yok.

Sonra bana sordu:

— Sinemaya gider misin?

— Nerdeee?

— Tiyatro?

— Yoooo...

— Maça gittiğin var mı?

— Ömrümde gitmişliğim yok.

— Günde kaç kilo et alırsın?

— Ayıptır söylemesi, maaştan maaşa.

— Her yemekte tatlı yer misiniz?

— Eh... bulursam, sabahları kahve ile nefsimi körletirim.

— Kitap, mecmua alır mısın?

— Ne gezer? Peder merhumdan kalma bir Muhammediye vardır. Ara sıra açar okurum.

— Senede kaç kat elbise yaptırırsınız?

— Senede mi? Allah şahidimdir, şu üstümdeki pantolon beş sene önce Bitpazarından alınmıştır. Bereket versin, Allah dağına göre kar verirmiş, refikam da hani ev kadınıdır da... Birinci sene elbiseyi giyerim, ikinci sene boyar, üçüncü sene tersyüz eder, dördüncü sene tersini bir daha boyar, beşinci sene yamar, altıncı sene bozar mahdumun üstüne yapar, yedinci sene satılacak hâli kalmışsa

eskiciye satar, kalmamışsa tahta bezi olaraktan kullanır.

— Pazarları olsun plâja gider misiniz?

Artık bu ahret suallerinden içime fenalık geldi.

— Sorması ayıp olmasın ama bilâder, dedim, hani sakın darılma. Boyuna ne sorup duruyorsun?

— Lâfı sen açtın, ben de sordum, dedi. Sinema bilmezsin, tiyatro bilmezsin, plâja gitmezsin, gezmeye gitmezsin. Tatlıya, et yüzüne hasretsin. E peki, sen söyle bakalım, yani sen de adam mısın?

Vallahi dünya başıma yıkıldı sandım. Meğer ben ne sersem herifmişim. Şu adamcağız da hatırlatmasaydı, kendimi hâlâ adam zannedecektim.

— Affedersiniz Bey bilâder, dedim, ben şimdik nâââpiiim?.

— Bana ne soruyorsun? Kelin merhemi olsa derler, başına sürermiş... Bu zamanda gemisini kurtaran kaptan. Gûya komisyonculuk yapıyoruz da, ona buna ev buluyoruz. Ev nerde? İşimiz, önümüze kim gelirse kafese koymak. Eh işte biz de at kıçında sinek gibi yaşayıp gidiyoruz.

Baktım olacak gibi değil. Bir başka tellâla gittim. Aman efendim, dünyada ne iyi insanlar varmış. Tellâl sordu:

— Nasıl bir ev istersiniz?

— İki, üç oda olsun.

— Mutfak da olsun mu?

— A beyim, istediğimiz ev, dükkân değil ki... Mutfaksız ev olur mu hiç?..

— Helâ da ister misiniz?

Hani nerdeyse terbiyemi bozacaktım. Herif beni çıldırtacak.

— Beyciğim, dedim, haydi bekâr olsam, affedersiniz lâzımlık kullanayım ama, beş nüfus..

— Elektrik de ister misiniz?

— Elbette.

— Havagazı?

— Tabii.
— Banyo?
— Olursa iyi olur.
— Kalörifer?
— Eh, oldu olacak, o da olsun.
— Apartman mı istersiniz, yoksa müstakil ev mi?
— Bize lâyık değil ama, apartman olsun...
— Manzarası?
— Kasvetli olmasın aman. Leb-i derya olursa memnun oluruz.
— Havadar...
— Oh, oh...
Doğrusu ağzımın suyu akıyordu.
— Şöyle vapura, tramvaya, çarşıya, pazara yakın.
— Münasip... âlâ...
— Telefonlu mu istersiniz?
— Bilmem. Ne yapalım, varsın telefonlu olsun.
— Möbleli mi olsun?
— Olsun... efendim, ne olursa olsun razıyım. Başımızı sokacak bir yer olsun da...
Bu kadar sorgu sualden sonra, adam ne dese beğenirsiniz?
— Beybaba, sizin aradığınız ev nerde? Adresini verin de deftere yazalım, demesin mi?
— Hay gözün kör olsun emi? dedim. Dedim ama, terbiyem müsaade etmediği için, içimden dedim.
Oradan ters yüzü döndük mü? Ah Beyefendiciğim, hangisini, hangi birini anlatayım? İstanbul kazan, Suphi kulunuz kepçe, aramadık mahalle, bakmadık yol, sormadık sokak mı kaldı? Yok, yok, yok... Olmasına var ama, bir münasibi yok. Bir tellâl:
— Bir ev var, dedi, kirası da ucuz, iki yüz lira...
Aklım başımdan gitti.
— Nee?... İki yüz lira mı?.

Adamcağız benim şaşkınlığımı, ucuz bulduğum için sandı da:

— İki yüz ama, dedi, bir senelik te peşin istiyor.

— Eeee?

— İki bin lira da şey...

— Ney?

— Şey... İçine tamir koydu. Sonra, evvelki kiracıları çıkartmak için de... Malûm ya, şimdi kiracılar hava parası almadan çıkmıyorlar. Ev sahibi, sizden o parayı istiyor.

— Hakkıdır, ister.

— Bir de efendim, şimdi kiracılar yeni kanuna göre, malûmu âliniz, yükseltilmez.

— Evet?...

— Konturatı iki yüzden yapacak ama ayda elli liradan farkını da bir senelik ne tutarsa istiyor.

Bendenizin hesabım kuvvetlidir. Bir kaleme vurdum, tas tamam beş bin lira... Adam zâhir aklını oynatmış. Beş bin lira bu... Dile kolay. Adama:

— Baksana sen bana bilâder, dedim, bende öyle, kötü bir adam hâli var mı?

— Estağfurullah, dedi.

— Sen beni, affedersiniz efendim randevucu mu sandın, heroyin tüccarı mı sandın, yoksa kaçakcı mı sandın? Ben kumarhane işletmiyorum. Kabzımal değilim, hiç bir yerde kaydım yok. Anladın mı sen? Bunca senedir, Allahıma bin şükür, namusumla yaşadım.

— Hâlinizden belli, ama neden sinirlendiğinizi anlamıyorum, dedi.

— Daha nasıl sinirlenmiyeyim, dedim, görüyorsun elim ayağım zangır zangır titriyor. Bütün sinirlerim boşandı. Bende kötü bir adam hâli mi var? Çok teessüf ederim size. Benim gibi namuslu adamda beş bin lira ne gezer?...

Bir kızdım, bir kızdım. Allaha ısmarladık demeden kapısını çektim. Adam arkamdan baka kaldı.

Hiç unutmam, daha o gün maaş almıştım. Maaşım bordroda, iki yüz küsur liradır. Vergisi, algısı, girdisi çıktısı, kala kala elimde yüz lira ya kalır, ya kalmaz. Onu da eve gelene kadar, bakkala, çakkala, kömürcüye, kasaba, manava yatırır, borçların bir kısmını kapatırım. Geriye bir kaç kuruş kalmışsa, eve dönünce onu da çoluk çocuk elimden alır. Suphi kulunuz da böyle tîğ-ı teber şah-ı merdan dımdızlak kalır.

Bu sefer, maaşı alır almaz, para suyunu çekmeden, mutlaka bir ev bulmağa karar vermiştim. Allahın bildiğini kuldan ne saklıyayım?... Niyetim şöyleydi: Münasip bir ev bulup, sabah namazı erkenden bir arabaya eşyayı yükleyip kaçmak. Dükkânlar bir açıldı mıydı, artık yandım demektir. Mahallenin cümle esnafı kapıya dolacak. Bir kere, şu evden kimselere görünmeden kaçalım, ondan sonrasına Allah kerim. Borç yiyen kesesinden yer, demişler, yavaş yavaş borçlarımızı öderiz.

Başınızı ağrıttım Beyefendi, neyse efendim, tramvay yolu üzerinde, affedersiniz, bizim memişhane kadar daracık bir dükkânı bulduk. Camekânında bir sürü ilân:

«Satılık ev», «kiralık kat», Apartman dairesi», «Boş pansiyon», «Her nevi evrak takibi», «İstida yazılır», «Hususî Fransızca ve piyano dersleri», «İkmâle kalan talebeler yetiştirilir», «İş bulma bürosu»...

Usûletle kapıdan başımı sokup:

— Bey bilâder, tellâl siz misiniz?

der demez, adamın bir ağrına gitsin de, ağzını açıp gözünü yummasın mı?

— Efendi, efendi!... Burada tellâl yok. Burada resmen komisyoncu var!... Anladın mı sen?...

Bir defter açtı:

— İşte ticaret odasına kaydımız, işte sicilimiz... Biz hükümete vergi veriyoruz.

Zembereği boşanana kadar konuştu. Sonra birden bire yumuşadı:

— Affedersiniz, dedi, piyasada kahve bulunmuyor da, başım tuttu. Ondan biraz sinirliyim. Kusura bakmayın.

— Estağfurullah kardeşim, dedim, ben hâlden anlarım. Bağır, bağır!... Rahatla!... Allaşkına sinirlerin yatışana kadar istediğin kadar bağır, çağır. Biz de birbirimize bağırmazsak, kime bağıracağız kardeşim?..

Adam:

— Teşekkür ederim, dedi, beş dakika kadar bağırdı, söylendi.

Hiç ısrar etmeyin, neler söylediğini anlatamam. Yooo... Mâzur görün. Neme lâzım, adamcağızın başı belâya girer. Hem efendim, onun neler söylediğini zâten anlamışsınızdır ya...

Ah efendiciğim, sizden iyi olmasın, öyle iyi adam, öyle iyi adam. İnsan bu zamanda, bu kadar iyi adamı görünce yadırgıyor âdeta:

— Tam size göre uygun bir ev var, dedi, peşini de yok, hava parası da yok.

— Aman görelim.

Duvardaki ilânı gösterdi:

«Müşterilere ev göstermek için peşinen 5 lira alınır. Beğenilmiyen evlerden mesuliyet kabul edilmez!»

Beş lirayı takdim ettim. Yola düzüldük. Yolda komisyoncu anlatıyor:

— Kutu gibi bir ev. Tam size biçilmiş kaftan. Düz ayak. Bakla sofa, fasulya oda...

Uzatmıyalım efendim bir apartmana geldik. İkinci kata çıktık. «Zırrr, zırrrr!...» Çalarız zili, kapı duvar..

Komisyoncu bey:

— Eh nâââpalım, yoklar, dönelim bâri, dedi.

— Aman efendi kardeşim, dedim, başka bildiğiniz ev yok mu?

— Olmaz olur mu? Var ama, dedi, malûm ya biz her ev göstermek için, komisyonumuzu peşin alırız. Bizim de geçinmemiz bu yoldan. Deftere tâbiyiz, hükûmete vergi veriyoruz.

Evvelce de arzetmiştim ya, o gün maaş aldığım için, bir beş lira daha takdim ettim. Bir başka eve gittik. O da kapalı. Bir beş lira daha... Şansımıza bakın o da kapalı değil mi?.. Kimseler yok evde. Yirmi beş lira komisyoncu parası gidince ağlamaklı oldum:

— Allah lillâh rızası için, beni boş dolu diye lotarya çeker gibi ev ev dolaştırma, diye yalvardım.

Ev aramaktan ayaklarıma kara su inmişti. Komisyoncu:

— Öyleyse yarın teşrif edin, dedi.

Eve gidip bir boylu boyunca uzanmışım. Üstüme ölü toprağı serpmişler gibi, tâââ ertesi sabah zor uyandırmışlar.

Sabah sabah evden fırladım. Ah beyciim, hangi birini anlatayım. Bendenizi size sabi subyana gayr-i ahlâkî hurekette, el işaretlerinde bulundu, diye şikâyet etmişler. Durun, istical duyurmayın!... Hepsini bir bir anlatacağım. Ellinizi vicdanınıza koyun, haklı değilsem cezama razıyım.

Bir başka komisyoncuya gittim. Dedim ki:

— A beyim, dün, bütün gün boş ev aradık. Bir telâlî, beni ev ev gezdirdi. Ama talihimize hepsi kapalı çıktı. Sizden rica ederim. Beni boş yere gezdirmeyin!...

Vicdanlı bir adammış. Dedi ki:

— Bak, beş parmağın beşi de bir mi? Şimdi bazıları, beş lira komisyon almak için böyle yapıyorlar. Kapalı evlerin adresini bulup müşteriyi boşu boşuna gezdiriyorlar.

O zaman kafama dank dedi. Kazıklandığımı anladım. Adam istemeden beş lirayı uzattım:

— Buyrun hakkınızı, dedim.

Yollara revan olduk.

Yolda adam anlatıyordu:

— Göreceksiniz ya... Harikulâde bir kattır. Ben para canlısı adam değilim. Tek sizin işiniz olsun.

— Nasıl bir ev?.. Diye sordum.

— Üç oda, geniş mutfak, aydınlık sofa, ferah balkon...

Caddeden bir sokağa, sokaktan başka bir sokağa saptık. Oradan bir ara sokağa girdik. Bir yokuş çıktık. Çöplük olmuş bir meydanlık geçtik. Bir bayır indik. Saptık. Sağa, sola... Derken bir çıkmaz sokağın dibine girdik.

— İşte burası!.. dedi.

Gösterdiği yere baktım. Ev falan yok. Toprağı kazmışlar, iki karış kadar temel duvarları yükselmiş. Tuğla duvarlar birazıcık örülmüş. Kutu kutu oyunu gibi, evin içindeki odaların duvar çizgileri belli olmuş. Ortada tuğla, çimento, kum yığılı. İki duvarcı ile bir işçi çalışıyor.

— Nasıl?.. Beğendiniz mi? diye sordu.

Cevap veremedim. O, yerden bir karış yükselmiş tuğla duvarları göstererek anlatıyordu:

— Burası mükemmel yatak odası.. Burası da salonu. Banyo bu tarafta...

Sanki adam hayal görüyordu.

— Helâ geniştir. Hol aydınlık... İsterseniz bu katı tutun.

Elini havaya kaldırıp boşluğu gösterdi:

— İsterseniz ikinci katı tutun... Eğer inip çıkmaktan rahatsız olmazsanız, üçüncü kata taşının...

Adamın havaya kaldırdığı parmağiyle, ben de başımı yukarıya kaldırdım. Üçüncü kat dediği yerde bulutlardan başka bir şey yoktu..

— Dördüncü katın manzarası çok güzeldir ama, orası tutuldu. Beşinci kat da tutuldu.

— Siz hayal mi görüyorsunuz? Diye sordum. Nerede üçüncü kat, nerede beşinci kat?... Nerede kapı, pencere?..

Esrar mı içtin?.. Afyon mu yuttun? Bir sonradan görme gibi hep havadan atıyorsun...

Komisyoncu hiç bozulmadı:

— Altı yedi aya kalmaz, apartman tekmil tamamlanır, dedi.

— Ayol. sen bana ev hazır demedin mi?

— Hazır ya...

— Neresi hazır...

— Şimdi evleri hep böyle kiraya veriyorlar. Siz uyuyor musunuz bayım? Evler daha yapılmadan tutuluyor.

Meğer Beyfendiciiim, eline bir arsa geçiren bir de apartıman plânı yaptırırmış. Daha temeli atmadan, plânı gösterip, plân üzerinden katları kiraya verirmiş. Birer, ikişer senelik te kirayı peşinen alırmış. Üst yanını da pangadan borç alır tamamlarmış. Sonra başlarmış apartmanı yaptırmaya. Apartıman yapılırken bir de bakarmışsın ki çivi piyasadan kalkmış. Artık altı ay mı olur, Almanyadan çivi gelecek diyerekten beklerlermiş. Almanya, eski takdığınız borçlarınızı ödemeden size çivi değil, toplu iğne bile vermem diye aksilik edermiş. Sonra bizimkiler, size pamut satalım, tütün verelim, salyangoz, kurbağa ihraç edelim diyerekten onların ticaret heyetini allar pullarmış. Çünkü biz ticarette bir, siyasette iki, bir de tahin helvacılığında pek ileri imişiz. Çiviler gelirmiş. Bu sefer inşaat demiri kalmazmış. Bu sefer Amerikana «ya bize yardım edersin, yahut ta biz de hapı yutarız, o zaman da sen de gününü görürsün!..» diyerek tehdit edermişiz. Amerika her ne sebeptense, bizim hapı yutmamıza razı olamazmış. Demirleri başka işte kullanmazsanız veririm, dermiş. Bir sene sonra mı, iki sene sonra mı ne, demirler gelirmiş Tam apartıman yapılırken bu sefer de boya, çimento bitermiş. İşte böyle böyle apartımanlar yapılarak, memleketimiz imar edilirmiş. Beş sene önce, plân üzerinden kirasını ödedikleri halde

hâlâ evin içine girememiş kiracılar varmış. Şimdi kiracılar, bir adamın elinde bir ev, apartıman plânı gördüler mi, medeniyet icabı kuyruk olup sıraya girerlermiş.

Benim bunlara aklım ermez, hep o komisyoncu efendi anlatıyordu.

— Şimdi nerde içine girilecek hazır ev?

Dedi.

Ondan da ümidimizi kestik. Başka bir komisyoncuya gittim. Adama,

— Peşin peşin al şu beş liranı, dedim, yalnız senden ricam, ayağının altını öpeyim, kulun kölen olayım, beni yapısı bitmemiş eve götürme, yalan yere kiralık diye yazlığa gidenlerin evlerini dolaştırma...

Adam,

— Peki, dedi, ama ağzım yanmış ta bir türlü inanamadım. İnanmasan da ne yapacaksın?.. Denize düşen yılana sarılır.

Adam beni bir eve götürdü. Ama ne ev... Bizim Zeyrek'teki berhane, yanında saray... Gezinirken duvarları sallanıyor. Duvarlarındaki çatlaklarında tahta kuruları şehir yapmışlar. Ne yapacaksın, çâresiz beğendim.

Sıra ev sahibi ile pazarlığa geldi. Bir de çaçaron kadın... Bana evli misin? diye sormaz mı?

— Önümüzdeki Rebiülâhırın on üçünde, teehhül edeli yirmi iki sene oluyor hâmfendi, dedim. Kadın beni gözüne mi kestirmiş ne? Suratını asıp ta:

— Yoksa çocuklarınız da mı var? deyince, artık beynim attı da,

— Hanım, hanım, sen baksana bana, dedim. Ben senin bildiğin erkeklerden değilim. Şunca yıllık evli olurum da çocuğum olmaz mıymış?

Bu sefer kadın:

— Ben çocukluya veremem, dedi.

Ölür müsün, öldürür müsün?

— Ayol, bunlar öyle sübekli kundaklı çocuk değil, biri gelinlik, biri askerlik...

— Veremem.

Ah beyfendiciim, ah, neler geldi, bu ev yüzünden başıma, neler.

Affedersiniz, oradan da ardımıza baka baka döndük.

— Komisyoncu bilâder, şimdi nââpiciiz?

Dedim,

— Bir ev daha var bakalım mı? dedi.

— Bakalım.

Elini uzattı. Bir beşlik daha takdim ettim.

Doğrusu bu eve diyecek yoktu. Tam mânasiyle maaile mesut ve müreffeh oturacak, düz ayak bir ev, iş pazarlığa gelince, ev sahibi olan zat,

— Efendim, dedi, biz öyle bildiğiniz gibi insafsız, namussuz ev sahiplerinden değiliz.

— Aman efendim.

— Biz öyle kiracıların ciğerini söken takımından da değiliz.

— Estağfurullaf beyciim.

— Hani görmemiş ev sahipleri vardır, kiracıdan satış bedeli kadar kira alırlar, bizi onlardan zannetmeyin.

— Ona ne şüphe efendim. Bendeniz insan sarrafıyım, zatıâlinizin mübarek nâsiyenizden, ne iyi kalıplı...

— Biz bu apartımanı başkaları gibi, rüşvetle, hediye ile yapmadık. Alnımızın terile... parmaklarını, alnına götürüp akan terleri siler gibi yaparak bağırdı:

— Nah böyle, şıpır şıpır... Deftardarlıkta, Belediyede, altı ay memurluk yaptım. Sekiz nüfuslu ailemiz, yemedik, içmedik, «işten artmaz, dişten artar» dedik...

Bir nefes aldı:

— İşte, altı katlı bu apartımanı yaptık.

— Bendeniz de yirmi küsur senelik memurum da...

— Biz görmemiş insanlar değiliz. Sizi de gönlüm çek-

ti. Onun için... Kirayı bir senelik... Başkalarından beş senelik istiyorum. Sooona, 1500 lira da, malûm ya, daha ustalara nalburlara borcumuz harcımız... Kira meselesinde nasıl olsa uyuşuruz. Siz yabancı sayılmazsınız, yalnız mâhiye peşinen iki yüz seksen lira...

Komisyoncunun yüzüne baktım, ellerini uğuşturuyor. Bende ağzımı açacak takat kalmamıştı.

— Allaha emanet olun, efendim, dedim. Kapıdan çıktım. Arkamdan hâlâ:

— Ben namusumla altı ay memurluk yaptım, dişimden tırnağımdan...

Diye söyleniyordu.

Sokağa çıkınca, daha o ağzını açmadan komisyoncunun eline bir beşlik daha sıkıştırdım.

— Yooo... alamam, dedi. Bu kadarına namusum elvermez. Sonra anlatmıya başladı:

— Bey bilâder görüyorum ki pek temiz insansınız. Allah razı olsun. Sâyenizde yevmiyeyi doğruluttuk. Başkalarının size kazık atmasını içim götürmüyor. Ah bilâderi canberaberim âh, bu zamanda sizin gibi, bizim gibilere kiralık ev nerede? Eh biz de komisyoncuyuz, ağzımızı poyraza açacak değiliz â... Akşama çoluk çocuk nafaka bekler. Bazı ev sahipleriyle anlaştık. Ayağınızın türabı olayım, üstünüze almayın. Nasıl söyliim, nasıl anlatıım...

Adamın lâfını kestim,

— Anladım bilâder, ainladım, ben söyliim, enayileri, aptalları beklersiniz.

— Hay babana rahmet.

— Onlar size gelir, kiralık ev var mı der...

— Hay ağzını öpeyim.

— Siz de var dersiniz, evvelce anlaştığınız ev sahiplerinin evlerine götürürsünüz. Ama peşinen beş lirayı cebe indirirsiniz.

— Hay aklınla bin yaşa.

— Sonra, tabiî uyuşulmaz. Siz de aldığınız paraları ev sahibipleriyle kırışırsınız. Kiraya vermekten daha kârlı.

— Hay güzünü seveyim.

— Hay Allah belânı versin, diyecektim, terbiyem müsaade etmedi.

Başınızı ağrıttım beyfendiciim, tam bir hafta böyle tellâl komisyoncu komisyoncu dolaştım.

Maaş ta suyunu çekti efendim. Hergün bakkal çakkal da kapımızın eşiğini aşındırmağa başladı.

Maaştan cebimde kala kala son bir iki buçukluk kalmıştı. Allaha yalvardım, Beyoğluna çıktım. Büyük caddeden, bilmediğim yan sokaklara saptım. Bir dükkânın camekânında üzeri yazılı kâğıtlar asılı idi:

«Her türlü muamele yapılır»

«Vatanlaşların her çeşit ihtiyaçları görülür» «Kiralık daire, kat, pansiyon».

Besmele ile içeri girdim,

Selâmün aleyküm, aleyküm selâmddan sonra:

— Evelât, dedim. Bize müsait bir şey bulunur mu sizde?

Adam bıyık altından pis pis güldü,

— Kendinize göre mi istiyorsunuz? dedi.

— Elbette.

— İnce mi oldsun, geniş mi?

— Eh, pek dar olmasın evlâdım, içinde rahat nefes alalım.

— Sarışın mı, esmer mi?

— Yani badanası mı evlâdım, nasıl olsa olur, badanayı bendeniz de yaparım ama, şöyle toz pembe olursa...

— Ne kadara kadar olsun.

— Aman hava parası olmasın kuzum, yirmi, otuz.

— Var beybaba... tam size münasip, otuzunun içinde.

— Oh oh, inşallah bize kısmettir.

— Parayı kim verirse ona kısmet.

Başınızı ağrıttım beyciim, pazarlıkta uyuştuk. Ah efendim, ah, bu yaştan sonra neler geliyor insanın başına. Tellallan çıktık mı yola? Beyoğlunun rutubetli, yıvış yıvış, güneş görmez arka sokaklarına saptık. Allah sizi inandırsın; bu yaşıma gelmişim, yedi göbek İstanbullu olacağım, gördüğüm bildiğim yerler değil. Tellâl bir ev gösterdi:

— Burada tam sana göre vardı ama beybaba dün gece mühürlediler.

— Neden?

— Cürmü meşhut yaptılar da...

— Oh olmuş, nasıl el âlemden hava parası alırlar mı? Demek yakayı ele vermişler ha?..

Nihayet bir eve girdik. Ah nasıl anlatım nasıl söyliiim? Hicabımdan yer yarılsa da, yerin dibine geçsem. Boy boy, renk renk, çeşit çeşit kızlar. Meğer ben, affedersiniz ev tellâlı diye; muhabbet tellâlının arkasına düşmemiş miyim? Rabbim günah yazmasın, benim içimde fenalık olmadığını biliyor ya...

— Tuuu reziller! diye bağırıp kendimi sokağa zor attım. Bu yaşıma geldim, harama uçkur çözmüş, nâ mehreme el uzatmış herif değilim.

Ayağınızın türabı olayım, sıkıldınızsa söyleyin. İnsanın derdi bini aştı mı, geveze oluyor. Hülâsai kelâm, koca İstanbulda başımızı sokacak bir kovuk bulamadık. Bir gün artık canıma tak dedi. Bizim hatuna:

— Yahu! diye seslendim.

— Ne var hûûcum, dedi.

— Kalk çarşaflan hanım, dedim.

— Noolacak efendi? dedi.

Kadın milleti değil mi, saçı uzun aklı kısa... en iyisinin boynu altında kalsın. Neyse efendim, bizimki çarşaflandı. Çıktık mı yola... Gittim, gittim de, nerde en büyük apartıman varsa çaldım kapısını,

— Bu daire kiralık mı efendim?

— Evet efeeem...

— Kaça efeeem?

— Beş yüze efeeem.

Hanımla beraber içeri giriyoruz. Ev sahibi anlatıyor:

— Bir senelik peşin efeem.

Biz evi baştan aşağı geziyoruz, ondan sonra:

— Vallahi beş yüz değil, bin de veririm, hattâ iki senelik de peşin verirdim ama, maalesef evinizin soğuk hava tertibatı yok.

Çat kapıyı kapayıp dışarı çıkıyorum. Hatun korkmuş bir halde:

— Huuucum, sen çıldırdın mi Allaasen? diyor.

— Sen sus, kadın kısmı... diye onu tersliyorum.

Bu sefer başka bir apartımana giriyoruz; bin lira aylık. Adam akıllı apartımanın içinde gezip eğleniyoruz. Çıkarken ev sahibine:

— A, bu nasıl ev ayol, banyosu kıbleye karşı değil, dedikten sonra çat kapıyı kapıyorum. Nihayet, dalgayı bizimki de çaktı. Apartımanı gezdikten sonra, bana ağız açtırmıyor.

— Ayol, aaa... diyor, bu diyor, bu nasıl apartıman böyle?... Muşambasının çeçekleri pek demode...

— İlâhi bin diil, beş bin verelim, verelim ama, kalörifer musluğunun boyası atmış...

O gün akşama kadar bir eğlendik. Refika köleniz ne dese beğenirsiniz?

— Huucum, dedi, bunca yıllık eyâlimsin, hiç bugünkü gibi beni eğlendirdiğini bilmiyorum.

Ama siz hak verin, hep bizimle ev sahipleri mi alay

edecek ayol? Akşam eve yorgun argın geldik. Meteliğimiz de kalmamıştı. Bir ay geçineceğimiz maaşı, ev bulmak bahanesiyle körolası tellâllar elimden almışlardı. Ertesi sabah daha kahvemi içmeden hanıma seslendim

— Haydi çabuk ol şimdi bakkal kasap kapıya dayanır.

Çıktık yola. Artık işi Allaha havale etmiştik. Gazetelerde bazı kiralık hane ilânları oluyor. Cebimdeki son parayı verip bir gazete aldım. Hatûnun başı yukarda, hep perdesiz pencere arıyor. Bendeniz de şöyle gazeteye bakayım dedim. Hay bakmaz olaydım. Küçücük bir şey, nasıl da gözüme iliştı? 1289 doğumlu ölü Abdürrezzak oğlu, yine ölü Safinazdan doğma Hasbi, hiç bir sebep ve mazeret dermeyan etmeden on beş gündür vazifesi başına gelmediği için ..... kanununun ..... maddesi hükümlerine uyularak, kendisinin müstafi sayılacağı Genel Müdürlükçe onaylanarak tarafımıza ivedilikle iletilen ..... ilân olunur.)

Başım döndü, gözlerim kararda. Yirmi beş yıllık memuriyetten olduğuma yanmıyorum. Yirmi beş lira aslî maaştan olduğuma, çoluğun çocuğun nafakasından olduğuma yanmıyorum. Üstelik ev bulamadığıma da yanmıyorum. Fakat, şu ilâna ne dersiniz, buna ne buyrulur? Ölü Abdürrezzak oğlu ha... Hani affedersiniz, sözüm meclisten dışarı, Eşşoğlu gibi bir şey. Ölü Safinazdan doğma ha... Hani ölmüş tavuğun makadından yumurta çıkarır gibi... Ölü ha, hay ölüsü kandîlliler... Hay ölüsü kınalılar. Ayağınızın turabı olayım, affedin, ben bu yaşıma geldim, ağzımı bozmuş adam değilim. Refika bendeniz sordu.

— Huucum, nooldu sana böyle, rengin duvar gibi...

— Noolacak, baksana işten kovdular!

Eve döndük. Bir adam sabahtan beri beni bekliyormuş.

— Ne istiyorsunuz? dedim.

— Size bir iyilik yapmağa geldim, dedi.

Öyle gözüm korkmuş ki iyilikten, adama,

— Kimseye bir fenalık yapmadım, neden herkes bana iyilik yapmak ister, bilmem ki... dedim. Adam:

— Evinizi istimlâk edeceklermiş, istimlâk bedelini aldınız mı? dedi.

— Hayır, daha almadım. Alınca elimden gider, diye korkuyorum da...

— Ne kadar veriyorlar?.

— Beş bin veriyorlar ama, benim hisseme bin iki yüz elli düşüyor.

— İki bin versem hisseni bana satar mısın?

Uzatmıyalım efendim, adam binliğin ucunu göserince elim ayağım titremeye başladı. Hemen o gün satış muâmelesini yaptım. Ayıp değil ya, hayatımda bin lira görmemiştim. İki bini cebime koyunca cihetimi şaşırdım. İlk işim borcu harcı temizledim. Arkadan yeni bir hızlan ev aramaya başladık. On gün geçti geçmedi, fakirde paralar suyunu çekti. Bâri ev bulsak, ne gezer...

Ev aramaktan çaresiz vazgeçtik, derdimize yanmak için muvakkaten oturduğumuz baba mirası Zeyrek yokuşundaki fakirhaneye yollandık. Ah efendim ah, hangi birini anlatayım. Eve geldik, ama ne ev... Evin yerinde yeller esiyor... Cinler top oynuyor. Bizim ev yok. Yangın yerine dönmüş. Eşyaları kapının önüne yığmışlar. Kiracılara da bir zabıt imzalatmışlar. Memlekette candarma kalmamış, eline kazmayı, baltayı alan evi yıkmağa gelmiş. Ne de istahlıymışlar ev yıkmıya kardeşim. Bir anat içinde ev hâk ile yeksan olmuş. Beni görünce bir kâğıt uzatıp, imzala şunu dediler.

İstanbul şehrinin imar plânına göre istimlâk edilerek yeşil saha haline getirilmesi icap eden hanenin sahibine müteaddit defalar evi boşaltması için ihtar yapılmış ve kendisine yapılan son tebligatla kanuni müddet içinde...

Neticede efendim, yıkılma esnasında hiç bir gûna zarar ziyana uğramadığıma dair mazbata.

— İmzala.

Gerile gerile imzaladım.

Nasıl olsa ev bizim değil ki... Eşyaları, eksik olmasınlar konulara komşulara taksim ettik, kendimiz de sağa sola, ahbap evlerine taksim olduk. Durmadan ha babam ev arıyorum. Artık bizim ev aramamız dillere düştü. Yoldan giderken, çoluk çocuk, bütün haylazı, iti kopuğu peşime takılıyor, hep bir ağızdan makamnan,

— Kiracıya maşallah!.. Kiracıya maşallah!.. Bir ev bulur inşallah!..

Diye bağırıyorlar.

O gün bir de öğrêneyim ki, evdeki hissemi benden iki bine alan herifin bilmem nerde nüfuzlu bir tanıdığı varmış, istimlâk bedeline itaraz etmiş, bir yolunu bulup Belediyeye evi yirmi bin liraya satmamış mı?

Ah Beyfendiciğim ah!.. Ben o terbiyesizliği kolay kolay mı yapmışım.

Bu haberi aldığım gün, refika ile birlikte yine kiralık ev aramaktan gêliyordum. Bacaklarımda derman kalmamış, yorgunluktan bitmişim, kan ter içinde kalmışım, burnumdan soluyorum. Kıtır kıtır kesseler, bir damlacık kanım akmaz. Ben bu haldeyken mahallenin piçleri, besmelesiz veled-i zinalar, peşime düşüp te,

— Kiracıya maşallah, bir ev bulur inşallah!.. diye dalıma basmazlar mı?

İşte o zaman kendimi kaybetmişim, ne yapmışsam yapmışım. Belki de dedikleri gibi, adaba muhalif bir el işareti yapmışımdır. Eğer bilerek yaptımsa, kiralık ev bulmak kısmet olmasın Beyfendi.

GÜVERCİN KAKALARI

Bilmem hatırlar mısınız? Kaç kere, daha doğrusu elime her yazı yazmak fırsatı geçince, bir «nesl-i necîb» den geldiğimi, dört yüz milyon insanı sağarak yılda iki milyon ton halis-kan yarış beygiri kadar da sicilli bir «şecerem» olduğunu yazmışımdır.

İnan olsun ki, anası Çerkes, babası Arnavut, dedesi Rum, bilmem nesi Yahudi dönmesi ve kendileri su katılmamış arı kan ırkçı olanlar gibi, ben kendi soyluluğumla övünmüyorum. Her şeyden önce iyi niyetli bir adamım.

Dedemin dedesinden, torunlarının torunlarına, en sonra bana kalan bir miras işi yüzünden böyle bir münasebetsizlikle yazıma başladım.

Sultan Abdurrahman mı, yoksa Sultan Abdülvahap mı, işte onlardan biri zamanında İrana sekizinci, yahut on sekizinci savaş açılırken, şimdi Bayazit camiinin avlusunda gördüğünüz güvercinlerin de, tıpkı benimki gibi, dedelerinin dedelerinden bir savaş güvercinleri sürüsü yapılmış. Bu güvercinlerin savaş sırasında yeme, içme, ısınma gibi bütün ihtiyaçları kapalı zarf yolu ile açık eksiltmeye konulmuş. Tarih bilgime güvenirseniz, bu olayın sıcak bir haziran gününde olduğunu bildiririm. Sıcak bir gün diyorum, çünkü, içinden çıkılmaz tarih arşivlerindeki incelemelerimde, İran savaşına çıkan, güvercin olsun olmasın bütün canlıların, yüzünüze güller, desturun ishal olduklarını, arşivlerdeki sağlık raporlarından öğrenmiş bulunuyorum.

Benim atalarım gibi, daha bir çokları, hattâ bu arada, adı meclisten dışarı bir gündelik başyazarının ataları da bu eksiltmeye katılmışlarsa da, benim atam kadar saf olmadığı, bu başyazarın atası bu başyazar kdar kurnaz olmadığı için, şimdi adı tavsiye olan iltimas ve yine günümüzde adı hediye'ye çevrilen rüşvet ve daha başka yollarla, eksiltme açıkgöz atamın üstünde kalmış.

Yine bir söylentiye ve tanınmış tarihçi «Settar İbni Atar Çelebi» nin «Sakla samanı, gelir zamanı» isimli büyük tarih eserinden öğrenildiğine göre, benim dedemin dedesi, o zamanın iktidar partisi hangisi ise son dakikada o partiye geçmiş sıkı bir vatansever olduğundan, ayrıca karşılama, uğurlama, açılış, kapanış gibi törenlerin hiç birini de kaçırmadığından, millî geleneğimize ve millî gi- deneğimize uygun olarak eksiltme dedemin dedesinin dedesinin üstünde kalmış.

Tarihçi Mustâ Bey ise, bunun gerçeğe aykırı olduğunu, işin doğrusunun, dedemin dedesinin dedesinin, Sultan Abdurrahman yahut Sultan Abdurramazan'dan tavsiye kartı götürerek eksiltme işini üzerine aldığını, sonradan da Sultan Abdurramazan'a komisyon olarak kârın yüzde seksenini peşin peşin ödediğini yazmaktadır.

Bu yolların zamanımıza kadar gelmesinden, her üç söylentinin de doğru olabileceği anlaşılmaktadır.

Atalarım, savaş güvercinlerinin iaşe, ilbas ve ibâtclerile (bu üç kelime yanlış kullanılmış olabilir, anlamlarını bilmemekle beraber dil alışkanlığı ile yazıyorum) uğraşacak bu işten sorumlu olacak, buna karşılık, güvercinlerin savaş yolunda ve savaş sırasındaki bütün kakaları atama verilecek.

Bilindiği gibi, güvercin kakaları çok kıymetli çiçek maması olduğu için, atam büyük bir kazanca kavuşacakmış. Kavuşacakmış ama bir türlü kavuşamamış. Yalnız o değil onun çocukları da bu kazancı alamamış.

Sultan Abdurrahman, dedemin dedesinin dedesine ferman eylemişti...

Her nedense, güvercin tersleri bugüne kadar devletten alınmamakla beraber, bu alacağımızı gösteren ve Sultan Abdürrahman'ın tuğrasını taşıyan kâğıtlar, babadan oğula, bana kadar gelmiştir. Birçokları «hırlı bir şey olaydı sana kalmazdı» dediler. Şüphesiz böyle düşünenler beni kıskananlardır. Hepinizin bildiği gibi ben her ne kadar yazar'sam da, bunda bir yanlışlık vardır. Aslımdan pek farklı olarak çok açıkgöz bir adam olduğumdan, dev-

letten bu güvercin kakalarını ne pahasına olursa olsun almağa karar verdim.

Allah kimseleri düşürmesin, ben pek erken devlet kapularına düştüm. Bundan kırk üç yıl evvel ilk dilekçemi «Bab-ı Meşihat» e verdim. (Hatıra olarak söyliyeyim ki, bendeniz kırk iki yaşındayım. Bu tarihten de anlaşılacağı üzere, annem bana gebe bulunduğu sırada ilk dilekçemi vermiştim. Yâni daha anamın karnında iken dilekçe arkasından kapı kapı dolaşmağa başlamıştım.

Annemin karnında iken masa masa dilekçe takibine başlamıştım.

Annem bana gebe iken, ancak yatmadan yatmaya eve gelir, bütün zamanını dairelerde, dairelerin paydos saatlerini de işinin çıkması için ona buna yalvarmakla geçi-

rirmiş. Parası olmadığından sözü geçen önemli kişilere, o zamanın parti ileri gelenlerine hediye filân alamazmış ama, evlerinde çamaşır yıkar, ortalık süpürür, yırtık söküklerini diker, yemeklerini pişirir, yâni her türlü işlerini görerek, karılarına dedikodu yapmaları ve dedikoduyu yarayacak işler becerebilmeleri için onlara zaman kazandırırmış.

Bazı söylentilere göre, bizim dilekçemize bu yüzden cevap gelmiyor, işimiz görülmüyormuş. Çünkü annem, elinden her türlü ev işi gelen iyi bir ev hanımı olduğundan, resmî dairelerde işi kalmazsa bir daha evimize uğramaz, çocuğumuza bakmaz, işimizi görmez diye, bizim miras işimizi uzattıkça uzatıyorlarmış. Hangi memurun, hangi âmirin evinde doğum, ölüm, düğün, ziyafet olursa, annemi o memurun masasına havale ediyorlarmış. Hattâ günahları boynuna, bizim güvercin kakaları evrakını bir memur, öbür meura devretmek için ondan pazarlıkla bir hediye bile alırmış, yahut bir ziyafet istermiş. Anneme şikâyet et diye akıl vermişler. Annem şikâyet etmiş. Kendisine şikâyet edilen adam,

— Vay alçaklar!.. diye öbürlerine kızmış.

Annem şikâyetinin görülmesi için bu sefer o adamın evinde çalışmaya başlamış. Bunun da sonu gelmediği için annem şikâyetten vaz geçmiş. Zaten verilen alınan para da olmadığı için, örneğin numaralı paralarla bir suç üstü de yapılamıyormuş.

Derken, bir dairede masadan masaya koşup dururken annemin sancıları tutmuş, beni oracıkta doğuruvermiş.

Daha ağzımda emzik varken dilekçemize gelen cevapta bu işle (şimdi Genel Kurmay Başkanlığı) denilen Harbiye Nezaretinin uğraştığı, oraya başımızı vurmamız bildiriliyordu. Bizde bu baş varken, baş vurmaktan korkar mıyız?

Bugünkü gibi hatırımdadır; öldüyse gözü aydın, kal-

Beni annem, resmî dairelerde masadan masaya koşarken, oracıkta doğuruvermiş.

dıysa kulakları çınlasın, ikisi ortası yâni benim gibi katır kuyruğunda sinek misâli yaşamaktaysa, Allah sabırlar versin, rahmetli halam, beni kundağa sarıp sarmalayıp Harbiye Nazırının huzuruna çıkmış ve paşa belki acır diye kundaktan çıkardığı elime dilekçeyi vermişti.

Yine bugünkü gibi hatırımdadır, ilk tenkidimi paşanın nişanları üstüne yapmıştım. Elimle dilekçeyi Nâzır

Paşanın gözüne sokarken, kundaktaki çocukların çoğu zaman yaptıkları terbiyesizlikle, paşanın göğsüne asılı ve zavallı ihtiyarın beli bükülerek taşıyabildiği nişan ve madalyaların üstüne —affedersiniz— kusuvermiştim. Paşa, hiddetle, — Bu çocuk muhalif olacak! Şimdiden belli, diye beni yere atmış, istikbalim hakkında kehânette bulunmuştu.

Sünnet olduktan bir kaç gün sonra, Harbiye Nezaretinden gelen yazıda, her ne kadar İran savaşı dolayısı ile, güvercin kakaları işinin Harbiye Nezareti ile ilgisi varsa da, güvercin kakası, hayvan ve gübre ile ilgili olduğundan bu işle asıl Ziraat Nezareti (yâni o zamanın Tarım Bakanlığı) uğraştığından, bir kere de başımızı oraya vurmamız salık veriliyordu.

Emine Hocanımın mahalle mektebinde ben rahledeki cüzü okurken,

— Fergap! der demez,

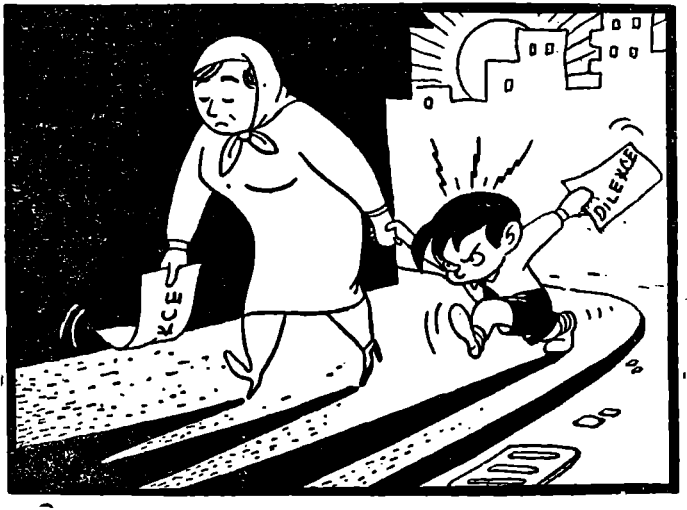
— Fesini kap! deyip başımdan fesimi kaptıkları günlerdeydi. Ziraat Nezaretinden gelen cevapta, işbu kakaların bir yabancı ve komşu devletle ilgisi olduğuna göre bir kere de Hariciye Nezaretine başımızı vurmamız buyuruluyordu.

İlk hatıram dilekçe, hâlinden şikâyetçi memurların asık suratları, kırık, çentik memur masaları olmuştur. Yürümeğe başlar başlamaz, o daire senin bu daire benim annemin peşine takılmıştım.

Okulda hiç bir zaman başarılı bir öğrenci olamadım. Dairelerde dolaşmaktan ders çalışmaya zaman kalmıyordu. Arkadaşlarım da,

— Dilekçe Haydaaar!.. Dilekçe Haydaaar!.. diye arkamdan bağırıyorlar, benimle alay ediyorlardı.

Annem tek başına dilekçelerimizi kovalamağa yetişemediğinden, ikimiz birden ayrı ayrı çalışmaya başlamıştık. O bir daireye gidip, cevap gelip gelmediğini öğrenmeye

Yürümeğe başlar başlamaz, o daire senin bu daire benim, annemin peşine takılmıştım.

çalışırken, ben başka dairede dilekçelerimizin kayıt numaralarını çıkarmaya çalışırdım.

İşte bu yüzden okula devamsızdım, gittiğim günler de geç kaldığım için, sanki hayatında işi devlet dairesine hiç düşmemiş gibi dertten anlamayan öğretmenim kızar, küplere binerdi.

— Neden yine geç kaldın? diye bağırınca, başımı önüme eğer,

— Dilekçe takibine gitmiştim de... derdim.

— Bıktım senin güvercin kakalarından!.. diye bağırır, arkadaşlarım kahkahadan kırılırlardı.

Bir gün de öğretmen,

— Ya dilekçe, ya okul!..

Diye kestirip attı. Baba mirası güvercin kakalarından vaz geçemiyeceğim için, okulu bıraktım.

Okul arkadaşlarım benimle,
— Dilekçe Haydar!.. diye alay ediyorlardı.

Artık kendimi iyice miras işine vermiştim. Ne kadar daire varsa, oradaki memurlar en küçüğünden, en büyüğüne kadar beni tanıyorlardı. Yazıcılar, odacılar, memurlar beni birbirlerine gösterip,

— Bak, yine o gelmiş, Didekçe Haydar!.. Babasından

miras kalan güvercin kakalarına konacak!.. diyorlardı.

Ben, bazı dairelere, o dairelerin memurlarından d devamlı idim. Hiç bir gün daireyi asmaz, onlardan erl gelir, geç giderdim. Hattâ öyleki, örneğin tapu dairesi işim olsa da, o gün Maarif Müdürlüğüne uğramasam, tesi günü bütün memurlar, hademeler, kapıcılar, odacı beni görünce,

— Dün uğramadın da, başına bir iş mi geldi? d merak ettik. Nerelerdesin Dilekçe Haydar?.. diye sor lardı.

Yıllar geçmiş ben koca bir delikanlı olmuştum. Hül

metten alacağım olan güvercin kakası işini kovalamaktan bir gün bile geri kalmamıştım.

İşimiz o sırada halâ Harbiye Nezaretinde idi. Derdimi anlatmak için bir kolayını bulup Nazır Paşa'nın huzuruna çıkmıştım. Paşa Hazretleri benim kimlerden olduğumu öğrenince,

— Ben senin sülâleni..... tarihten tanırım! dedi, babanın dedesinin dedesinin dedesi, şanlı ordularımız Avrupanın göbeğinde at oynatırken mehter takımında köş ve davul çalarak büyük hizmetler görmüştür. Onun oğlu o zamanki vahşi Avrupaya medeniyeti götüren yeniçeri or-

Dairelerden birine birgün gitmesem, ertesi gün odacılar bile beni görünce seviniyorlardı.

dumuzda baş nalbanttı. Tuna boylarında cirit oynattığımız atları ve katırları hep kendisi nallamıştı. Mesleğine o kadar âşıktı ki, birgün nallayacak hayvan bulamayınca deveyi nallamış, bu yüzden padişahın gazabına uğrayarak nalları dikmişti. Onun oğlu, Avrupalı kadınların yaramaz çocuklarını «Türk geliyor!» diye korkuttukları bir yeniçeri idi; padişahımız haraç vermeyen kâfir krallarını onun bıyıklarına asarak idam ederdi. Onun oğlu kendine güvendiğinden borazancı başı yazılmıştı. Gür nefesiyle dört

Nâzır Paşa, babamın tavla arkadaşı olduğunu söylemişti.

boru çatlatmış, beşinci boru dayanıklı çıktığından zavallı vazife başında çatlayarak şehit olmuştu. Onun oğlu sarayda ibrikçi başılığı ederek büyük vatan hizmetleri gördü. Onun oğlu da senin babandır. Merhum benim tavla arkadaşımdı. Memleket uğruna, vatan için çok kan dökmüştü.

Paşa sözün burasına gelince, annemden babam için duyduklarımı hatırladım. Babam fazla kanlı olduğundan her sene mayıs ayında sırtına ve göbeğine iki yüz sülük yapıştırarak kan aldırırmış. Ayrıca senede iki üç defa da hacamat olurmuş.

Paşa hazretleri,

— Baban merhum memleket uğruna çok kan kaybet-

ti, dedi. İşte oğlum sen, adını tarihe yirmi iki ayar altın harflerle geçirmiş böyle büyük bir aileden geliyorsun.

Ben o zamana kadar doğrusu bu kadar soylu, köklü bir aileden geldiğimi bilmediğim için, paşa hazretlerinin sözleri ile göğsüm şişdi, kollarım kabardı. Fırsatı kaçırmadan Nâzır Paşa'ya güvercin kakası işini anlattım. Paşa, çenemi okşayarak,

— Senin ataların devlete, millete, vatana çok hizmetler etmiştir ey evlâd-ı vatan!.. Hiç merak etme, güvercin terslerine kavuşacaksın!.. dedi.

Koşup anneme müjdeyi verdim. Annem sevinç gözyaşları döktü. O sevinçle hemen koşup yüz gram kıyma aldı. O akşam kıymalı kuru fasulye, fasulye plâkisi ve piyazla bu müjdeyi kutladık. O gece sabaha kadar, mirasa konunca neler yapacağımızı konuştuk.

Annem, mirasa konunca ilk iş sağlam bir tel dolabı ile bir de kahve değirmeni alacağını söylüyordu. Zavallı annemin para hakkında hiç bir fikri olmadığı için güldüm. Benim gözüm kavuçuk bir ayakkabı ile bir fötr şapkada idi.

Altı ay sonra Harbiye Nezaretinden gelen cevapta «aidiyeti cihetiyle» Hariciye Vekâletine baş vurmamız bildiriliyordu. Hariciye Vekâleti diyorum, çünkü bizim dilekçeler gele gide, gide gele zaman geçmiş, Cumhuriyet ilân edilmiş ve her rejim değişmesinde bir şeylerin değişmesi gerektiğinden, başka şeyleri değiştirmek zor olduğundan, halbuki kelimeleri değiştirmekle hiç kimsenin rahatı kaçmadığından Nezaretler vekâlet olmuştu. Duvarlar arasına, meydanlara bezler gerilmişti. Bu bezlerin üzerinde «Hepimiz birimiz için» «Biz bize benzeriz!» «Dayan, başarırsın» «Durmayalım düşeriz!» yazıları yazılı idi. Cumhuriyete benim kadar hiç kimse sevinmemiştir. Cumhuriyetin sayesinde baba mirası güvercin kakalarına kavuşacağım için deli gibi seviniyordum. Eski evimizin duvarın-

daki «ya sabur» «ya hafız» «Medet ya pir!» levhalarını kaldırmış, bunların yerine Cumhuriyet vecizelerini koymuştum.

Biz oraya da başımızı vurmaktan çekinecek takımdan değildik. Hariciye Vekâleti de, güvercin kakalarının bir ticaret işi olduğuna göre, Ticaret Vekâletine Ticaret Vekâleti, işin ilgisinden ötürü İktisat Vekâletine bizi gönderiyordu. Çok sağlam olan başimi vurmadık Vskâlet kapısı, Vekil koltuğu bırakmamıştım ki, yine bir devrim olmuş, yâni yine değişe değişe kelimeler değişmiş Vekâletler Bakanlık oluvermişti. Ben de her Bakanlıktan teker teker boyumun ölçüsünü almıştım.

Bu zaman içinde atalarımdan miras kalan güvercin kakalarının kâğıtları da «derkenâr, hâşiye, not, parafe,

Biz miras peşinde koşa duralım, o zamana kadar Cumhuriyet ilân edilmişti.

vize, hâmiş, imza, ek, ilişik ve havâlelerle» dirhem dirhem, gram gram, milim milim, çoğalıp ağırlaştığından, bunları bir çuvala doldurup taşımak zorunda kalıyordum.

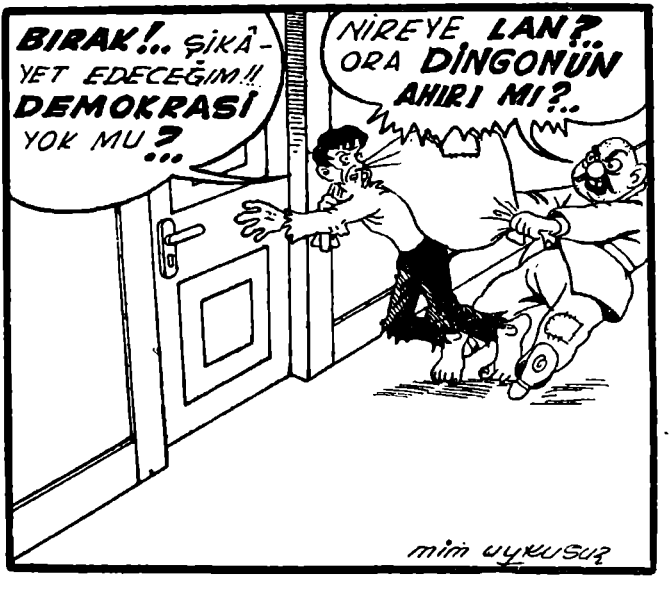
Bu çuvalı da getire getire Fasa Fiso Bakanlığının, Cavalacoz Dairesinin, Fasariyyat Şubesi, Zamazingo kapısına kadar getirmiştim. Sırtıma çuvalı yüklenip, dairenin kapısına dayandım. Aklımda kaldığına göre, memurlar saat dokuzda işbaşına geleceklerdi. Ben sekiz buçukta damladım. Haşmetinden, azametinden, küçük dağları ben yarattım diyen hâlinden kapıcı yahutta odacı olduğu belli olan burnu kafdağında izbandut gibi biri geldi. Bütün büyük adamların yaptıklarını taklit ederek, sözlerine semavî, ilâhî, uhrevi, ulvî (ne derseniz deyin) manalar verilmesini isteyen bir pozla, hiç mi hiç anlaşılmaz ve yazıya gelmez sesler çıkardı, homurdandı. Ağzından çıkan ıslık gibi seslerden nihayet beni kovduğunu anladım. Sokağın köşesini siper alarak, memurların gelmesini bekledim. Dokuz buçukta, yüzelli yaşında tahmin edilecek kadar çirkin bir kadın, her ne kadar kırıta kırıta geldiyse de, kırıtmasındaki acemiliğinden, bütün böbürlenmesine rağmen, daktilo olmadığını, odaları silip süpüren kadın olduğunu anladım.

Saat ondan on bire kadar çoraplarının yamaları iskarpinlerinden görünen, tornistan pantalonları diz kapaklarında ütüsüzlükten soba borusu dirseğine dönmüş memurlar sökün etti. On birden sonra gelen memurların kılık kıyafetlerinin her beş dakikada bir daha güzelleştiğine yemin edebilirim. Görgüme dayanarak söyliyebilirim ki, baremdeki cetvel sırasına ve cetveldeki kıdem sırasına göre memurlar daireye gelirler ve bir memur, kendisinden daha az maaş alan başka bir memurdan daha evvel gelmekle onların izzeti nefislerini kırmamak için, birbirlerile yarış halinde ellerinden geleni esirgemezler.

Saat on bir buçukta ilkin çirkin daktilolar, daha son-

rı, daktilo makinesi ile traş makinesini ayırt edemedikleri, daktilo makinesini görünce korkularından vahşi bir ceylan gibi ürktükleri halde, daktilo kadrosunda maaş alıp, ne işte kullanıldıkları keyif ebillerince bilinen daktilolar geldiler. On ikiye yirmi kala müdürün sarışın daktilosu ve zavallı kız daha mantosunu çıkarıp iş durumuna girecek kadar zaman bulamadan daire müdürünün otomobili On ikiye çeyrek kala müdürün göbeği, on kala burnu ve tam on ikide bizzat daire müdürü geldiler.

Güvercin kakalarına ait kâğıtları, dosyaları doldurduğum çuvalı sırtladığım gibi bir solukta içeri daldım. Hademeleri, kapısı ve odacıları teker teker atlayıp,

Odacılar, beni müdürlerin odasına girmeye bırakmazlardı.

sütûnların, sandalyelerin arkalarına gizlenerek, kovulacağımı anlayınca bir heykel pozu alarak, müdürün kapısına dayandım. Odacı, bir yeniçeri ağası gibi kapının önüne sandalyeyi atmış horluyordu. İçeri girmek için izin istesem,

— Şimdi olmaz,

Yahut,

— Akşama gel,

Hiç olmazsa,

— Kartını ver,

Gibi bir bahane ile beni atlatacağını, hayat boyu tecrübelerimle bildiğim için, yavaşça omuzuna vurup uyandırdım.

— Duymuyor musun? Müdür Bey kahve istiyor, dedim. Uyku sersemi neye uğradığını şaşıran odacının şapşallığını fırsat bilip içeri daldım. Çuvalı sırtımdan indirdim. Şefleri uğurlamaya, yahut karşılamaya gidenlerin saygı pozunu takınarak ceketimi iliklediem, müdürü etekledim. Çuvalı gören müdürün suratı, yangın yeri gibi karıştı. Hemen çaktım; çuvalı hediye zannetmiş, apartımanına götürmem lâzımken, daireye getirdiğim için kaşlarını çatmıştı. Meyit yokuşundan yüklü araba çeken atlar gibi burnundan soluyordu. Bu soğuk karşılanmanın önüne geçmek ve nasıl bir namuslu vatandaş olduğumu anlatmak için, yüz santigradlık bir iyi niyetle «Atalarımdan kalan güvercin kakalarını almam için yardımlarını esirgemezlerse» apartımanlarına bir değil, bir kaç kere, hem de işe yarar hediye çuvalları ile gideceğimi, fakat bu seferlik affını dilediğimi, zira bu çuvalın içinde devletten güvercin kakası alacağıma ait evrak bulunduğunu» söyledim, özür diledim.

Sözümün başlangıcında beni dinler görünüyor, ara sıra,

— Evet...

— Ya!
— Vah, vah!
— Evet, evet!

Gibi bir şeyler mırıldanıyordu. Fakat ben anlatmağa devam ettikçe gözleri kaydı, kaydı, kaydı, göz bebekleri kayboldu ve bir başka âleme dalıp gitti. Bana bakıyor, rüya görüyordu. Onu benimle ilgilendirmek için ne heyecanlı nutuk çekiyordum. Sonunda yoruldum, sustum.

Neler söylediğimi anlamadığı belli idi. Bununla beraber, iş sahiplerinin pek insafsız, pek merhametsiz olduklarını, tam yemek saatinde gelip, yemek yemeğe bile bırakmadıklarını, esasen işten güçten kafasının kazana döndüğünü bağıra çağıra anlattı. Müdür Bey, merkezi arzdan gök yüzüne kadar haklı idi. Sahiden, koca yirmi dört saatin içinde vakit bulamamış gibi, elifi elifine tam on ikide odasına girmiştim. Bu saygısızlığı nasıl yaptığıma kendim de şaştım. Bu nâzik müdürün beni dövmesi, odacıyı çağırıp kapı dışarı ettirmesi lâzımken gösterdiği iyilikten ötürü saygılarımı sunup, çuvalımı sırtıma yüklemek için lûtfen yardım etmesini rica ettim.

Çuvalı yüklendiğim gibi kapının önüne çıkıp beklemeğe başladım. Az sonra müdürün odasından, gıdıklanmış kadın sesine benzer neş'eli kahkahalar duydum. Güvercin kakaları yüzünden çoktanberi kadın denilen varlığı unutmuş olduğumdan içim bir tuhaf oldu. Her halde müdür imzasını atacağı sırada olacak, daha tatlı feryatlar işitilmeğe başladı. Başımda baykuş gibi dikilen odacı olmasa, gözümü anahtar deliğine uydurup, çalışkan müdürün imza törenindeki cümbüşüne ben de seyirci olacaktım.

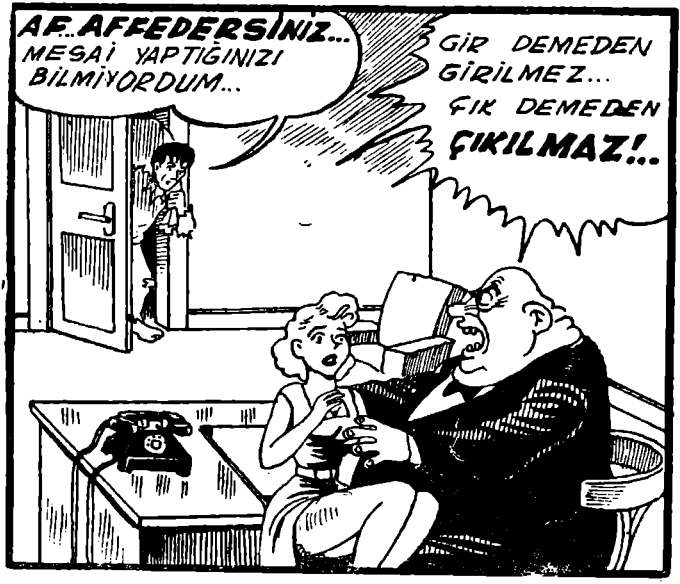
Odacıya «içerde kimse yoktu, şimdi sesler geliyor» dedim. «Daktilolar, sekreterler arka kapıdan işler» diye cevap verdi.

Müdür Bey artık kahvesini içmiştir diyerek, kapıya bir hamle yapacağım sırada müdür bey dışarı çıktı. Pal-

tosunun düğmelerinden, etek, yaka, kol, uç, kenar ve köşelerinden bareme dahil ve hariç bütün memurlar tutarak, giydirdiler. Kadınlı erkekli memur ve hademelerin beli bükük iki dizisi arasından, müdür bey gözleri tavanda yürüdü. Çuvalım ve ben de müdürün arkasından gittik. Otomobile binerken kinle, nefretle suratıma tükürür gibi,

— Yine mi sen? dedi, İllallâh artık. Akşama kadar çalıştığımız yetmiyor mu? Bula bula bu saati mi buldun. Müsaade ederseniz, evimize gidip biraz istirahat edelim.

Kendisine müsaade etmeme vakit kalmadan otomobilinin ekzos borusu lâfının gerisini tamamladı. Müdür Bey:

Bazan yanlışlık ta yapıyordum...

neden böyle bıktırdığımı bir türlü anlıyamadım. Daha bugün yüzünü görebilmiş, iki çift lâf etmiştim.

Tam bir yıl —fazlası var eksiği yok— müdürü çalışma saatinde yakalamak ikramiyesini kazanamadım.

Odacının kahve söylemeğe gittiği ya da başka bir işi çıktığı zamanlarda gözümü anahtar deliğine uydurup, müdür beyin gerçekten ne çalışkan bir adam olduğunu ve hele yaşından umulmayacak bir gayret ve kudretle, her gün arka kapıdan odasına giren yirmi kadar genç kızın getirdiği evrakın hakkından geldiğini, bu kör olası gözlerimle görüp her gün gram gram eriye eriye verem oldum.

Müdür her Allahın günü hiç imzalamasa, en azından beş evrak imzalardı. Bunlardan ikisi, en güzel vücutlu iki daktilonun giyim kuşam faturası idi. Şunu da söylemeyi unutmamak lâzım ki, müdür yanında çalıştırdığı insanların psikolojik durumlarile, geçimlerile yakından ilgilendiği için, güzel ve işe yarar olanlara yardım eder, birçoğunun masrafını üzerine alırdı. Üçüncü imzaladığı evrak, evli bir kadına gönderdiği mektuplardı. Dördüncüsü Umum Müfettişlere ve daha büyüklerine bir sırasını getirip nişan, düğün, doğum, yaş, baş yıldönümü, ölüm, mevlit, kırkıncı gün münasebetlerile de taziyet ve tebrik kartları idi. Beşincisi de daha kodaman ve baren üstü olanlara saygı telgrafları idi. Bu kadar önemli işlere nasıl yetiştiğine şaşar, şaşkınlıktan ağzım bir karış açık çuvalımı sırtlar, evime giderdim.

Artık ben bu dairenin parasız bir hademesi olmuştum. Odacıyı bir yere gönderdiği zaman, müdür bana,

— Git falanı çağır!

— Git kahve söyle!.. gibi emirler verir ve işlerini gördürürdü. Dairede herkes bana alışmış, kimse beni yadırgamazdı. Hattâ hademelerden bir çoğu, her halde beni de kapı yoldaşı sanıp selâm bile verirlerdi. Memurların bir

bana, bir çuvalıma bakıp güldükleri gözümden kaçmıyordu.

Artık evrak çuvalım eskimiş, yırtılmıştı. Bir kaç kere yamadım. İşte bu sırada bir felâket oldu. Hergün çuval taşımaktan kendi işime gidemediğim için, işimden kovdular. Bu da beni yıldırmadı. Atalarımdan kalan güvercin kakalarına bir kere kovuşsam Kaarun kadar zengin olacaktım.

Karısı ile kavga edip evinden çıktığı günler, sol tarafından kalktığı günler, bir de lodos olduğu günler müdür beyin gözüne gözükmemeli idi. Hele hava lodossa, bacağının romatizmaları tutar, etrafına duman attırırdı. Ne çare ki, haftanın hergünü bu illetlerden biri muhakkak tutardı.

Hiç unutmam —Aman yarabbi nasıl unuturum— bir sabah, karısı ile kavga etmediği, solundan kalkmadığı ve lodos olmayan bir sabah,

— Gel bakalım başbelâsı! diye iltifat etti, nedir senin işin? diye sordu.

Heyecandan kalbim duracaktı. Tam müdürün eşref saatini bulmuşken, içeri bir daktilo kız girip, bizim işin yine gelecek seneye kalmasından korkuyordum.

— Efendim, dedim, evvelce zâtıdevletlerine bertafsil arzetmiştim.

— Kısa kes! diye bağırdı.

Hemen lâfın özüne geçmek için,

— Güvercin kakası.....

der demez, lâfımı ağzıma tıkadı,

— Ulan! diye bağırdı, senin karşında kim var?

Otobüs yolcuları gibi zangır zangır titremeğe başladım.

— Aman efendimiz, kulunuz, köleniz olayım, hiddet buyurmayın. Karşımda zatıdevletleri ve zatı devletlerinin karşısında bendeleri.....

— Bir daha söyle bakayım. Ne dedin, ne dedin?

— Şey... güvercin... güvercin var ya efendim, hani uçar, bir çeşit kuştur. İşte onun şeyi tersi, güvercin tersi.

Hiddetle zile bastı, müdür muavini sürünerek girdi. Üç kere basınca, ikinci muavini iki büklüm girdi. Dört kere basınca üçüncü muavini girdi. Sonunda odanın içi dolunca.

— Bakın arkadaşlar, dedi, bu adam, bu alçak herif, vazife başındaki bir memura hakaret ediyor.

Birinci, muavin suratıma bakıp,

— Edepsiz! dedi.

İkinci muavin,

— Alçak!

Üçüncüsü,

— Rezil! diye bağırdı.

Odacı, uzun zamandır arkadaşlık ettiğimiz için bağırmadı. Fakat biç bir şey yapmasa işinden kovulacağı için, o sâdece suratıma tükürdü.

Sonra müdür, birinci muavine döndü,

— Söyleyin, bana hakaret ne demektir?

Birinci muavin,

— Size hakaret, affınızı rica ederim, umum müdüre hakaret demektir.

İkinci muavine döndü,

— Umum müdüre hakaret ne demektir?

İkinci muavin, ceketini ilikleyip esas vaziyetine geçtikten sonra,

— Beyfendi'ye hakaret demektir.

Üçüncü muavin, soruyu beklemeden,

— O da...

Müdürün ayaklarına kapandım,

— Aman efendim, ben ettim bir halt, siz bâri etmeyin. Ben bu kadar hakareti ne zaman yaptım, buna ömrüm yetmez. Ben yalnız güvercin kakası... der demez,

— Daha ne duruyorsunuz, zabıt tutun! diye gürledi. Hemen daktilolar işlemeğe başladı. Bana sordular:

— Ne dedin?

— Güvercin kakası, dedim, arkasını diyemedim.

— Daha arkası da mı vardı?

Zabıt tutulmağa başladı:

(Aşağıda adları yazılı yirmi memurun huzurunda

dairesi müdürü .....a vazife başında «güvercin kakası» diye hakarette bulunduğu gerek sanığın ikrarından, gerek tanıkların tanıklamasından sâbit olmakla.....)

— Bas imzayı kerata!

Bastık imzayı, onlar da bastılar. Efendim, kısa keselim bâ posta karakola, oradan sorguya, falan filân derken deliğe soktular. Bir sene çuvalımla beraber hapis yattıktan sonra, iş anlaşıldı, beraet ettim.

Hapisten çıkar çıkmaz müdürün odasında soluğu aldım. Beni görünce,

— İnsan gibi lâf anlatmasını bilmezsiniz ki..., dedi.

— Sâyenizde öğreneceğiz efendim, dedim.

— Beni de bir hayli sinirlendirdin.

— Af dilerim efendim.

— Görüyorsun ki adâlet güneş gibi tecelli etti.

— Etti efendim.

Kendi eli ile çuvalımı açtı. En üstte eline gelen bir evrak tomarını aldı. Rastgele bir yerini imzaladı. Sonra başını masasına eğip kendi işlerine daldı. Ben bekliyordum, o suratıma bakmıyordu. Neden sonra başını kaldırıp karşısında beni görünce,

— Sen burda mısın? Ne bekliyorsun daha? diye çıkıştı.

— Ne yapayım Efendim?

— Ne yaparsan yap, bana ne? İşte imzaladık.

— Güvercin kakalarını nerden alacağım?

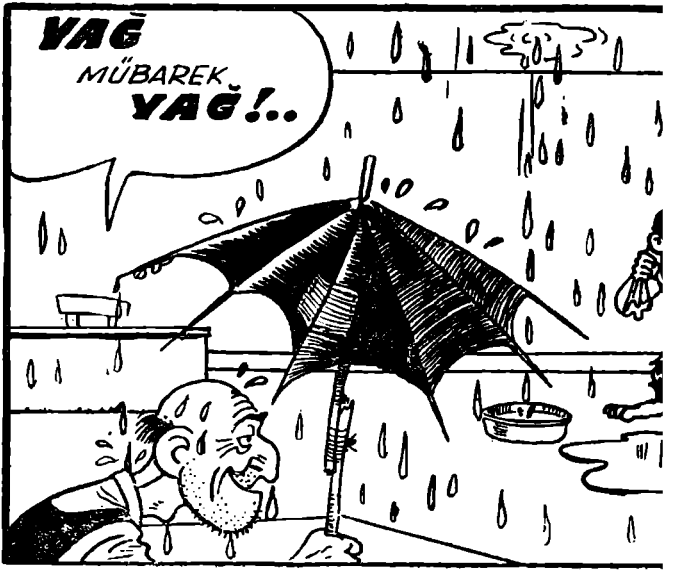
— Cehennemin dibinden. Defol! yıkıl! !

Yeni bir zabıt tutulmadan dışarda soluğu aldım. Bereket versin odacı «kayıt odasına gideceksin» dedi. Kayıt odasını buluncaya kadar yemek paydosu oldu. Onlar yemekten gelinceye kadar bekledim. Memurlar teker teker geldiler. Hangisi olduğunu bilmediğim için, rastgele birinin önünde durdum. Bu zat, kürdan elinde dişlerini karıştırmakla o kadar meşguldu ki, karşısında bulunduğumun

farkında olmadı. Nihayet kürdanı tablaya attı. Benimle ilgilenecek diye ümide kapıldığım sırada, bir kibrit çöpünü çakı ile sivriltip, bununla tekrar dişlerini temizlemeğe başladı. Evvelâ ön dişlerini, sonra azıları temizledi. Sağ alt çenesinin azı dişinden et lifine benzer bir şey çıkardı. Bir müddet dikkatle bu çıkardığı şeyi inceledi. Bu sırada meşgul olacak bir şey olmadığı için, karşımda ağzını alabildiğine açmış, diş karıştıran memurun dişlerini sayıyor, çürükleri, kuronları ayırıyordum.

Diş temizleme faslı, ince saz faslı gibi uzun sürünce, bütün mevcut nezâket ve terbiyemi üzerime toplayarak boynumu büktüm,

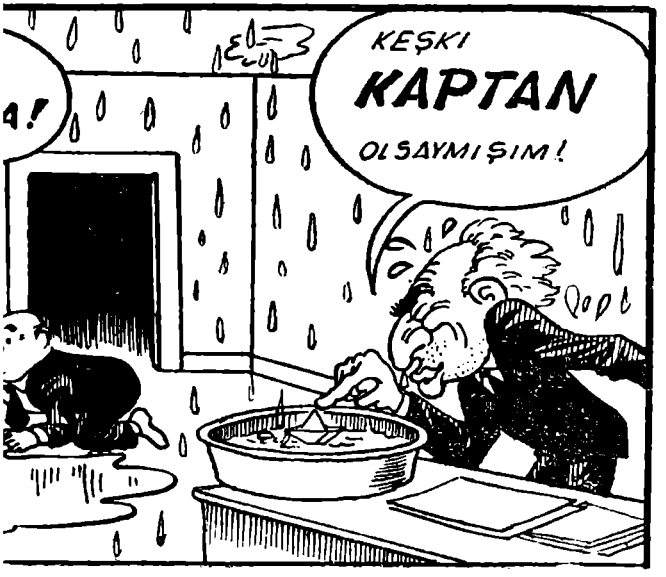
— Affedersiniz, şu kayıt işi...

Lâfın gerisini dinlemeden, bir eli azı dişinde şiş yanağı ile başka bir masayı gösterdi. Fakat o masa da tıklım tıklım sıra bekleyenlerle dolu idi. Odadaki dört masadan üçü boştu. Birinin başındaki memur dişini karıştırmakta devam ediyor, biri gazete okuyor, biri de kahve içiyordu. Başı kalabalık olan memur, kaybettiği bir evrakı arıyordu. Ne memur aradığını bulabildi, ne de bana sıra geldi. Akşama kadar boşuna bekledim.

Ertesi gün horozlar ötmeden dairenin kapısına yapışıp, sıramı kimseye kaptırmadım.

Kayıt memuru bir bayandı. Geldi. Evvelâ tayyörünü çıkardı. Hemen hemen soyundu. Bana hışımla dönüp,

— Dön arkanı, dedi, kör müsün burada bir kadın soyunuyor. yiyecek gibi ne bakıyorsun?

Arkamı döndüm. Kapının camından kadının hayâlini görüyordum. Büsbütün soyundu, dekolte ile kaldı. Sonra üstüne dairede çalışmak için yapıldığı belli siyah göğüslüğünü giydi.

— Dön bu yana! dedi.

Döndüm. O bana aldırmadı bile. Çantasından aynasını çıkardı. Masasının üstüne koyup evvelâ saçlarını taradı. İşaret parmağını tükürükleyip, kaşlarını eski türkçe 88 yaptı. Dudaklarını boyadı, pudralandı. Bu işler olana

Bayan memurun tuvaleti kırk beş dakikadan fazla sürmezdi.

kadar arkama iş sahibi halk toplanmıştı, sıra bekliyorlardı. Hepimiz aval aval kayıt memuru bayanın makiyaj yapmasını seyrediyorduk. Sesimi çıkaramıyordum. Tanrı korusun, tekrar hapishanelere gitmekten korkuyordum.

Baş tuvaleti bitince oturdu, bu sefer tırnaklarını düzeltmeğe başladı. Manikürünü de tamamlayıp sıklâmen rengi ojelerini de sürdükten sonra,

— Gel! dedi.

— Buyrun.

— Ne var?

— İyilik sağlık.

— Onu sormuyorum, evrakını ver

Müdürün imzaladığı kâğıdı uzattım, kâğıda baktı baktı, yazıları bir türlü söktüremedi.

— Salih efendiye gidin, dedi.

Salih efendi nerede, kimdir, neyin nesidir öğrenmeğe vakit kalmadan, arkamdakileri çeğirdi. Tekrar odacıya gittim, Salih Efendinin evini sordum. Salih Efendiyi tanımamak bir suçmuş gibi yüzüme ters ters baktı,

— Hem dairede işin var, hem Salih Efendiyi tanımazsın, nah şu kapı, dedi.

Burnunun ucu ile gösterdiği «nah şu kapıyı» çalıp içeri girdim. İçerde beş memur vardı. Kenarda bir saç sobanın deliklerinden duman çıkıyor, iş takibine gelmiş bir hanım dumandan gözleri yanmış, sanki metresinden ayrılmış gibi göz yaşı döküyordu. Duvarlar is içinde ve köşelerde isten ağlar gerilmişti.

Bir köşeye bir liyen koymuşlar, tavandan akan bereketli yağmur suları bu liyende toplanıyordu. Liyenin yanındaki masada bir memur şemsiye altında çalışıyordu. Bu sırada, kocaman bir fare ayaklarımın arasından kaçmasın mı?

— Ay! diye bir çığlık attım. Fareden oldum olası çok korkarım. Memurlar telâşla yanıma geldiler.

— Neyin var, ne oluyor?

Kenarlarından kâğıtlar sarkmış, üzerine büyük ve kırmızı harflerle (DİKKAT! yangında ilk kurtarılacak) yazılı farenin girdiği dolabı gösterdim. Farenin kuyruğu dolap kapağı arasından, heyecanlı bir zampara bıyığı gibi titriyordu. Muvafık gazeteciler gibi hep bir ağızdan:

— Biz de bir şey zannettik, dediler. Kayıtsızca yerlerine otururlarken içlerinden biri,

— Ayol, dedi, bacaklarının arasından sırtlan geçmedi ya ,fare bu... Sen ömründe hiç fare görmedin mi?

Bu sırada ince bir kadın çığlığı duyuldu. Hep birden sesin geldiği tarafa koştuk. İnce topuklu iskarpin giymiş bir hanımın ayağı döşeme aralıklarından birine girmiş, kadın boylu boyunca yere yuvarlanmıştı. Yuvarlandığı bir şey değil, evden çıkarken acele ile donunu giymeği unuttuğu için, yerdeki durumundan son derecede mahcup olmuş ve her yerleri utancından kıp kırmızı olmuştu. Kadının bacağını delikten çıkarmak için bütün iyiliksever insanlar uğraştılarsa da, kadının deliğin dışında kalan kısımları erkekleri daha fazla ilgilendirdiği için, zavallıyı hem delikten, hem iyilikseverlerin ellerinden kurtarmak mümkün olamadı. Nihayet «kadının bacağını kesmek lâzım» diyen bir akıllı çıkmadığı için, döşemenin sökülmesine karar verildi. Biri,

— Mîrîdir sökemeyiz, dedi,

Biri,

— Makamdan istizân lâzım, dedi.

O sırada, çırpınmakta olan kadın, zâten çürüyüp mantarlaşmış olan döşemeyi de, ayağını da söküp ayağa fırladı. Kadını hemen ön sıraya alıp işini gördüler. Bu kadın dışarı çıkarken iş kovalamağa gelen başka bir kadına şöyle anlatıyordu:

— Naapiim kaadeş, bir aydır gelip gidiyorum, işimi görmüyorlardı, bu numarayı yapmasam olacağı da yoktu.

Antrparantez söyliyeyim ki bu kurnaz kadının numarası çok iyi sökmüştür. Hattâ o kadar ki, bu olayın üzerinden on sekiz sene geçtiği halde, bu daire belki on sekiz defa tamir, badana, boya olmuş, fakat o delik, tarihî bir hatıra olarak olduğu gibi tutulmuştur. İş takibine gelen ve aceleden daima külotlarını unutan bir kaç kadın her gün burada yuvarlanmakta ve işleri hızla sonuçlandırılmaktadır. Hattâ bu işi meslek edinen bazı kadınlar dairenin kapısında beklemekte ve beceriksiz erkeklerin işini bu numara ile hemen yaptırıvermektedirler. Şimdi başka dairelerin odalarında da ince topuk girecek deliklerin açılması yoluna gidilmiştir.

Ne yazık ki bu olay telif hakkı kanunundan evvel olduğu için, bu numaranın mucidi kadın hakkını arayamamakta ve patentini alamamaktadır.

Biz gelelim Salih Efendiye. Acaba bu oturanlardan hangisi Salih Efendi idi? Kamışlı Tekke mahallesinde otururken tanıdığımız bir Salih Efendi vardı. İçlerinden birini ona benzetip yanına sokuldum.

— Affedersiniz bayım. Salih Efendi kim?

— Hangi Salih Efendi?

Öyle ya, hangi Salih Efendi, Ben de ne aptalım. Koca İstanbulda Salih Efendi bir tane değil ya...

Kalemi elinden alınmış bir mizah muharriri sustuğumu görünce,

— Kuşburun Salih mi? dedi.

— O olacak, dedim.

— Yoksa Kör Salih mi? dedi.

— Ben aradığıma göre kör Salih olacak, dedim.

Yanındakini gösterdi, başını önüne eğdi. Gösterdiği adama sokuldum. Önünde kalın bir kitap vardı. Başımı uzatıp baktım, Pardayyanları okuyor.

— Salih Efendi, diye seslendim. Romanın heyecanlı yerinde olmalı idi ki duymadı bile. Yanındaki masada kocasızlıktan kurumuş bir kız kurusu da «Aşkın Cıvıltıları» isimli, on sekizinci baskısını yapan meşhur romanı okuyordu. Onun yanındaki delikanlının da okumakta olduğu (Kaymak tabağı) nın en civcivli yerinde olduğu burun kanatlarının titreyişinden anlaşılıyordu. İnsan doğrusu böyle daima okuyan münevver memurlarını gördükçe seviniyor, gördüğüm manzaradan memleket hesabına öyle sevindim ki az kalsın güvercin kakalarını bile unutuyordum. Birden aklım başıma geldi;

— Salih Efendi! diye seslendim.

Ses yok.

— Sâlih Efendiii!...

Başını romandan kaldırmadan kalemini boşluğa uzattığı yerde tıraşı uzamış, avurdu çökmüş, gözlüğünü bir iple kulağına geçirmiş bir adam vardı. Önündeki kâğıda bir takım hesaplar yapıyor, kendi kendine de şöyle konuşuyordu:

— Bakkala kırk sekiz lira yirmi beş kuruş... Tütüncüye on yedi buçuk lira, kömürcüye yirmi lira otuz kuruş... Vay anasını... Amma olmuş yahu... Daha bunun içinde kira yok. Bekaya dört yüz yirmi üç kuruş. Beş okka et bir ayda... hay gırtlakları kurusun da son lokmaları olsun. Kızın manto taksiti yirmi... offf!..

Bir müddet gözü hesaplara daldı kaldı. Fücceten gitti sandım. Bâri şu işimi görmeden ölmeseydi. Derken adam doğruldu, cebinden bir avuç bozuk para çıkardı, saydı, saydı, tekrar saydı, başını sağındakine çevirip,

— Kuzum Salih Efendi, sende bir buçuk lira var mı, aybaşında veririm, dedi.

Salih Efendi dediği adam,

— Nerde a bilâder, ben de senden iki buçuk lira is-

temeği düşünüyordum, dedikten sonra, yine gazetesine daldı.

Artık, çok şükür Salih Efendiyi yakalamıştım.

— Affedersiniz Efendim, Salih Efendi zatıaliniz misiniz?

Ters ters,

— Benim ne olacak.

— Hiiiç... hani sordum.

Daha ne olacağını söylemeğe kalmadan paydos zili çaldı. O sünepe ihtiyarlar ok gibi yerlerinden fırladılar.

Dairenin öğle paydoslarında, koridorlara dizilen yangın kovaları içindeki kurbağaları dinlerdim.

Kimi sefer tasını çıkardı, kimi gazete kâğıdına sarılı peynir ekmeğini serdi, kimi de dışarı çıktı.

Artık üzülmeğe yer yoktu. İşler hızla yürüyordu. Salih Efendiyi bulmuştuk ya...

Öğleden sonra gittim. İş saati başlamıştı. Bir müddet kahvelerin içilmesini bekledikten sonra, Salih Efendiye evrakı uzattım. Gözlüklerinin üstünden beni şöyle bir süzdü,

— Bir az bekle! dedi.

Bekleyen insanların arasına katıldım. Bir genç bir sıraya oturmuş, can sıkıntısından önündeki dolabın tozları üzerine parmağı ile şekiller çiziyordu. Bir kadın, kucağında ağlayan çocuğu susturmak için, ağzına memesini tıkıştırıyordu. «Kakam geldi anne!» diye ağlayan başka bir çocuğu annesi,

— Hay patla emi, kaka maka derken sıramızı kaçıracağız! diye paylıyordu.

Romandan başını kaldıran memur,

— Kafam kazan gibi oldu; susun! diye bağırdı. Ses soluk kesildi. Bunu fırsat bilip tekrar Salih Efendiye evrakımı uzattım. Bu sefer elimden kâğıtları aldı, evirdi, çevirdi.

— Hani bunun numarası!

— Bilmem.

— Sen bilmezsen, ben mi bileceğim? Git numara al.

— Nerden alayım efendim?

— Bit pazarından.

Sonra arkadaşlarına döndü.

— Yahu bu adamlara lâf anlatmaktan iş yapmağa vakit yok. Daha nerden numara alacğım bile bilmiyor.

Sonra ilk okullardan, üniversiteye kadar, dairelerde iş takibine dair bir idare dersi verilmesi lüzûmuna dair bir konferansa başladı. Misaller getirdi, kuvvetli deliller ileri sürdü. Derken bir tartışmadır başladı. Handiyse iş

Memurları odalarında, yerlerinde, masalarında bulmak kolay olmuyordu.

kavgaya binecekti. Bu dersin okutulmasında birleştiler, yalnız prensip kararı alamıyorlardı. Tartışma durulur gibi olunca,

— Kim gönderdi ise, git ordan numarayı al, dedi.

O gün numarayı almak kısmet olmadı. Ertesi günü numarayı verecek olan bayan beni bir güzel haşladı.

— Buna numara verilmez, bana akıl mı öğretiyorsun sen?

— Estağfurullah, haddine mi düşmüş. Salih Efendi söyledi de...

— Salih Efendi de, sen de... Alaydan yetişme memur olursa böyle olur işte...

Ters yüzü döndüm. Bu sefer Salih Efendi açtı ağzını, yumdu gözünü. Bana etmedik hakaret komadı.

— Aman etme Salih Efendi.

— Ağzım topla... Daha bir memura nasıl hitap edileceğini bile bilmiyorsun. Otuz beş senelik memurum, bana beyliği çok mu gördün.

— Salih Beyefendi, benim ne suçum var, ne günağım var?

Etrafındakilere döndü,

— Bilâder, dedi, şu iki günlük memurlar dairelere doldu, böyle oldu işte... Mektipliymişler! Usulü, adâtı bozdular. İmlâları bozuk usul-ü tahrir ve kitabetten bî behre. Hiç bir muameleden anlamazlar. Ne o mektepli memur!...

Hışımla dışarı çıktı, başkâtibin odasına girdi. Bayan memuru şikâyet etti. Başkâtip bayanı çağırttı. Bayan çak çak çıklet çiğneyerek geldi.

— Beni mi çağırdınız?

— Neden numara vermediniz?

— Bu usûlü de Salih Efendi mi çıkardı!!

Bir kızılca kıyamettir koptu:,

— Hadi ordan iki günlük memur.

— Hadi ordan içi geçmiş herif. Ben senin gibilerini nah bu arka cebimden çıkarırım.

Bütün memurlar başımıza toplandılar. Bayan, beni göstererek,

— Eğer bu herife numara verirseniz, bugünden tezi yok istifayı basarım, diye diretti:

Hep beraber Şube Müdürüne çıktık. Şube Müdürü,

— Evvelce nasıl yapardınız? diye sordu.

Bayan atıldı,

— Şimdiye kadar güvercin kakası işi hiç geçmedi.

Hadi oradan müdüre. O sırada yine paydos zili çaldığından, bizim iş, Bişleşmiş Milletlerin çıkmaz işlerde yaptığı gibi, belli olmayan bir güne bırakıldı.

Zavallı çuvalımı sırtladım. Günlerce gittim, geldim, gittim geldim. Sanki bütün suç benimmiş gibi bir gün bayan:

— Nerden çıkardın bu kaka işini de, diye çıkıştı.

Sonunda bir numara koparabildik. Başka bir odaya gönderdiler. Orada, bir zat,

— Kaydiyesini ver, dedi.

— O da ne?

— Efendi, efendi, sayı ile kendine gel. Ben yirmi yıllık memurum. Kaydiyesini ver diyorum.

— Emredersiniz, vereyim. Nedir bu kaydiye dediğiniz? Ben de kaydiye yok ta...

— İki yüz yetmiş altı kuruş.

Parayı verdim. Kâğıda bir şeyler yazdı.

— İkinci Şubeye götür, dedi.

Oradaki memur da,

— Vezneye harcını yatır, dedi.

Vezneden de on sekiz lira otuz dört kuruş istediler. Paralar suyunu çektiği için, tek servetim olan baba yâdigarı saati, hemen oracıkta odacılardan birine okutup, parayı vezneye yatırdım. Oradan başka bir odaya soktular. Bu sefer,

— Pul var mı? diye sordular.

— Yok. Ne pulu?

— Posta pulu değil ya, damga pulu Bizim odacıda vardır, git ondan sekiz liralık pul al.

İşler kıvamına girmişti, teker teker yürüyordu. Hasislik etmenin sırası değildi. Odacıdan pulları aldım. Pulları yapıştıran memur «Pazartesiye gel!» dedi. Pazartesi gittim, perşembeye, perşembeye gittim, çarşambaya, çarşambaya salıya ata ata aylar geçti. Uğurlu bir pazartesi günü idi, aylardır git gel diyen memur, beni iki adım yanında oturana yolladı. O da evraka bir imza atıp arkasındaki masaya havâle etti. Arkasındaki solundakine, soldaki önündekikine ve en sonunda oda içinde başka yön kalmayınca yandaki odaya yolladılar. Masadan masaya, odadan odaya, kattan kata dolaşırken aylar, mevsimler gelip geçiyordu.

Herkesin de benimki gibi kendine göre bir güvercin kakası derdi olduğundan bütün millet,

— Artık yeter!... Artık yeter!...

Diye sokaklara düşmüşler, genci ihtiyarı, kadını erkeği bar bar bağırıyorlardı.

— Artık yeter!... diye bağıranlardan efendi kılıklı birine sokuldum,

— Ne var, ne oluyor böyle? Neden bağırıyorsunuz? dedim.

— Millet demokrasi istiyor, hak istiyor, hürriyet istiyor, dedi.

Adamın anlattığına göre, hürriyet ile demokrasi gelirse, ben de baba mirasi güvercin kakalarına kavuşabilirmişim.

Demek ki, benim güvercin kakaları da demokrasiye, hürriyete bağlı idi. Ben de kalabalığa katıldım, avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım:

— Artık yeter be!...

Bir polis yakaladı beni, nezaketle,

— Ne bağırıyorsun ulan? dedi.

— Herkes bağırıyor, ben de bağırıyorum, dedim.

— Gel şöyle biraz da senin ifadeni alayım, sesin soluğun kesilsin!... dedi.

İfademin alınışından sonra, vücudumun topografyası ve yüzümün geometrisi bozulduğundan adlî tabib altı aylık rapor verdiyse de, tahkikat sonunda kendi kendimi yumruklayıp tekmelediğim polis vatandaşların tanıklıklariyla anlaşıldığından, bu defalık kurtuldum. Tanık polislerden biri,

— Hadi neyse ucuz kurtuldun, dedi, sen bir vatandaşsın. Vatandaşın vatandaşa hakareti, vatandaşın vatandaşı döğüp yaralaması ceza kanununa göre suçtur. Sen kendi kendini döğerek, ceza kanununa karşı geldin ama, bu defalık hakkında kavuşturma yapmıyoruz.

— Allah ömürler versin!... diye zor kurtuldum.

Bütün bunlar olurken, memlekete demokrasi, hürriyet gelmişti. Sokaklarda hep beraber,

— Artık yeter!...

Diye bağırdıklarımızdan bir arkadaşla karşılaştım,

— Sen nerelerdesin yahu? dedi, «artık yeter!.. diye bağıranların hepsi bir iş güç sahibi oldu. Kimi idare meclisi üyesi, kimi şehir meclisi üyesi, kimisi de banka açtı...

Ben başıma gelenleri anlattım,

— Eski silâh arkadaşları elbet beni unutmazlar, hakkımı verirler, dedim.

Arkadaşım,

— Nerde birader, bütün kadrolar doldu, boş yer yok. Geç kaldın!... dedi.

— E peki, ben n'ââpicam şimdi?

— Muhalif olursun, tekrardan «Artık yeter!» diye bağırır, öbür vardiyayı beklersin!..

Yâni, anlıyacağınız, memleket, millet, vatan uğruna «Artık yeter!» diye bağırmaktan bizim gırtlağımız patladı, başkaları hazıra kondu.

Memlekete hürriyet, demokrasi geldikten sonra, güvercin kakalarına kavuşmak ümidim artmıştı. Diktatoryadan demokrasiye geçince memlekette çok büyük değişiklikler olmuş, kelimeler tekrardan değiştirilmiş «Bakanlık» lar, eskisi gibi yine «Vekâlet» olmuştu.

Ama ne olursa olsun atalarımdan kalan ve hakkım olan güvercin kakalarını alacaktım. yüzmüş yüzmüş, kuyruğuna getirmiştim.

Nihayet günlerden birgün,

— Ankaraya havâle ettik, dediler.

Eh artık, içim rahattı. Bir kere Ankaraya havale ettiler ya, diyordum. Ne yazık ki umduğum gibi olmadı. Her gün gidip geliyor, cevap geldimi diye soruyordum. Param olsa, çuvalımı sırtlayıp Ankaraya kadar gidecektim. Üç hükûmet, altı Başbakan ve iki defa da Meclis değişti. Bir gün uğradığım memur,

— Müjde! Müjde! Sizin evraka cevap geldi, dedi.

Az kalsın yüreğime inecekti, sevincimden düşüp ölüverecektim. İşte ata mirası güvercin kakalarına kavuşmuştum artık. Gelen cevabı kapıp aldım, okumağa başladım. Cevapta şunlar yazılı idi. «Atalarından miras kalan güvercin kakalarını isteyen vatandaşın haklı olduğu ve kendisinden başka da mirasçı bulunmadığı da gözönüntutularak, mezkûr kakaların kendisine teslimi gerekmektedir. Sultan Palamutun İran seferine giderken üç bin beş yüz yetmiş adet muharebe güvercini götürdüğü, bunlardan iki bininin erkek geriye kalanının dişi olduğu devlet arşivinde yapılan incelemeden öğrenilmiştir.

Ziraat Vekâleti mütehassıslarının verdiği rapora göre, erkek güvercinlerin günde kırk gram, dişi güvercinlerin de otuz yedi gram terslediği anlaşılmış ve bu hesaba göre, evrak sahibinin elli sekiz ton iki kilo üç yüz gram güvercin tersine sahip olduğu anlaşılmıştır. Kıymetli bir gübre olarak kullanılan güvercin kakalarının piyasada

beher kilosunun on lira olduğu anlaşılmıştır. Râyice göre, istenilen güvercin kakalarının bedeli beş yüz seksen bin iki yüz yetmiş lira otuz yedi kuruş üç para tutmaktadır.

Bu paradan kazanç, maliye, tayyare, şirketi hayriye, kızılay, yol vergileri olan seksen yedi bin liranın derhal güvercin kakalarını isteyen hak sahibinden kesilmesi, ayrıca iki yüz seksen dört yıldır bu vergileri vermeyip vergi kaçakçılığı yaptığından üç yüz yetmiş dört bin liranın da vergi kaçakçılığı cezası olarak kendisinden alınmasını ve bu paraların hepsi alınıp hazineye yatırdıktan sonra, hak sahibinin atalarından kalan güvercin kakala-

rını toplamak üzere serbest bırakılmasını, ve eğer bu kakaları sokaklardan kısa zamanda toplamazsa kendisinden belediyenin tanzifat cezası alacağının bildirilmesini...»

Evrakın sonunu okurken çarpıntılar geçirmeğe başladım. Dizlerimin bağı çözüldü, olduğum yere külçe gibi düştüm. Memura:

— Azizim, dedim, ben güvercin kakalarından vaz geçtim, hakkım olan bütün kakaları hazineye bıraktım.

Memur gözü ile «pışşşttt.» işareti yaparak, yağma yok, dedi, vergileri ve cezaları vermeden bir adım gidemezsin.

Paraları, cezaları veremedim. Devlet borcunu ödemediğim için hapishaneye attılar. Ömrümün sonuna kadar hapishanede kaldım ve oradan öldüm. Bu maceramın hikâyesini size öbür dünyadan yazıyorum. Dünyada iken daire daire evrak takip ederek çile doldurduğum için, burada günahlarımı affedip, beni cennete soktular.

Dünyada iken güvercin kakaları peşinde koşmaktan çoluk çocuk sahibi olmağa vakit bulamadım. Eğer çocuklarım olsaydı, güvercin kakaları işini onlar takip ederlerdi.

Dünyada benim gibi gözü açıklar çoktur. İsteyenlere verâset verebilirim. Maamafih ben güvercin kakalarını alamadığıma yanmadım. O bayan memur vardı ya, işte ona yandım. Eğer paraları alsaydım, inan olsun onunla yiyecektim.

Şimdi yaşadığımız dünyadaki mezarımı türbe yaptılar. Resmî olsun, hususî olsun dairelerde iş takip eden vatandaşlar türbeme gelip, dua ediyor, benim ruhumdan yardım istiyorlar. Adımı da «Dilekçe Dede» koydular.

Bu hikâyenin karikatürlerini değerli san'atçı Mustafa Uykusuz çizmiştir.

BELEDİYE REİSİ NASIL OLMALI?

Kasabada Belediye Seçimleri vardı. Birbirine karşı iki partinin iki kuvvetli adayı, öbür adayları gölgede bırakıyorlardı. Kahvelerde, dükkânlarda, evlerde yapılan propagandalar bitmiş, iş meydan nutkuna dökülmüştü. Rakiplerden Beşir Efendi, askerliğinde tezkere bırakıp, Başefendi olmuş, sonra da bu kasabada otuz şu kadar yıl dâva vekilliği yapmıştı. Beşir Efendi'nin karşısında bakkal Kâzım Efendi vardı. Kâzım Efendi, uzun yıllar muhtarlık yapmış, çatra patra okur ama yazamazdı. Dükkânının hesabını, kendi icadı bir takım işaretlerle yapardı. Hükûmet konağının karşısına, kasaba ilk okulundan, hocanın ders kürsüsü getirilmiş, üzerine sürahi ile bardak da konulmuştu.

Partiler arası hava çok iyi olduğundan, birbirinin can düşmanı iki rakip dâva vekili Beşir Efendi ile, eski muhtar ve bakkal Kâzım Efendi, kolkola kürsünün yanına gelmişlerdi. Kasabalılar, köylüler meydanı doldurmuşlardı. Dâva vekili Beşir Efendi, kasabanın en bilgini olduğu için, nasıl olsa kendisinin önce kürsüye çıkacağına güvenli:

— Buyur Kâzım Efendi, dedi, ilkin sen konuş!...

Kâzım Efendi:

— Tövbe, dedi, biz kimiz, hele sen bir buyur.

Üç devre Belediye Reisliği yapmış olan dâva vekili Beşir Efendi, nazlandı, mazlandı, sonunda kürsüye çıktı. Bunca yıldır kasaba mahkemesinde alışık olduğu dâva vekili edasıyla konuşmağa başladı:

— Vatandaşlar!... Üç devre Belediye Reisliğini bana lûtfettiniz. Ben de yine sizlerin yardımlarınızla bu vazifeye lâyık olmağa çalıştım. Şimdi yeni seçimlere giriyoruz. İlle beni seçin demiyorum. Zâten işlerim çok, yorgunum da... Amma, hemşerilerimin ısrarıyla adaylığımı koydum. İster beni seçin, ister başkasını (yan gözle Kâzım Efendiye baktı.) Şimdi ben sizlere, aklımın erdiği, dilimin döndüğü kadar, bir Belediye Reisinin nasıl olması lâzım geldiğini anlatmağa çalışacağım. Belediye Reisinin tecrübeli, olgun, görmüş, geçirmiş olması lâzımdır (Beşir Efendiyle, Kâzım Efendiden başka adayların hepsi gençti). Belediye Reisliği yorucu bir iştir. Onun için çok yaşlı, saçı dökülmüş, takma dişli, torun torba sahibi insanın harcı değildir. (Rakibi Kâzım Efendi, Beşir Efendiden 14 yaş büyük, saçı dökülmüş ve takma dişli idi.) Elli yaşını aşmamalıdır. (Kendisi tam elli yaşında idi.) Kanunu, nizamı bilmeyen birini seçerseniz, işinizi göremez. (Kasabada onun kadar kanundan, nizamdan anlayan yoktu.) Beni seçin demiyorum. Ama dikkat edin. Çat pat okuyup ta yazması olmayan birini seçmeyin! Belediye Reisi her yere girer, çıkar. Pantalonu ütülü olmayan, kravat takmayan birini seçerseniz, kasabamızın şerefi düşer. (Kasabada ondan başka ütülü pantalon giyen, kravat takan yoktu.) Şapkası böyle benimki gibi (başından çıkarıp gösterdi) föter olmıyan birini seçerseniz, iki paralık oluruz. (Kasabada ondan başka fötr giyen yoktu.) Beni seçin, demiyorum. Ama Belediye Reisi seçeceğiniz adamın, anlattığım gibi olması lâzımdır.

Beşir Efendi kürsüden indi. Meydanı dolduran köylüler:

— Doğru söylüyor!...

— Yerden göğe haklı herif!..

Diye söylenmeğe başladılar. Kazım Efendi kürsüye çıktı:

— Ben, doğru dürüst iki lâfı bir araya getiremem ağalar, diye söze başladı. Beşir Efendi, size her şeyi söyledi. (Rakibi Beşir Efendi'yi göstererek) Seçeceğiniz Belediye Reisinin köpek dişleri altın olmalıdır. (Beşir Efendinin köpek dişleri altın kaplamalıydı). — Yine eliyle Beşir Efendiyi göstererek — Belediye Reisinin gözleri mavi olmalıdır. (Köylüler kahkahalarla gülmeğe başladılar.) — Parmağıyla Beşir Efendiyi işaret ederek — Sol yanağında ben olmalıdır. (Beşir Efendi hiddetten kıpkırmızı oldu.) Belediye Reisinin işte bunun gibi elinde bastonu, burnunun üstünde gözlüğü olmalıdır. (Köylüler kahkahadan kırılıyorlardı). Belediye Reisinin adı da Beşir olmalı.

Kâzım Efendi kürsüden indi. Köylüler kahkahadan kasıklarını tutarken, Beşir Efendi de, hiddetten bıyıklarını dişleriyle çekiştiriyordu.

Propaganda ertesi gün yine devam edecekti. Köylüler iki parti olmuşlardı. Çoğu Beşir Efendi'nin tarafındandı. Beşir Efendi, artık, siyasî nezâketi bırakmış, rakibinin bütün kirli çamaşırlarını ortaya dökmüştü. Şimdi Bakkal Kâzım Efendi'nin ne mal olduğu dillerde dolaşıyordu. Ertesi gün meydanı dolduran kalabalık iki misli artmıştı. Beşir Efendi, bir gün önceki hırsıyla, soluya soluya kürsüye çıktı:

— Vatandaşlar! Artık baklayı ağzımdan çıkarmağa mecbur oldum. Bu adamın muhtarlığı zamanında neler yaptığını bilmeyen var mı? Kasabaya, dışardan büyük bir adam gelse, nereye gider? Doğru Muhtar Kâzımın evine, değil mi? Neden?... Bunun sebebini hepiniz bili-

yorsunuz... Geçen sene hususiyle gelen üç kişi evine inince, yandım Emineyi iki gün iki gece bağda oynatan bu değil mi?

Köylüler:

— Vallaha doğru...

— Sahi be...

diye söylendiler.

— Vatandaşlar!.. Kurban bayramında fitre diye aldığı pöstekileri nereye gönderdiğini biliyor musunuz? Belediye Reisi olmak isteyen bu adamın imam nikâhiyle evinde dört karısı olduğunu bilmeyen var mı?

Köylüler arasından:

— Aşkolsun herife!...

Sesleri yükseldi.

— Vatandaşlar! Bu adamın muhtar olmadan önce bir bakkal dükkânından başka bir şeyi yokken, on sene içinde kasabanın yarısına nasıl sahip olduğunu hepiniz bilirsiniz.

Yer yer:

— Amma becerikliymiş be muhtar!... sesleri yükseldi.

— Vatandaşlar!... Daha söylenecek çok lâf var. Ama ben susuyorum. Şimdi artık, ister onu seçin, ister beni!...

Meydanda bir alkış koptu. Sıra Kâzım Efendideydi. O, bıyık altından gülerek, ağır ağır kürsüye çıktı. Kahvede konuşur gibi rahat rahat konuştu:

— Beşir Efendinin dedikleri hep doğrudur. Beşir Efendi, otuz senelik dâva vekilidir. Ne iki dönüm tarlası vardır, ne bir çift öküzü... Çok namuslu adamdır, on parası yoktur. Evine bir yabancı misafir gelse, oturtacak, yatıracak yeri bile yoktur. Bana gelince, onun dediği gibi, muhtar olana kadar on param yoktu. Şimdi iki yüz elli dönüm tarlam var. Hamdolsun param da çok... Onun ütülü pantolu var, fötürü var, gözlüğü var, kravatı var. Benim yazmam çizmem yok... Gayri siz bilirsiniz.

Nutuklar bitmişti. Herkes dağıldı. İki gün sonra seçimler yapılacaktı. Muhtar Kâzım Efendinin dostları, dükkânına doldular.

— Ne yaptın be Kâzım Efendi? Hiç öyle lâf olur mu? Sen bu Beşiri melâike yaptın... Onun parası yok mu? O seni satın alır be...

Kâzım Efendi kıs kıs gülüyor:

— Hele bakalım seçimlerde ne olur?... diyordu.

— Yahu... Senin kurban derilerini Tayyare Cemiyetine gönderdiğini biz biliyoruz. Neye iftira ediyor, demedin?

— Hele seçime bakalım, ne olur?

— Yahu, senin iki yüz elli dönüm tarlan, iki yüz baş davarın nerde? Senin babadan kalma otuz dönüm tarlanla, bir çift öküzün var... Yandım Emineyi bağda oynatan asıl o herif...

Bütün bunlara Kâzım Efendi:

— Dur bakalım... Seçimleri görelim!...

diye gülümsüyordu.

Seçimler yapıldı. Dâva vekili Beşir, Muhtar Kâzımın dörtte biri kadar bile oy alamamıştı. Oy vermeğe giden köylüler birbirlerine şöyle diyorlardı::

— Bize yol ilâzım, su ilâzım, damızlık hayvan ilâzım, pangadan grado ilâzım... Tohumluk ilâzım. Bu Beşir olacak herif, bunca yıldır kendini bilem onaramamış, gasabaya ne hayırı olur... Beceriksizin biri!... Garı oynatmasını bilmez, böyük adam ağırlamasını bilmez, elinden bir iş gelmez. Reyinizi Kâzım Efendi'ye verin...

O seçimden sonra Belediye Reisliğine adaylığını koyanlar, şöyle propaganda nutku vermeğe başladılar:

— Vatandaşlar!... Beş yüz sığırım, dört çift öküzüm, dört te karım var. Beş yüz dönüm tarlam var. Haftada bir karı oynatırım. Bütün bunları açıkgözlüğüm sâyesinde altı ayda yaptım...

STRİP—TİZ
BASRİ

Basri beyi sabah uykusundan mahalle bakkalı uyandırdı. Bir pazar günü bile rahat yoktu.

— Kaçacağım, alıp başımı kaçacağım! diye bağırdı. Karısı:

— Kaçarsan kaç!.. Ben senden evvel kaçacağım, dedi, sen şimdi, bakkala ne cevap vereceğiz? Onu söyle!

İki aydır şu altmış iki lira otuz dört kuruşu denk getirip verememişti.

— Herifin hakkı var.

— Var tabiî...

— Evde yok de.

— Olmaz, diyemem. Edepsizlik eder.

— Annene söyle, o söylesin.

— İhtiyar kadın bu yaştan sonra, yalan mı söylesin?

Basri bey ezile büzüle kapıya gitti:

— Tanaş efendi, kusura bakma. Vallahi ne desen haklısın birader. İki ucunu bir araya getiremedik işte...

— Ama Basri Bey, ay başı dedin, kaç ay başı beçti.

— Doğru.

— Bu altmış iki liranın iki lirası bile bana kalmaz.

— Haklısın.

— Her pazar, her pazar. Bıktım artık.

— Söz Tanaş efendi, söz mösyö Tanaş. Bu hafta... İnşallah bu hafta...

— Kaçıncı söz bu Basri Bey?

— Son söz.

Tanas hiddetle gitti. Basri bey söylene söylene içeri girdi.

— Hay Allah belâsını versin bu hayatın...

Kaynanası:

— Belâ okuma sabah sabah, dedi.

Kuzu gibi adamdı. Yirmi iki senelik evliydi. Allah çocuk vermemişti.

Kapı çalındı. Karısı:

— Ev sahibi, dedi.

— Hay Allah...

Ezildi, büzüldü. Ev sahibini atlatana kadar kan ter içinde kaldı.

— Kaçacağım, vallâhi billâhi kaçacağım. Beni bilmedikleri bir memlekete giderim. Kimse tanımaz. Dilenirim be! Dilenirim... Var mı ötesi?.. Ne o, adımız Basri bey... Hay Allah... hanım! Bir kahve pişir!

— Kahve var mı ayol? Ne kahve var, ne şeker...

— Hay Allah... Ben bu hayatın...

Kaynanası:

— Sus!.. Sus! Allahın gücüne gider, diye seslendi içerden.

— Giderse gitsin... Gitsin artık... Tövbe estağfurullah... Varsın gücüne gitsin!.. Tövbe, tövbeler tövbesi...

Karısı:

— Sucu gelecek, dedi, ne yapacağız?

— Ne yaparsanız yapın... Siz beni çıldırtacak mısınız? Sucusu, bakkalı, ev sahibi, hepiniz elbirliği etmişsiniz, delirteceksiniz beni be!..

Kapı çalındı:

— Sucu mu geldi?

— Değil. Kömürcü, çırağını yollamış.

— Söyle. Yok de. Basri bey yok de... Öldü de, öldü... Basri bey öldü, sizlere ömür. Tövbe estağfurullah... Ben böyle hayatın...

Bekçi tahsildarı, arkadan da kasap gelince artık dayanamadı. Pantalonunu ayağına geçirdi, ceketini giydi.

— Hanım, cebimde iki buçuk lira vardı.

— Ben aldım.

— Canım, sormadan ne alırsın?

— Aaa... Üstüme iyilik sağlık. Ne yapacaktım? Aç mı duralım?

— Hay Allah... Hay Allah!.. Ben bu hayatın... Ben böyle hayatın... Tövbe estağfurullah...

Kendini sokağa attı. Cebinde on parası yoktu.

— Ne yapsam? Ne yapsam? diye söylendi. Hamdi aklına geldi. Senelerdir onu görmemişti. Zengin olduğunu duymuştu, Bunca yıllık arkadaşı. Giderdi ona. Hali keyfiyet böyle, böyle, böyle derdi. Borç isterdi. Bir elli lira da vermez miydi yani?..

— Ben istiyeyim de... Yüzümü kızdırırım. İstiyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki...

Ne tramvay, ne otobüs parası vardı. O kadar yolu yayan yürüdü.

— Bir de evde yoksa... Tüh... Ben bu hayatın... Tövbe, tövbe...

Nerede ise akşam olacaktı.

— İster misin evden taşınmış olsun? Hay Allah... Böyle hayatın ben...

Karanlık basarken Hamdinin evine vardı...

— Vay Basriciğim... Vay hayatım! Vay canım!.. Nerelerdesin... Nereden çıktın?

Hamdi, ne de olsa eski arkadaş. İyi karşılamıştı onu. Evin balkonuna masasını kurmuş, hafif hafif demleniyor.

Yorgunluktan Basri beyin bacaklarına kara su inmişti. Açlıktan da nefesi çıkmıyordu.

— İyi ki geldin. Bu zıkkım da yalnız içilmiyor. Şerefine!..

Sofrada meze diye, yemek diye de bir şey yoktu. Yalnız leblebi... Basri beyin boş midesini rakı yaktı, kavurdu.

— Eee... Nasılsın Basriciğim?

Basri bey utana utana sordu:

— Yahu Hamdi, senin hanım ne oldu, Allah aşkına? Demin başka bir kadın gördüm.

Hamdi elini havada salladı:

— Ohooo!.. Ona yol vereli hanidir. Ondan sonra dört karı değiştirdim. İlâhi Basri. Ben tek karıyla ömrümü geçirecek kadar avanak mıyım? Sen beni o kadar sersem mi sandın? Eşek miyim ben? Baksana bana sen, ben öyle tek karı ile avunacak öküzlerden miyim? İçelim!..

Basri beyin başı dönmeğe, midesi bulanmağa başladı. Rakı içmezdi. Bir kere kendi düğününde, bir iki kere de ziyafetlerde hatır için bir kadehcik içmişti. Ama şimdi, belki açlığını bastırır diye. Hamdi kadehleri uzattıkça, dikiyor, gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu.

Saat on bire kadar içtiler. Basri beyin midesi nerede ise alabura olacaktı. Kendini zor tutuyordu. Acaba nasıl istesin? Ne desin? Borç istemek de ne zor şey!.. Şimdi bütün cesareti kırılmıştı. Az istese, sefaletini anlar, çok istese... Ya vermezse?

— Tüh... Ben bu hayatın... Ben böyle hayatın içine... Tövbe, tövbe...

Hamdi:

— Ne oldu? diye sordu.

Basri bey kendini toparladı.

— Hiç... Hiç bir şey...

Elli liradan vazgeçti. Bari bir iki buçuk verse... Gece yarısı eve kadar nasıl yayan giderdi?

— Kaçacağım be!.. Alıp başımı kaçacağım!.. Hay Allah... Tövbe tövbe... Ben bu hayatın...

— Ne diyosun be Basri? Haydi içelim.

Paradan vazgeçti. Bari bir yemek çıkarsalar.

Hamdi:

— Haydi gidelim, dedi, şimdi benim arabaya atlarız, bir payvona gideriz. Kırk yılda bir yüzünü gördüm. Seni bırakmam bu gece. Bir dansöz gelmiş, duydun mu? Soyunup çırılçıplak dans ediyormuş. Haydi, kadehini yuvarla...

İki şişeyi bitirmişlerdi. Sallana sallana arabaya bindiler:

— Kadın oynaya oynaya soyunuyormuş. Çırılçıplak... Anadan doğma... Striptiz mi ne diyorlar?

Acaba söylese mi? Nasıl desin? Bu kadar zaman aramadın da, elli lira istemeye mi geldin? demez mi?

— Hay Allah... Böyle hayatın...

Pavyon tıka basa doluydu. Zorla bir masa buldular.

— Aç bir şişe garson!.. Meze istemez, fındık, fıstık getir, tuzlu leblebi...

— Dayan Basriciğim... Şerefine!..

Elli lira... Verse, hemen kalkar giderdi.

— Şerefe!.. Haydi Basri!..

Orkestra çalıyordu. Lâmbalar söndü. Projektörler pisti aydınlattı. Kadın çıktı ortaya, oynuyordu. Robunu çıkardı. Vay anasını! Basri bey yorgunluğunu unutmuştu, açlığını unutmuştu, borç istemeyi unutmuştu.

Kadın oynuyordu. İskarpinini çıkardı. Bileziklerini, küpelerini çıkardı.

Hamdi:

— İçelim! demeden, Basri kadehe yapışıp başına dikti.

Kadın oynuyordu. Jartiyelerini çıkardı. Çoraplarını çıkardı. Bir sütyen, bir de kilot..

— Şerefine!..

— Şerefine Hamdiciğim! Şerefine be Hamdi!..

Kadın oynuyordu. Soyunduğu çamaşırlarını masalara atıyordu. Sütyeni... evet, çözdü, çıkardı, fırlattı. Sarı

renkli sütyen havada bir daire çizdi ve Basri beyin iki eli arasına bir kanarya gibi kondu.

— Haydi be Hamdi!.. Allah!.. Şerefine!

Kadın oynuyordu. Ve... Aman Yarabbi!.. Ve... kilotunu...

Basri bey, avucu arasındaki sütyeni sıktı.

Ve ne varsa çıkardı. Seyirciler coşmuştu. Alkış, ıslık, bağırma, çatal, bardak sesleri. Kadın oynuyordu. Basri bey de oynatıyordu.

Bu kadarla bitmedi. O... o anadan doğma güzel, geldi, geldi... geldi ve Basri beyin ışıl ışıl yanan çıplak kafasından öptü. Yer yerinden oynuyordu. Lâmbalar söndü, tekrar yanınca artist ortada yoktu.

İki arkadaş birbirlerine dayanarak çıktılar. Basri bey, arabadan nasıl indiğini, nerede indiğini hatırlamıyordu. Gün doğarken düşe kalka eve geldi. Karısı uyuyordu. Kaynanası horluyordu. Basri bey:

— Kalkın ulân! Kalkın!.. Diye bir nâra attı.

— Kalkın diyorum!

O melek gibi, yumuşak, nazik adama ne olmuştu? Karısı yataktan fırladı:

— Soyun!.. Soyun ulan!.. Kocakarı sen de soyun!.. Yoksa şimdi...

Korkudan tirtir titreyen iki kadın soyunuyorlardı. Basri bey de soyunuyordu. Bütün elbiselerini çıkardı. Uzun kollu pembe yün fanilâsını da çıkardı. En sonra, uzun paçalı, paçadan bağlı, yamalı donunu da çıkardı.

— Siz de çıkarın!.. Çıkarın ulan!..

Kaynanasının pörsük memeleri sarkıyordu:

— Yürüyün sokağa!.. Yürüyün... Yürü diyorum, yoksa yakarım... Yoksa boğarım sizi...

Anadan doğma çırılçıplak üç sıska vücut, sokağa fırladı.

— Oynayın!..

Basri bey, ellerini çırparak, parmaklarını şaklatarak göbek atmağa başladı.

O gün bugün Basri bey, hâlâ çırılçıplak göbek atmaktadır. Şimdi ona akıl hastahanesinde «Striptiz Basri» diyorlar.

BİR HİZMETÇİ ALACAKTIK

Benim hiç niyetim yoktu. Karım tutturdu.

— Üst kattaki Nerminler de hizmetçi almışlar. Alt tarafı kocası bir yedek parçacı... Herif esas makine bile satamıyor da, yedek parça satıyor.

Her gün evde hep bu lâf!

— Perizâd'ların bile hizmetçisi var. Sen bir de, ben şöyle yazarım, yok böyle yazarım diye atıp durursun.

— Bizim komşu Lâle var ya... Ayol o bile hizmetçi tutmuş. Kocası nal mıhı sayesinde zengin oldu gitti.

Böyledir bu dünya, kimi nal mıhı sayesinde zengin olur, kimi nal sayesinde adam olur.

— Bir çürük lâstikten Karun oldular. Ayferler'in evinde çifter çifter hizmetçi. Benim elim, çamaşırdan, bulaşıktan param parça oldu. Evde on paralık değerim kalmadı. Kimse beni adam yerine koymaz oldu, ne küçüğü sayıyor, ne büyüğü seviyor.

— İlle de hizmetçi de hizmetçi! diye başımın etini yiyorlar.

Sanki intihara karar vermiş bir bezginlikle,

— Pekâlâ, dedim, bulun bir hizmetçi de tutalım.

O günden sonra uzun zaman başım dinlendi. Bir türlü hizmetçi bulamıyorlardı. Akşam evde yemek yok. Karım;

— Aman hizmetçi aramaktan bugün yemek pişiremedim. Çay içeriz, diyordu...

— Gömlek kirlendi, desem;

— Bugün de giy, çamaşır yıkıyamadım, diyor.

Ne odalar süpürülüyor, ne yemek pişiyor, ne de bulaşık yıkanıyor. Evcek, çoluk çocuk sokaklara düşmüşler, pasa hizmetçi arıyorlar!.

Bir akşam çoluğu çocuğu evde bayram sevinci içinde buldum.

— Ne oldu, ne var? Hayır ola...

— Aman sus, hizmetçi bulduk.

— Hizmetçi mi buldunuz?

— Yavaş söyle canım, içerde, duyar.

— Ben fena bir şey söylemedim ki...

— Hizmetçi denir mi hiç? Kızar giderse ne yaparız?

— Peki, ne diyeceğiz?

— Şimdi hizmetçilere hizmetçi denmiyor. Ya mürebbiye diyorlar, ya da fam dö şambr...

— Bizim evde terbiye edilecek yaşta kimse yok ki. Maşallah hepinizin terbiyesi yerinde. Gelsin bakalım şu bizim fam dö şambr. Neyin nesi imiş, bir görelim.

— Aman sakın ileri geri lâf etme!

Karım seslendi:

— Ayten hanım!

Öfff!. Öyle suratına bakılmaz, çirkin bir şey ki... Besbelli, karım, bir kıskançlık sebebi olmasın diye, böylesini seçmiş.

— Kocam Muhsin!.. diye karım beni hizmetçiye takdim etmez mi?

Kız kırıta kırıta geldi. Ayağa mı kalkayım, elini mi öpeyim, şaşırdım. Elini sıktım. Ağzını büzerek:

— Memnun oldum, ben Ayten, dedi.

Giyimi kuşamı, basbayağı hanım, hattâ çok fazla hanım. Bir karıma baktım, bir de hizmetçiye. Yabancı bir

misafir mutlaka hanımı, hizmetçiyi birbirine karıştıracak. Geçti karşımdaki koltuğa oturdu. Bacak bacak üstüne attı.

— Bir cıgaranız var mı? dedi, unutmuşum, üstüme almamışım.

Karım koşup içerden cıgara getirdi. Kızım kibrit çaktı. Bizim fam dö şambr Ayten hanım «püffff!..» diye cıgaradan havaya halka halka dumanlar savurdu.. Hiçbirimizde ses yok, hepimiz hayranlıkla onu seyrediyoruz. Bereket versin, o bu sessizliği bozdu:

— Eee, konuşalım.

— Konuşalım efendim.

— Ne vereceksiniz? Yani ne kadar verebilirsiniz?

Herkes ne söyliyeceğim diye ağzımın içine bakıyor. Kızı darıltacak ucuz bir fiyat söylemiyeyim diye boyuna kaş göz ediyorlar.

Acaba yüz lira desem mi? Az mıdır? Pek yüz de veremeyiz ya... Eh, ayda on yazı fazla yazarsam, hizmetçi parasını doğrulturuz. Ama yazıyı satacak yer nerede? Benim fazla düşündüğümü görünce:

— Söyleyin canım, bunda sıkılacak bir şey yok! dedi.

— Sana kızım, ayda yüz lira veririm, dedim.

Hizmetçi ile beraber, bizimkiler de hep birden,

— Aaaa!.. dediler.

— Ne var, ne oldu?

Kızım;

— Baba, hiç öyle lâf olur mu? Sen hiç gazete falan okumuyor musun? Şimdi yüz liraya memur bile bulunmuyor, dedi.

Karım:

— Ayol, bir ruj, on lira, bir pudra kırk lira, dedi.

Hizmetçi, yani fam dö şambr Ayten hanım:

— Bu zamanda bir çift çorap, o da, şöyle böyle on

dört lira... İnsaf edin, bir insan ayda dört, beş çift çorap giymez mi? dedi.

Çorabımın yamasını görmesin diye ayaklarımı terliğin içine gizledim. Ayten hanım ayağa kalktı:

— Affedersiniz ama ben sizinle yapamam, dedi, rahatsız ettim, Allaha ısmarladık.

Bütün ev eline ayağına kapandık:

— Otur Allah aşkına... ne olursun otur. Hemen darılma canım.

— Ben eski çalıştığım yerde ayda dört yüz lira alırdım da, bey ihtiyar diye beğenmedim çıktım, dedi.

— Ayten hanım kızım, dedim, kiminin parası, kiminin duası... Paramız azsa da seni memnun etmeğe çalışırım. Ben iyi niyet sahibi insanım.

— Bu niyetle olmaz. Başında saç kalmamış. Bir de beni memnun edecekmiş!

— Cengiiiz!..

Diye seslendim. Oğlum da sahiden Cengiz handan farksızdır.

— Ne var baba?

— Dur, Ayten hanım biraz da seni görsün.

Yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı Cengiz'i süzdü:

— Fena oğlan değil dedi, neyse güzel hatırınız için e razı olurum. Ama paramı dolar üzerinden isterim.

Oğlana bir daha baktı:

— O da sizin için... Sen ne iş yaparsın?

— Ben mi? Yazarım.

— Ne yazarsın, istida mı?

— Değil... Hikâye yazarım.

— Ayol insan hikâye ile, masalla geçinir mi?

— Geçinmeğe çalışıyoruz.

— Buz dolabınız kaç ayak?

Birbirimize bakındık, hanım, hemen atıldı:

— Yok ama, taksitle alacağız kızım.

— Korkarım, sizde pikap da yok...

— Radyomuz var.

— Dünyada çalışamam, istediğim plâklar olmazsa...

— Alırız.

— Bari çamaşır makineniz var mı?

— Yok...

— Ayol, sen kendine adam gibi bir iş bul. Yazıcılığı falan bırak. Bir Adanalı tüccarın yanında odacı dursan bey gibi geçinirsin. Bari elektrik süpürgeniz var mı?

Hanım atıldı:

— Yarından tezi yok alırız.

— Ayol, siz Eminönü meydanına gidin, hep birden dilenin...

Bana döndü:

— Sen ne biçim erkeksin. Elinden hiçbir iş gelmiyorsa, bir sandık portakal da alıp satamıyor musun?

Koltuğun içine utancımdan büzüldüm.

— Düdüklü tencereniz de mi yok?

Hiçbirimiz cevap veremedik. Kızarak ayağa kalktı.. Cengize:

— Şekerim, iyisin hoşsun ama dedi, sen değil, Marlon Brando olsa, bu sefalete dayanamam!

Sonra bana döndü:

— Tuh senin gibi erkeğe, dedi, şu kalıbına kıyafetine bak!..

Arkadan kızıma döndü:

— Yavrum, sen de yol yakınken başının çaresine bak,

En sonra da hanıma iltifat etti:

— Hay senin aklına turp sıkayım, dedi. Bir de beni tutacaklarmış. Siz önce karnınızı doyurun be!..

Söylemedik lâf, etmedik hakaret bırakmadı, kapıyı çekti gitti. Evde birbirimizin yüzüne bakamadık. Karımla kızım ağladılar. Oğlum hayata küfretti:

— Yarından tezi yok, mektebi asıyorum, dedi.

Ben intihara karar verdim.

Gûya eve hizmetçi alacaktık da, eşi dostu yemeğe çağırıp sükse yapacaktık.

Ama, yine de bu hizmetçinin geldiği iyi oldu. Çünkü ailece aklımızı başımıza topladık. Şimdi karım bir çürük lâstik tüccarının, kızım bir yedek parçâcının apartımanında fam dö şambrlık ediyorlar.

Oğlum bir pamuk tüccarının villâsında garson. Bana gelince.. beni uşaklık için bile alan olmuyor. Çoluk, çocuk evimizin eski emektarıdır diye halime acıyıp bakıyorlar... Söz aramızda, şimdi bankada paramız bile var!

NE MÜNASİP GÖRÜRSENİZ!.

Dört senedir taksiye binmemişti. Ama o gün binecekti. Binmesi gerekti. Çünkü yanında, içinden evlenmek ümidi geçirdiği kız vardı.

Parktaki arabaların en eskisine doğru yürüdüler. Şoförler, arabaları ne kadar yeni olursa müşteriye o kadar terslenmekte kendilerini haklı buluyorlardı.

Şanslarına şoför de yaşlıydı. Tecrübeli adamın hali başka olur. Arabaya oturdular. Şoför, taksi saatinin bayrağını indirdi.

Gözucu ile takse saatine bakıyordu, 60-65-70-75...

— Hava bugün çok güzel değil mi?...

— Evet... Hakikaten... Fevkalâde...

105 - 110 - 120... Tik-tak, tik-tak, tik-tak. Durmadan saat atıyordu.

Kız soruyordu:

— Sizde bir şey var. Düşüncelisiniz.

— Yooo... Hiç. Vallâhi hiç... Bir şey yok.

Tik-tak, tik-tak...

— Ama durgunsunuz.

— Bilmem. Hihi... Bilâkis. Çok neşeliyim. Hihi...

355, tik-tak, 360, tik-tak...

— Biz burada inelim bay şoför.

Sevgilisine çaktırmadan saate baktı, 395 kuruş. İçinden hemen hesapladı. Sen ona dört lira de. İki katı olsa

sekiz lira eder. İnsanın yanında kadın oldu mu, fazla isterler, haydi on lira olsun.

— Borcumuz ne kadar bay şoför.

— Siz ne münasip görürseniz beyim.

— Olmaz öyle şey. Ne vereceksek söyleyin.

— Canım, atla deve değil ya, ne verirseniz verin.

— Yooo... Ne senin bana, ne benim sana hakkım geçmesin...

— Verin bir şey... Ben öyle azına çoğuna bakmam.

— Allah Allah... Söyle bir şey yahu. Ben ne bilirim? Az dersin, çok dersin.

— Demem. Ne münasip görürseniz kabul ederim.

Ne iyi insanlar var dünyada, kanaatkâr, uysal, yumuşak... On lira verse, az mı olur acaba? Bu kadar mesafeye... On lira fazla bile. Dolmuş bu kadar yolu altı buçuk liraya geliyor.

— Kardeşim, beni üzme. Ne istiyorsan söyle rica ederim.

— Üzülmeyin beyefendi. Ne münasip görürseniz... Aç gözlü insan değilim. Ben size az verdiniz, çok verdiniz mi dedim. Ne verirseniz bereket versin.

— Peki bunun bir tarifesi yok mu? Ne vereceğimi ne bileyim ben?

— Siz de insansınız beyim. Bu kadar yol geldik. Münasip gördüğünüzü verin.

İçinde az vermekten ziyade, çok vermek, kazıklanmak korkusu vardı. Hovardalığı tuttu. Cüzdanından bir onluk bir de iki buçukluk çıkarıp şoföre uzattı.

— Buyurun!

Soförün: «Ne münasip görürseniz» diye nezaketinden, fazla tok gözlülüğünden şu iki buçuk lirayı cabadan vermiş, kazıklanmıştı ama. zararı yok. Bugün sevgilisine evlenme teklif edecekti.

Şoför parayı elinde evirdi çevirdi:

— Ne bu? diye bağırdı.

— On iki buçuk lira...

— Siz çıldırdınız mı beyim? Bu zamanda?..

Kız itiraz etti:

— Daha iki gün önce yedi buçuk liraya geldik.

Şoför paraları, delikanlının suratına fırlattı.

— Al sen bunu da kahve parası yap!

Para, şoförle delikanlının arasında yerde duruyordu.

— Ayıp yahu... İnsan utanır be!..

Delikanlı bir iki buçuk lira daha uzattı.

Şoför âvaz âvaz bağırıyordu:

— Sadaka mı veriyorsun?.. İstemez! Utan!.. Sana kibarlık ettik, ne münasip görürsen, dedik. Ama herifte nerede o kafa?..

Şoförü susturmak için cüzdanını vermeğe razı idi. Kızın yanında rezil olmuştu. Bütün bir beşlik daha uzattı. Şoför bağırıyordu:

— Kızı yanına almış, biz de adam zannettik. Düdük sen de!.. Sana ne münasip görürsen dedikse, sadaka istemedik efendi!.. Hakkımı istiyorum, hakkımı...

Şoför yerdeki paraları almadan çeker giderse ne yapacaktı? Paraları yerden topliyamazdı. Kıza rezil, kepaze olmuştu. Beş lira daha çıkardı, yerdeki paraları da toplayıp şoföre uzattı.

Şoför paraları aldı. Gaza bastı. Araba giderken, hâlâ söyleniyordu.

— Senin gibilerini arabaya alanda kabahat... Herife bak be!.. Kibarlık ettik, ne münasip görürsen dedik diye bizi kazıklıyacak ulan. Nezaket kim, sen kim?

Sevgilisi ile kır gazinosuna doğru yürüdüler. Haysiyeti iki paralık olmuştu. Kafası hep şoförün sözleriyle doluydu. Keşke, daha fazla verseydi. Hakkı ne ise onu verseydi.

Genç kız:

— Ne güzel manzara, dedi.

Delikanlı:

— Ha?.. diye sordu.

— Ne güzel manzara diyorum..

— Hakkın ne ise söyle...

— Anlamadım!..

— Kaç para istiyorsun?..

Kalktı, arkasına bakmadan, bayır aşağı koşmaya, kaçmaya başladı. Her şey bitmişti artık!

KİMİNE TALİH, KİMİNE KÖR SALİH!

Bütün iş ve işçi bulma bürolarına baş vurmuştu. Hangi gazetede memur, işçi aranıyor, diye bir ilân görse hemen koşardı.

— Adresinizi bırakın, biz size haber veririz, diye, masa takvimine bir kere adres yazıldı mı, artık ümit yok, demekti.

Her akşam eve dönünce karısının ilk sözü:

— İş buldun mu? diye sormaktı.

Yolda düşürülmüş para bulmak, iş bulmaktan daha kolaydı bu zamanda. Karısı:

— Senin gibi pısırık, mıymıntı, sünepe herif, hayatımda görmedim! Ön sözü ile ağır bombardımanlarına başlardı.

Onu susturmak için atmak zorunda kalırdı:

— Bir arkadaş va'detti, yarın gel muhakkak yaparız, dedi.

— Ne yapacakmış?

— İş canım!..

Karısı onu zorla yalancı yapmıştı.

— Nasıl bir iş?

— Çok iyi bir iş, çok güzel, mükemmel bir iş!

— Anladık, ne işi?
— Şey... Ayak işi, ama oturduğun yerde.
— Oturduğun yerde ayak işi olur mu?
— Olur ya... Ayak makinesi ile dikiş dikeceğim.
— Ne verecekler?
— Üç yüz...
Saatlerce karşılıklı sorular ve palavralar sürerdi.
Ertesi akşam:
— İşe başladın mı? diye sorardı karısı.
— Gittim... Aksilik... Karısı ölmüş, gelmedi. Çarşambaya gelecekmiş.

Çarşambalar, perşembeler, yalanlar dolanlar bitip tükenmezdi. Sonunda bir akşam kadın sözlü notasını verdi:

— Seni miskin seni!.. Sen tenbelliğe alışmışsın. Yarından tezi yok, iş bulmadan bu kapıdan bir adım atamazsın.

O gün de dört beş yere adres bıraktı. Akşam eve dönünce, kapı açılmadı.

— Karıcığım, müjde!.. İş buldum, girdim, çalışıyorum, dedikten sonra kapı açıldı. Karısına sevinç içinde, yeni işini öyle ballandıra ballandıra anlattı ki, kendisi de sahiden bir işte çalıştığına inanmıştı. Karısı:

— Aman erken yat, sabahleyin işine geç kalma! dedi. Sabahleyin erkenden de kocasını uğurladı. Adam sokaklarda, parklarda sürttü. İş bulmak ümidi olan her yere baş vurdu. Akşam eve dönünce, çalışan her erkek gibi karısına kafa tuttu, bağırdı, çağırdı.

Yirmi beş gün bu ümitli hayat devam etti. Maaş alma zamanı yaklaştıkça, zavallı adam, çarpıntılar geçiriyordu. Üç yüz lira alacağım, demişti. Karısı her gece bu üç yüz liranın nasıl harcanacağını hesaplamıştı. Karısına:

— Sen çocukları da al, annenin evine git. Ayın birinde maaşı alınca gelirsin! dedi.

Kadın gık demeden çocukları alıp gitti. Adam kararını vermişti, çalacaktı. Geceleyin gireceği apartımanı da gözüne kestirdi. Ayın son gecesi... Geceleyin soyacağı apartımanın önünde dolaşmıya başladı. Gireceği ikinci katın elektriği söndü. Az sonra o katta oturanlar göründüler. Şansı yaver gitmişti. Hiç korkusuz eve girebilirdi. Apartımanın arkasına dolandı. Kimseler yoktu. Alçak bahçe duvarından atladı. Pencere demirine tutunu, su borusuna tırmandı. Balkona çıkmak hiç zor olmamıştı. Ne talih!.. Balkon kapısı da açıktı. İçeri girince büsbütün cesaretlendi. Elektrik düğmesini çevirdi. Hırsızlığın bu kadar kolay olacağını hiç de ummamıştı. Etrafı şöyle bir gözden geçirdi. Burda da çalınmıyacak bir tek eşya yoktu. Büfede altın zarflar içinde kıymetli fincanlar vardı. Portmantoda asılı elbiseye elini attı. Ceket cebindeki şişkin cüzdanı açınca gözleri döndü, deste ile yüzlükler, ellilikler... Yatak odasındaki çekmecenin gözünü çekti. Darphaneden yeni çıkmış gibi gıcır gıcır, paket paket liralar. Başını nereye çevirse para. Cüzdandaki paraların içinden yalnız üç yüz lira aldı.

Yazıhaneye geçti. Bir kâğıda şunları yazdı:

«Sayın Bay,

Evinize hırsızlık için girdim. İhtiyacım olan üç yüz lirayı aldım. Param olduğu zaman geri vereceğime inanın. Saygılarımla.»

Kâğıdı masanın üzerine bıraktı. Geldiği yoldan rahatça evden çıktı. Bir ay daha karısının dilinden kurtulmuştu. Aylardanberi ilk defa rahat uyuyacaktı. Evinin önüne geldi, pencereden aydınlık görünüyordu. Demek karısı gelmişti. Üç yüz lirayı önüne atacak, biraz da ileri geri bağırıp erkeklik yapacaktı.

Anahtarı cebinden çıkardı, kapıyı açtı. İki tabanca namlusu birden göğsüne dayandı:

— Eller yukarı!

Tabancalı adamlardan biri:

— Ulan sen ne sıkılmaz herifsin? dedi, insan günün birinde hırsız girerse mahcup olmıyayım diye evinde bir kaç parça eşya bulundurmaz mı? İki saattir arıyoruz, götürecek bir şey bulamadık.

Sonra üstünü aradılar, üç tane yepyeni yüzlükleri alıp gittiler.

Adam güneş çıkıncaya kadar, karısına uyduracağı yalanları düşündü. Erkenden kapı çalındı. Her halde karısı olacaktı. Titriye titriye kapıyı açtı. Karşısında iki polisle, elleri kelepçeli gece kendisinden üç yüz lirayı alan hırsızları gördü. Sevinçten gözleri parladı. Demek hırsızlar yakalanmıştı.

Polisin biri, elindeki yepyeni üç tane yüzer liralığı gösterdi:

— Bu paralar sizin mi?

Adamın içi cız etti. Kendisi de başkasının canını yakıp bu paraları çalmıştı. Hiç olmazsa bu iki zavallıyı kurtarmak için:

— Hayır, benim değil, diyecekti. Fakat daha evvel polis:

— Bu iki sabıkalı dün gece evinize girdiklerini, sizden bu üç yüz lirayı zorla aldıklarını itiraf ettiler, dedi.

Demek bu üç yüz lira kendisine kısmet olmuştu. Karısının talihi vardı.

— Evet, benim., dedi.

Bu sefer polis:

— Siz nerden aldınız? diye sordu,

Adamın rengi sarardı. Acaba, kendisinin de çaldığını anlamışlar mı idi?

— Niçin soruyorsunuz? dedi.

Polis:

— Paralar sahte de onun için!.. dedi.

Adam olduğu yerde sendeledi. Polis:

— Bizimle karakola kadar gelin! dedi.

ANKARA, ANKARA, GÜZEL ANKARA

24 Ağustos 1954:

Vatandaş, bütün kanunları, tüzükleri bilmekle ödevlidir. Orman kanunundan kabotaj kanununa kadar bileceksin. Suç işledin mi, ben bu kanunu bilmiyorum, demek para etmez. Memleketimiz de atletizmde sonuncu, kanun sayısında birincidir.

Vatandaşın dilekçelerine on beş günde mi, bir ayda mı cevap verilmesi için de bir kanun maddesi varmış. Benim üst üste birer ay ara ile verdiğim sekiz dilekçeye bir senedir cevap alamadım. Demek ki maddeler, suçlar, cezalar yalnız bizim için. Ankaraya gidip, arayıp sormaktan başka çıkar yol yok.

1 Eylûl 1954:

Bir sofra konuşmasında Celâl Sâhir, Atatürk'e uzun, ama pek uzun bir şiirini okur. Yalnızlığını anlatan şiirin her kıt'asının sonunda:

«Yollar boş ruhum gibi»

«Her taraf tenha neden?»

«Meydanlar bom boş bugün»

Gibi mısralar varmış.

Boşluk, yalnızlık, kimsesizlik içinde biten uzun şiirin sonunda Atatürk:

— Bu şiiri Celâl Sâhir'in ne zaman yazdığını ben biliyorum, demiş.

Herkes merakta. Acaba ne zaman yazmış?

Atatürk:

— Celâl Sâhir, bu şiiri mutlaka nüfus sayımı günü yazdı, demiş.

Bugün Ankaraya geldim. Gardan çıkar çıkmaz, Ankarada nüfus sayımı var zannettim. Yollar, caddeler, sokaklar, parklar, alanlar boş, bomboş...

2 Eylûl 1954:

Tanıdıklardan da tanımadıklardan da kimseleri bulamadım.

Özen Pastahanesinin garsonuna:

— Ne oldu bu başkentimize? Kimseler görünmüyor, dedim.

Garson:

— Taşındı, dedi.

Şaşkınlığımı görünce:

— Başkentin acemisisiniz galiba? dedi.

İlkin, Başkentin acemisi olmak da kanuna göre bir suçtur belki diye korktum. Garson:

— Yazın şehirlerde yazlığa, taşrada yaylâya, Ankarada da İstanbula giderler, dedi.

3 Eylûl 1954:

Bugün, bir yıl önce verdiğim dilekçelerin başlarına geleni öğrenmek için Devlet Bakanlığına gittim. Kapıdan girerken kimseyi göremedim. Alt katta da kimseler yoktu. İkinci katta odalar kilitli idi. Üçüncü kattaki odalar, bomboştu. Sabahtan öğleye kadar masallardaki kırk bir odalı sarayları gezer gibi, kırk birinci odadaki güzeli bulmak için gezdim, dolaştım. Sonunda odalardan birinden

birisi esneye gerine çıktı, tuvalete girdi. Kapıda bekledim. Tuvaletten çıkıp da beni karşısında görünce, korkudan bir kere:

— Hıh!.. dedi. Sonra damağını çekti:

— İn misin, cin misin? diye sordu.

— Ne inim, ne cinim... Ben de senin gibi bir Âdemoğluyum, dedim.

— Ben Âdemoğlu değilim, İn'im, dedi.

Sonra da:

— Burada ne işin var? diye sordu.

— Bakanı görecektim, dedim.

— Yarın gel, bugün burada İn'lerle Cin'lerin top oyunu var, dedi.

4 Eylûl 1954:

Bugün yine gittim. Bu sefer top oynıyan inleri cinleri, cirit atan şeytanları bile göremedim. Saatlerce dolaştım. Nihayet bir canlıya rastladım. Bu sefer ben ona sordum:

— İn misin, cin misin?

Meğer odacı imiş.

— Bakan Bey yok mu?

— İstanbula gitti. Floryada.

— Müsteşar Bey?

— Suadiyede.

— Muavin Bey?

— İncelemede.

— Şef nerde?

— İzinli.

— Umum Müdür?

— Seyahatte...

— Üçüncü Şube?

— Hava değişimine gitti.

— İkinci kısım müdürü?

— Raporlu.
— Kalemi mahsus müdürü?
— Hasta.
— Sen neye burdasın? diye sordum.
— Ben de sılada idim, bugün geldim, dedi.

5 Eylûl 954:

Kayseri Milletvekili bir arkadaşım var. Bâri onu göreyim, dedim. Köşkünün bahçıvanı:

— Seçim bölgesine İstanbula gitti, dedi.

Tokat Milletvekili ile Erzincan Milletvekili iki arkadaşım daha vardı. Onları aradım. Onlar da seçim bölgeleri olan İstanbula gitmişler.

6 Eylûl 1954:

Şimdi anladım ki, Türkiyenin Başkenti kışın Ankara, yazın İstanbuldur.

Eylûlûn ilk haftasında teker teker gelmiye başladılar. Teşrifat kurallarına uygun olarak, evvelâ bârem derecesinin altındakiler teşrif etmiye başladılar. Zaten demokrasi de alttan yukarıya doğru değil mi?

10 Ekim 1954:

Henüz Bakan gelmedi. Bende de para suyunu çekti. Bugün İstanbula gidiyorum. Bakanı Floryada bulabilirsem ne alâ... İstanbula gider gitmez ilk işim, mayoyu, havluyu alıp plâjlarda Bakanı aramak olsun. Dilekçenin numarasını da, mayonun kemerine yazarım.

SAADETİMİ SANA BORÇLUYUM!

— Azizim, bir kadınla tanıştım, sorma...
— Çok mu güzel?..
— Ne diyorsun birader... İşte bak, resmi de var.
— Sahiden güzelmiş!.. Kaçırma bari.
— Kaçırır mıyım yahu!.. Sen bendeki göze baksana.
— Sana karşı alâka gösteriyor mu?
— Oldukça...
— Kadının kalbini fethetmiye bak!..
— Bütün hünerimi göstereceğim.

★

— Ne haber, ne var ne yok?..
— Vallahi iyilik... Geçen gün sana anlatmıştım ya, hani bir kadın var, diye...
— Eeee?..
— Alev bacayı sardı. Deli gibi seviyorum.
— O da seni seviyor mu?..
— Bilmem.
— Kendini sevdirmiye çalış!
— Nasıl sevdireyim?
— Bilirsin, tecrübem çoktur. Hediye al. Kadınlar çiçeği sever, bilhassa karanfil... Sonra efendim, pahalı he-

diyeler de al... İkide bir de çok zekî olduğunu söyle.

— Dediklerini yapacağım.

★

— Ah... Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

— Ne oldu?.

— Azizim, sen kadın ruhundan anlıyorsun. Senin reçeteyi yaptım. Kadın bana yüz vermiye başladı. Söyle Allahaşkına, başka ne yapayım?

— Sinemaya götür. Ama sakın ciddî bir film olmasın... Ya çok acıklı, ya sulu komedi, ya da müzikal film olsun. Sinemadan çıktın mı, mutlaka bir pastahaneye uğra. Vanilyalı dondurma ısmarla. Mutlaka vanilyalı olsun. Sonra ikram etmek için, daima cebinde şokola draje bulundur, unutma!

— Sen ne dersen yapacağım. Bu kadın için deli oluyorum.

★

— Dün sinemaya götürdüm. Sinemada şokola draje verdim, bayıldı. Sinemadan sonra bir pastacıya gittik, vanilyalı dondurma ısmarladım. Çok zevk sahibi bir erkeksiniz, dedi. Bu hafta bir yere gezmiye gideceğiz, söyle Allahaşkına nereye götüreyim?

— Bana kalırsa Büyükadaya götür. Eşekle tur yaparsınız. Plâja gidersiniz. Sonra dansedersiniz. Ama yalnız valslere kaldır.

— Ah yarabbi... Şu kadını bir elde edebilsem!...

— Dediklerimi yap, edersin.

— Vallahi, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

— Estağfurullah... Ben sana tecrübelerimi söylüyorum, o kadar.

★

— Nasıl, geçen hafta gezmiye gittiniz mi?

— Gittik... Aman ne eğlendik. Fakat kadından iş çıkaramıyorum.

— Neye?

— Evli imiş! Yalnız kuru kuruya gezip tozuyoruz.

— Kocasını mı seviyor?.

— Yok canım, eşşek gibi bir kocası varmış. Dangalağın birisi, diyor. Hiç kadın ruhundan anlamaz, kaba saba, yarmanın biri diyor.

— Vah zavallı kadın. Neye boşanmıyormuş?

— Sana güvenebilsem, bugün boşanırım, diyor. Ah nasıl yapayım, bilmem ki...

— Arkasını bırakma.

★

— Ne oldu? İşleri ilerlettiniz mi?

— Sorma... Daha bir kere öpemedim bile. Çok çekingen. Ama beni sevdiğini anlıyorum.

— Hediye almakta devam et. Meselâ güzel losyonlar al. Bilhassa «Skandal» al... Sonra meselâ, ne bileyim ben, bir kumaş al. Kadınların çoğu maviyi sever, havai mavi bir kumaş.

— Ya kocası çakarsa?

— Nerden çakacak? Baksana kadın aptalın biri demiş... İstersen kumaşı ben seçeyim...

— Peki... Hemen alayım!..

★

— Durum ne merkezde?

— Çok iyi gidiyor. Losyonu görünce, bu benim kokum, dedi. Kumaşın rengine bayıldı. Ama birader, hâlâ mektep çocukları gibiyiz.. Söyle, bu kadını nasıl elde edeyim?

— Yahya Kemal'den şiirler oku... Kocandan ayrıl, evlenelim de...

★

— Çoktan beri görünmedin, nerelerde idin?

— Gelemedim. İşler aldı yürüdü. Kadın kocasından boşandı.

— Evleniyor musunuz?

— Tabii...

— Aman vakit kaybetme. Ne olur, ne olmaz...

★

— Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Dün evlendik. Saadetimi sana borçluyum. Senin sayende evlendim.

— Asıl ben sana teşekkür ederim kardeşim. Ben de saadetimi sana borçluyum. Çünkü, ben de senin sayende karıdan ayrıldım.

— .....!!!

TELEFONDA BEKLENEN HABER!..

Pazar... 2 Mayısı 3 Mayısa bağlıyan meşhur gece bir mebus namzedinin evindeyiz...

Bay aday, odanın içinde bir duvardan bir duvara, büfeden divana, aşağı yukarı dolaşıp duruyor. Suratından düşen bin parça. Sinirliii...

— Susun!... Defolun oradan!...

Salonda oynaşan çocuklar çil yavrusu gibi dağılıveriyorlar. Telefonu açıyor, santral kıza çıkışıyor:

— Bayan, hani Ankara?... Bir saattir hâlâ vereceksiniz! Acele istemiştim.

— Efendim sıraya koyduk. Bu gece Ankara çok işliyor...

Bay aday, dişlerini gıcırdatıyor. Eğer bir mebus olursa — olursa da ne demek, tabii olacak — ilk işi şu santraldaki münasebetsiz kızı sepetlemek olsun. Mebus değil, bakan da olacak... Her yiğitin kalbinde bir arslan yatar, adayın kalbinde Büyük Sahra var, bütün arslanlar onun içinde yatıyor!

— Allo! Allo... Orası Parti il merkezi mi?

— Evet...

— Ben aday falan... Seçimlerden ne haber? Neticeler belli oldu mu?

— Henüz bitmedi. Ama aşağı yukarı belli... Fevkalâde. Şimdiye kadar alınan haberlere göre hep başdayız.

Adayın ağzı kulaklarında... Her biri bir köşeye sinmiş çocuklara sesleniyor:

— Ne o, öyle süt dökmüş kediler gibi duruyorsunuz? Koşup oynasanıza be!... İnsan neşeli olmalı, haydi bakalım!...

Zırrr... telefon.

— Allo... Evet... oh oh... Demek şimdiden sekiz vilâyette kazandık. Tabii efendim, kazanacağımız muhakkaktı. İyi, çok iyi...

Aday karısına dönüyor:

— Sen kuzum hangi kürkü istiyordun?... Hım... iyi, iyi. Yarın git al!... Yoo, taksitle istemem. Peşin al şekerim!

Radyonun düğmesini çeviriyor, seçim haberleri... Suratındaki yuvarlak, yukarı doğru çizgiler, dram tiyatrosunun maskındaki çizgiler gibi ağlamaklı oluyor, aşağı doğru sarkıyor. Radyonun verdiği haberler, az evvel, partiden aldığı haberin tam tersi... Bu sinirin üzerine radyo şarkıya başlıyor:

Değişti bir zamandır eski hâlin
Ciğerpârem nedir hüznün melâlin?
Yazık soldu sarardı gülcemalin...
Ciğerpârem nedir.....

— Kapayın şu radyoyu!...

Karısı:

— Yarın öğleden evvel, gider kürkü alırım, diyor.

— Senin aklın da kürkte hep. Şimdi kürkün sırası mı?

Odada üç aşağı beş yukarı volta vuruyor.

— Nedir bu gürültü? Kafam kazan oldu, susturun şu çocukları!...

Hırsla telefona saldırıyor:

— Allo... Durum nasıl? Yüzde seksen kazandık mı? Peki ama radyo demin tam tersini söyledi... Doğru, doğru... Malûm, hâlâ propaganda yapıyorlar. Her şeyin tersini söylerler... Teşekkür ederim!

Karısına dönüyor:

— Akdeniz seferleri başlıyor. Bu mevsimde deniz çarşaf gibidir. Şöyle bir iki ay deniz yolculuğu... Ha? ne dersin?...

Radyoyu açıyor:

— Sayın dinleyiciler, bu saate kadar alınan seçim neticelerini bildiriyorum... Ankarada yüz bin dört yüz altmış iki reyle...

Aday, radyonun yalan haberine kahkaha ile gülüyor. Kasıklarını tuta tuta öyle acaip gülüyor ki, karısı korku ile ona bakıyor. Ama, ne de olsa içinde bir kurt var. Haydi telefona:

— Allo... Ha orası mı?... Radyoyu dinlediniz mi? Kah kah kah... kih kih kih. Demek ezici bir zafer kazanıyoruz... Ne diyorsun?... Bir mebusluk bile alamıyacaklar ha...

Bay aday, avucundaki çukulata yanaklarına bulanmış küçük oğlunu öpüyor:

— Yarın istediğin ayak topunu alsın annen...

Çocuk şımarıyor:

— Ben bisiklet te isterim baba...

— Peki... Bisiklet te alırım.

Karısı:

— Ayol, diyor, bir araba almıyacak mıyız? Vallahi, dolmuşa binerken biri görecek de ayıplayacak diye ödüm kopuyor.

— Tabii hanım, makine asrındayız. Elbet medenî bir insana bir otomobil lâzım.

Radyo, sinir bozucu haberlere devam ediyor, arkadan bir şarkı:

Pek revâdır sevdiğim ettiklerin
Aşıkı günlerde beklettiklerin...

— Kapayın şu yalan makinesini!...

Saat bir olmuştur. Çocuklar çoktan uyumuşlardır. Hanım da, hizmetçi de yataklarına çekilmişlerdir. Bay Adayın elinde telefon:

— Allo... durum nasıl... Ne? ne dediniz?... Peki ama az evvel kazandık, diyordunuz... Allah, Allah... Demek değişti... Madem yarıdan fazla kazandık, yine iyi...

Aday gösterildiği vilâyetle konuşuyor, durum fena... İster misin, parti kazansın da, Bay Aday seçilmesin... Parti il merkezine telefon ediyor, oradan da havadisler gittikçe kötü geliyor. Saat üç... Parti umumî merkezini buluyor:

— Allo... Yaaa!... Vay anasını!...

Başka bir numara çeviriyor, oradan da felâket haberi...

— Hani demin altı vilâyet demiştiniz?... Şimdi üçe mi indi?... Nasıl, bizim vilâyet daha belli değil mi?... Demek ümit var... Haklısınız, daha belli olmaz. Evet, kat'î neticeleri beklemeli...

Artık dizlerinde dolaşacak dermanı yok. Gözü duvarda, eli telefonda, kulağı radyoda... Radyo son haberini veriyor.

— Allo! Allo...

Telefon çalıyor, ama cevap veren yok. Başka bir numarayı çeviriyor, ordan da ses yok. Parti merkezini buluyor. Beş dakika zil çaldıktan sonra, uykulu, boğuk bir ses cevap veriyor:

— Buyır, ben gapıcı Hıdır...

— Kimse yok mu?

— Ben varım beğ.

— Senden başka?

— Benden başka yuh. Çeryek sahat var, hepisi gettl...

Telefon elinden düşüyor, kolları sarkıyor... Artık güneş doğmuştur. Gün doğmadan belki meşime-i şebden bir şey doğar... Sokaktan bir ses duyuluyor:

— Gazteee... Yazıyor, havadisler... Seçimi yazıyor.

Bay Aday son ümitle bir gazete alıyor. Gazetenin birinci sayfasındaki başlığı okuyunca...

Artık söylemeğe hâcet var mı? Bay Adayın halini ârif olmayanlar bile anlar!

YAĞMA MI VAR!..

Sürmeneli İlyas Reis, bir iş için İstanbula gelmişti. Karaköydeki, hemşerilerinin kaldığı «Karadeniz» oteline indi. Bir ayda işini bitirdi. Çocuklarına yemeni, karısına fistanlık, konu komşuya kına, mavi boncuk, nazarlık, bakır «maşallah» lokum, şeker gibi hediyeler aldı. Her şey tamamdı. Paketlerini, torbalarını, nesi varsa hepsini heybesine doldurdu. Ertesi sabah erkenden, o zamanın en afilli vapuru «Gül Cemâl» le yola çıkacaktı. Cebine baktı, büzmeli torba kesesinde kırk bir lirası vardı. İstanbula bir daha gelmek belki de kısmet olmazdı. Bu güzel şehirde son gecesini eğlenceyle geçirmeyi düşündü. Beyaz Gül meyhanesine gitti. Bir şişe, bir daha... Meyhaneden çıktığını, Galatanın dar, rütubetli sokaklarından geçtiğini, sonra, bir evin kapısında etekleri beline kadar sıvanmış, bacakları, baldırları meydanda, boyalı bir kadının kendisini çağırdığını, evden içeri girdiğini biliyordu. Ondan sonrasını hatırlamıyordu. Ne olmuşsa bu evde olmuştu. Tevkifhanede aklı başına geldi. Ucu kıvrık söğüt yaprağı Sürmene bıçağı belinde yoktu. İki cana kıydığını, birini de yaraladığını söylüyorlardı. Hapse girdikten üç ay sonra İlyas Reis, yargıcın karşısına çıktı.

Yargıç — Adın?...

İ. R. — Penum adumi mi soreysun?...

Yargıç — Tabii senin adını...

İ. R. — Pen ne pileyum, pelkim te soreysun ha pu çantarmanin aduni...

Yargıç — Adın ne?

İ. R. — Kobek adum Hıdir... Haçan epem koymiş...

Yargıç — Uzatma!... Adını soruyorum.

İ. R. — Haçan pen ta masal anlatmeyrum, adımı soyleyrum sağa... Siftahtan koymişler adumi Şukri... Efendume soyleyim, sonram, haçan var pizum koyin imami...

Yargıç (Hiddetten kaşları çatılmış) — Kısaca adını söyle!...

İ. R. — Efentum, uzatmayalum, imam okumiş kulağıma ezani... Temiş ki...

Yargıç — Bırak imamı... Adını söyle!...

İ. R. — Az musâde et, pırakacağum imamı... Temuş ki...

Yargıç (bağırır) — Seni ne diye çağırırlar?

İ. R. — İlyas Reyus terler ama pıragmeysun anlatayum...

Yargıç — Nerelisin?...

İ. R. — Papam celmiş Pazar'dan Hopa'ya, anami pulmiş Hopa'da... Kaçirmiş oni Surmene'ye... Arkasina tuşmiş çantarmalar... Teruken...

Yargıç (Hiddetten kızarmış) — Kısa kes!... Nerede doğdun?..

İ. R. — Haçan anlateyrum, tinlemeysun... Lâfı uzatmiyalum... Celmiş Surmeneye...

Yargıç — İlyas Reis oğlum, nerede doğdun? Bir kelimeyle söyle...

İ. R. — Pir çelimeylen efentum... Papam anami almiş, celmiş...

Yargıç — Sen Türkçe bilmez misin?

İ. R. — Haçan piz te Gurcuce konuşmeyriz... Tur ki tiyeyim.. Pabamin...

Yargıç (Hiddetle yumruğunu kürsüye vurur) — Mem-le-ke-tin?...

İ. R. — Surmene...

Yargıç — Hele şükür... Kaç yaşındasın?...

İ. R. — Efentum, yaşimi soreysun teyul mi?... Penum yaşim, tamami tamamina... Tur pagayim... (Gözlerini tavana diker, parmaklariyle hesaplar). Haçan hamsi vurmişti karaya, o sene kuram çikmişti, citmiştum asgere... Sonraciğuma efentum... geçti ustünden şoyle boyle on beş yıl... Te ki nerden pileysun... Haçan penum kizanim toğmişti yeni...

Yargıç — Uzun lâfı bırak!... Kaç yaşındasın onu söyle!...

İ. R. — Haçim pey... Pen te oni esap eteyrum... Şimtik kizanimin pıyıglari terledi. Sen te pağa, hamsi ne zaman vurmişti karaya, pen te sağa tiyeyum yaşumi...

(Dinleyicilerde gülüşmeler. Yargıç başını sallar):

Yargıç — İlyas Reis!... Sürmeneye ne zaman hamsi vurmuş, ben ne bileyim?... Nüfus tezkerende ne gösteriyor?...

İ. R. — Sen ne pagaysun kafa goçanima... Pen ne teyrum, oni tinle...

Yargıç (Zabıt kâtibine) — Yaz!... Nüfus kaydının memleketinden getirilmesi (İlyas Reise): Evli misin?

İ. R. — Efentum... Paşunizi agritmayum, lâf lâfi açar terler... Var idim, on tokizinda... Pir gun tavari otarayrim...

Yargıç — İlyas Efendi!... Evli misin, bekâr mı? Ya evliyim de, ya da bekârım...

İ. R. — Peçarlik etmesune ettum. Fegat evlulik paşga şey... Pizum çöroğlini, tavari kirdâ otareyken... Lâfin paşuni söylemetum... Yaylaya çikmiş ituk...

İlyas Reisin, hüviyetini öğrenmek iki saat sürmüştü. Kan ter içinde kalan yargıç, asıl cinayet meselesine geçemedi. Muhakeme iki ay sonraya bırakılmıştı. İlyas Reis gayet memnun, jandarmaların arasında mahkeme salonundan çıktı.

İlk duruşmadan üç ay sonra, İlyas Reis, ikinci defa mahkeme huzuruna çıkarılmıştır. Zabıt kâtibi, savcının iddianamesini okur: «Hopa'nın Cunli köyü, hane 54, sahife 23 ve 93/159 da kayıtlı, evli, yedi çocuklu, Fatma'dan doğma..... hâlen katil ve cerh fiillerinden maznunen, ... hâkimliğinin 1331 tarih ve sayılı tevkif kararına müsteniden ..... teşrini evvel eyının on üçüncü cumayı cumartesiye bağlayan gecesi gerek maznunun ilk ifadesindeki tevilen ikrarı, gerek celp olunan şühudun ifadelerinden maznunun cürmü işlediği sabit olmakla buna binaen tesbit-i delâil ve netice-i kat'iyyenin ..... binaenaleyh maznunun Ceza Kanunu ..... maddesi ve ... fıkrası hükümlerine fevfikan tecziyesini talep ederim...»

İddianamenin okunması yarım saat sürmüştü. Yargıç, İlyas Reise sordu:

— Ne diyorsun?

— Ne tiyecuğum? Hiç...

— Diyeceğin bir şey yok mu?

— Olmaz mi? Piragin yakamu, haçan melmeçete cideyum..

— Onu sormuyorum. İddianameye bir itirazın yok mu?

— Haçan iytiraz eteyrum eteyrum, tinlemeysunuz... Piragin yakamu teyrum, anlatameyrum...

— Müddeiumuminin iddianamesine ne diyorsun?

— Muttiyum çimdir, tanımeyrum. Muttiymuminen ne yemişliğum var, ne içmuşluğum. Sor oğa, pag pagayim peni piley mi? Evüme mi celdi, pi gayfemi mi içti, yogsam oğa...

— İlyas Reis!... Ne soruyorsam yalnız ona cevap ver. Demin okunan yazıya bir diyeceğin yok mu?

— Te pağa türkçe, tiyeyum sağa... Haçan o kâğıdı pağa mı okudi?... Pen sandum oni tua okeyi...

Yargıç iddianameyi İlyas Reise anlayacağı dille açıkladıktan sonra:

— Anlat bakalım, dedi, vak'a nasıl oldu?

İlyas Reis anlatmağa başladı:

— Efentum, haçan pizum gaşuk tuşmani tetu çi, fintuklari al, pin tagaya, cotir İstanbula... Tetum oğa, citmeycum, pen gari lafuynan adumimi atmam. Haçan o da tetu pağa cideceysun, tetum oğa çi citmeyrum. Tetu pağa citeceysun... tetum oğa, gari, citmeycum... Erçeçluk öltü mi?... Tetu pağa cideceysun... tetum oğa... tetu pağa, tetum...

Kızan hâkim:

— Bırak karını İstanbula gel!... dedi.

— Uy haçim pey, cozuni seveyim, haçan nasin pıragayum? On tokiz senelik gari piragilir mi?... Terken efentum, tetu pağa...

— Memlekette olanları bırak ta, hâdiseyi anlat...

— Pen te oni anlatacuğum. Misira toli furdi o yil... Pereçet hamsi furdi garaya... Pizum Hıdir Hocanin oğli Temel gaptana tetum...

— İlyas Reis... Neden lâfı uzatıyorsun? Vak'a ile alâkası olmayan hâdiseleri bırak...

— Paşustune... pıragayım... teruken efentum, tetu pağa, gaşuk tuşmani, fıntukları al, at, tagaya, cotur İstanbula...

— Fındıkla hâdisenin ne münasebeti var?

— Lafın celişatı teyrum pen sağa... Teruken efentum, pağtum garıynan paşa çıkamayrum, tetum çentu çentume çi, ulan İlyaz Reyuz, kırk yılun pi paşi haçan gari lâfını tinle...

Mahkeme Başkanı, faydası olmadığını görünce, artık İlyas Reisin lâfını kesmedi. İlyas Reis te anlatmağa devam etti:

— Efentum, paşunizi ağruttum. Tetum gariya: gari,

haçan pen citmesine citeyrum İstanbula, gendi lâfımnan citeyrum. Malûm ya gari gısmina yuz vermeye celmez. çigar adamin paşina...' Lâf lâfı açey... Uzaymiyalum... cittum pizum Temel gaptana, tetum oğa çi, gaptan, tagayi yukliyelum fintugnan, var mısun, açalum yelgeni, cidelum İstanpula... Tetu pağa...

İlyas Reis iki saat konuşmuş, ancak fındıkları Temel Kaptanın takasına yükleyebilmişti. Mahkeme dört ay sonra bir güne geri bırakıldı.

İlyas Reis, sanki beraet etmiş gibi memnun, ellerini kelepçeye uzattı. İki jandarmanın arasında adliye koridorlarından sallana sallana geçti.

★

İlyas Reis dört ay sonra, üçüncü celseye çıktı, sanık yerine geçer geçmez, yargıç:

— Lâfı uzatmadan, hâdiseyi anlat!...

Diye ihtar etti.

İlyas Reis:

— Peçey efentum, pâşustune...

Dedikten sonra anlatmağa başladı:

— Nerde kalmıştuk... Ha, pizum gaşik tuşmani, tetu pağa...

— Orasını geç... Anlatmıştın.

— Temel gaptanin tagasına fintuğu yukletuk... Kûnlerden?.. tur pagayum... Yalan lâf temeyum, çıkan senenun avistos ayı... Kûnlerden sali... Pintug tagaya... Açtuk yelgeni... tuştuk lotoz uruzcerunun onune... Tetum, Allah selâmet versun Temel gaptan. Tetu, yolumuz açik olsun... Uy Reyuz pey... Haçan corsen pizi, pir cideyruz, pir cideyruz... Pampurun lâfi mi olur... Temel gaptan çeyfe celdi... Aldi kemençeyi eline... Pen de paşlatum turçiye...

(İlyas kaptan makamla türkü söylemeğe başlar.)

Cemi celiyor comi ta
Pacasu pen olayım,
On kocali kızlarun
Son koçası olayım...

— İlyas efendi!.. Burası mahkeme salonu...

— Pileyrum efentum...

— Burda şarkı söylenmez. Ben sana cinayetin nasıl işlendiğini soruyorum.

— Pentenuz ta oni anlateyrum... Lâfin celişatunu soyleyrim... Neyse efentum, lâfı uzatmiyalum... Akşam oldi, yine pastu kâreler. Teruken efentum, pir firtina kopti... Pir firtina kopti... Haçan corsen o tagayi... talgalar paştan furey, kıçtan çıkey...

— Sadede gel İlyas Efendi...

(İlyas Reisin bıçakladıklarından birinin adı Sedat, birinin de Celil'dir).

— Haçan oğa da celecuğum... lâfı piç etmiyelum... Teruken tağ cibi talgalar... Ha pattuk, ha pateyruz...

— Sadede gel!...

— Sedad'a da celeceğum, Celil'e de celeceğum...

O celse de İlyas Reis ancak Hopa'dan Arhavi'ye kadar gelebildi. Vakit geç olduğu için, mahkeme üç ay sonraya kaldı.

Üç ay sonraki celsede İlyas Reis, takasıyla Arhavi'den kalkmış, üç buçuk saatte ancak Viçe'ye gelebilmişti. Viçe'den Pazar'a ikişer saatlik iki celsede geldi. Rize'ye gelişlerini iki buçuk saatte anlattı. Rize ile Of arası hepsinden uzun sürdü.

Her celse arası iki, üç, dört ay sürüyordu. İlyas Reis takasıyla Of'dan Sürmene'ye nasıl geldiğini anlattığı zaman, Cezaevine girişinin ikinci yıldönümü olmuştu.

İlyas Reis'in maceraları o kadar meraklı idi ki, dinleyicileri mahkeme salonu almaz olmuştu. Reis, yargıcın paylamaları, dinleyicilerin kahkahaları arasında Trabzona kadar gelebilmişti. Hiç kimse, neden onun bir türlü asıl meseleye, cinayet hâdisesine gelmediğini, neden hikâyeyi böyle uzattığını bir türlü anlayamıyordu.

İstanbula doğru yaklaştıkça, hikâye de uzadıkça uzuyordu. Mahkemenin üçüncü senesinin on üçüncü celsesinde, İlyas Reis ancak Görele'den Tirebolu'ya gelebildi:

— Reyuz pey, lâfı uzatmıyalum, haçan bir sabah, guşlik vakti, Temel gaptan temir aldi. Tetu pağa, İlyas Reyuz, uç sahata kalmaz, Allah izun verirse, Ciresun'tayiz...

Üç saatte gittikleri Giresun yolculuğunu üçer saatlik üç celsede anlattı;

— Neyse efentum... Teruken, pir de pagtum, garayele tuşmişuz... Akinti pizi atay ceri ceri... Uy, ocağına tuştum, Temel Gaptan, tetum, ceri ceri cideyruz... Asıldık tumene... Alabura oleyruz taa... Teruken efentum, lâfı uzatmıyalum, piz tonmişiz ceriye, celmişiz Corele'ye.

Kaşları çatılan yargıç:

— Hiç olmazsa geriye dönme!... Diye bağırdı.

İlyas Reis:

— Pağa galsa toner miyum, haçan akıntı coturdu ceri...

On sekizinci celse olmuştu. İlyas Reis, daha yolun yarısına gelmemişti. Artık hikâyenin uzadığını gören, muhakemeyi bir an evvel bitirmek isteyen yargıç:

— İlyas Efendi, artık İstanbula gel!...

Dedi.

İlyas Reis, sağ elinin işaret parmağıyla, gözünün alt kapağını aşağı doğru çekti:

— Pışşşttt!... dedi, haçan aglimi peynir ekmeklen mu yedum... İstanbula celur muyum?

Katil hâdisesi İstanbulda olduğu için, yargıç:

— Neden İstanbula gelmiyorsun?

Diye sordu. O zaman İlyas Reis:

— Yağma mi var, dedi, haçan İstanbula celeyum ta, tar ağacunda sallanturasun, teğul mi?..

BİR PAZARLIK

Eskiye rağbet olsa Bitpazarına nur yağarmış. Eğer züğürt bezirgân gibi eski defterleri karıştırmağa başladınızsa bu söze hak verirsiniz.

Sokağın başından;

— Eskiler alıyorum! diye bir ses duyunca yüreğiniz hoplar, içinize bir ümit düşer. Bu kara gün dostları ile ben pek sevişirim.

— Beyefendi bugün bir şey var mı?

— Palto var, alır mısın?

— Sezon geçti beyim. Elbise yok mu?

Ceket verseniz, pantalon, pantalon verseniz yelek, yelek verseniz şapka, sorarlar ve ilk anda bütün ümitlerinizi kırarlar.

Konu komşuya karşı ekimizi belli etmemek için eskiciyi içeriye alırız.

— Bir pantalon var, alır mısın?

— Bakalım..

Pantalonu yakalar, aydınlıkta muayene için kapıdan çıkar.

— İçeri gir!

İçeri girer. Evirir çevirir, yine sokağa fırlar.

— Yahu içerde bak şuna.

Vücudunun yarısı eşikten içeride, yarısı dışarıda, pantalonun paçalarına, beline, ağına bakar, tekrar bakar.

— İçerde baksan olmaz mı?

— İçerde karanlık.

Lâmbaları yakarız, perdeleri açarız. Nâfile mahalleye karşı bizi rezil etmek için ahdetmiştir sanki.

Karşı evde genç bir kız var. Bitişik komşu ile aranız iyi, öbür evdeki bir harp zengini, sol yandaki dedikoducu bir aile... Eskici anlar mı bunları?

Daha bir saat evvel bacaklarınızı ve bütün ayıp yerlerinizi örten pantalonu, iki paçasından tutup gerer. O pantalonu kucaklayıp gerdikçe, sanki belimden aşağı açıkta kalmışım gibi olurum, önümü ardımı avuçlarımla örtmeğe çalışırım.

— Şuna içerde baksana yahu!

— Beyim mal alıyoruz. Gözü kapalı alınmaz ya.. Deliği deşiği, eziği büzüğü var mı görelim.

Yine sokağa fırlar. Pantalonun oturak yerini, sevdiğiniz kızın oturduğu pencereye tam ayar edip, açar. Ve sanki nişan alır gibi, pantalonun bir deliğine gözünü uydurup, kızı oradan dikiz eder.

— Na... Burası delik.

— Delik melik gir içeri be!.

İçeri girmek şöyle dursun, pantalonun delik olduğunu isbat için, parmağını sokar oynamağa başlar. Ayıp değil ya huyluyum, pantalonumla bile oynasalar gıdıklanırım. Bir yandan, karşı pencereden kız güler, soğuk soğuk ecel terleri dökmeğe başlarım. Bizim eskici ile çekişmemizi duyanlar, ne oluyor diye pencerelere üşüşürler. Karşıdaki kız güler, kadın güler, müteahhidin kızı güler, komşunun evlâtlığı güler. Her pencereden beş baş birden fırlar. Hay Allah kahretsin!

— Ulan rezil ettin beni, gir içeri be!

Eskicinin yakası elimde, onun eli pantalonun paçasında, eşikte bir kapışmadır, gider.

— Uzun etme, ne verirsin?

— Yuzel atirin için.. o da sana.. iki lira.. Namussuzum bana on kuruş bile kalmaz.. Ama alışveriş.. İki lira.

Hay iki bin defa başında paralansın. Zorbelâ defederim başımdan. Az sonra bir başka eskici gelir. O da konu komşuyu bir hayli eğlendirdikten sonra, bir buçuk lira verir. Üçüncüsü bir liraya düşürür. Hepsi birbirinin ağzına tükürmüştür. Her seferinde biraz daha fiat kırarlar.

Nihayet, biraz sonra, ilk gelen eskicinin sesi duyulur.

— Eskiler alırım!

— Gel, gel!

Nazlana nazlana, kırıta döküle gelir.

— Haydi al bakalım.

— Kaça?

— Kaçası var mı? Demin iki lira dedin ya..

— İkiye mi? Geçti beyim. O demindi. Ben aptallık etmişim.

— Şimdi ne olacak?

— Piyasa düşmüş. 50 kuruş verelim.

— Ver bakalım.

— İstersen mandal verelim. Çamaşıra mandal. Lâzım olur. Yirmi mandal.. Nasıl?.

— Ver şu elli kuruşu yahu..

— İstersen tabak verelim, bardak verelim.

— Allah cezanı versin. Ver de ne verirsen ver, sen şu elli kuruşu ver.

Pantalonu tekrar alır eline, kapıdan fırlar. İki paçasını gerip, münasip bir deliğe gözünü uydurur. karşı pencereleri seyre başlar.

— Gir içeri!

— İçerde yozukmez.

Yapışırım pantalonun paçasından, bir paça Yahudinin elinde, bir paça benim elimde. Derken, carrrt!.. Ben eşikten içeriye, Yahudi sokağın ortasına yuvarlanırız, ikimizin elinde iki paça kalır. Pencerelerden kahkahalar yükselir, mahallede bir şenliktir kopar.

Eskici yuvarlandığı yerden:

— Yordun mu, şimdi elli de etmez. Yirmib eş verelim.

— Ver... ver, yirmi beş ver. Bu gidişle pantalonu hediye edeceğiz. Rezil olduğumuz da caba..

Tevekkeli fakirlik rezillik demezler.

İbrahim:

— Haydi bara girelim, dedi.

— Gidelim ama İbrahim, sonra bizi donsuz kapı dışarı ederler, dedim.

— Çocuksun yahu!.. Bizim gibi kurtlar da kafese girecek değil ya!..

Aptala malûm olur, derler, bu gece içim pır pır ediyor.

Kapısında renkli neon ışıkları yanan, iki kat merdivenle inilir, yerin dibinde bir bodruma girdik. Bir masaya geçtik. O sırada caz başladı. Hakem dövmek için sahaya fırlayan futbol seyircileri gibi, masalardaki erkekler, kadınların üzerine atladılar. Garson geldi.

— İki votka...

Yandaki masadan bir kadın, sigara ağzında:

— Affedersiniz, ateşiniz var mı? dedi.

Biliyorum, ateş versem, arkası gelecek, garanti kazıklanacağız. Ben başımı çevirdim, İbrahim çakmağı çaktı.

— Teşekkür ederim efendim.

— Estağfurullah.

İbrahime bir çimdik attım:

— Uzun etme!..

Bu İbrahim de, barlarda servet yemiş adam, toy değil. Bana gelince, methetmek gibi olmasın, yirmi senedir, tâ Macar kızları zamanından beri bar kadınlarının sicillini tutmuşumdur. İbrahim:

— Bu numaraları yermiyiz yahu? dedi.

— Yemesine bal gibi yeriz ya, şimdi yemenin sırası değil...

Yan masadaki kadın derin derin içini çekti:

— Yalnızlık ne kadar zor şey, değil mi efendim?

Ben başımı tavana kaldırdım. İbrahim:

— Yalnızlık Allaha mahsus hanımefendi! demesin mi?

Söylemeyi unuttum. Burası öyle, iki buçuk kâğıda bir koktely içilip de, kızları değiştire değiştire sabahın üçüne kadar zıpır zıpır zıplatılan kıtipiyoz barlardan değil. Her konsomatris kız, geceliğini en azından yüz papele getirmezse, meslek şerefinden kaybeder, rahatsızlık duyar. Bunu da biliyoruz hani. Yan masadaki kadın İbrahime:

— Kulağınıza bir şey söyliyeceğim, dedi.

İbrahim, başını uzatınca, ben içimden:

— Tamam, dedim. İbrahim gitti. Bari ben dayanayım.

İbrahim, karıyı koluna aldı, bar Ameriken'e geçtiler. Ben masada yalnız kaldım. Kadınlarla göz göze gelmiyeyim diye, başım yukarıda, gözlerim tavanda.

— Sizi bir yerden tanıyorum galiba.

Gözlerimi tavandan indirdim. Melûl, mahzun bir çift göz, inci dişlerin parıltısı görünen, yarı açık, Fecriâticilerin deyimi ile, davetkâr dudaklar.

— Zannetmem! dedim.

— Masanıza oturabilir miyim?

— Başka boş yer yoksa buyurun...

Kadın, yanımdaki boş sandalyeye çöktü. Ayıp değil ya, herkesin bir huyu vardır. Beni de böyle, sarı benizli, esrarlı bakışlı, güler mi, ağlar mı anlaşılmaz erkek sesli kadınlar perişan eder.

— İsmim Alis...

— Teşekkür ederim, benim ismim Recep...

— Çok memnun oldum.

Tam o sırada garson geldi.

— Bir şey istemez! dedi

Allah Allah... Bu kadar tok gözlü bar kadınına ilk defa rastlıyorum. Bu sefer ben:

— Bir şey içseydiniz, dedim.

— Teşekkür ederim, dedi, biliyor musunuz ben bu muhite bir türlü alışamadım. İçki ile başım hoş değil.

— Derdimi anlıyacak bir insanla başbaşa konuşmaktan başka zevkim yoktur.

Sonra anlatmağa başladı. Babası Ermeni, annesi Rum, kendisi Türkmüş. Bu hayata acıklı bir maceranın sonunda düşmüş. Bir sevgilisi varmış, tıpkı bana benziyormuş. Yalnız yüzü, boyu posu değil, sesi, hareketleri de tıpkı benmiş... Kendisini yüzüstü bırakıp gitmiş. Onun için benim yanıma gelmiş.

— Ben başka bar kadınları gibi değilim, diyordu, hayatımdan iğreniyorum.

Anlattıkça, nerede ise ağlıyacağım. Dünya yüzünde böyle kadınlar da mı var? Yahu, bu benim bütün ömrümce aradığım kadın. Bu sefer ben ısrar ettim:

— Rica ederim, bir şey içelim...

— Eğer benim ısmarlamama müsaade ederseniz, içerim.

Hoppala!.. Kadın bana tutuldu galiba... Eh, bar kadınının da bir kalbi yok mu canım? Kendimi yokluyorum, öyle âşık olunacak bir surat da yok.

Alis'i hemen hemen zorla bar Ameriken'e götürdüm. Bir de baktım, bizim İbrahim, deminki sarışın bomba ile birbirlerine girmişler. Ahtapot olmuşlar, âdeta yekvücut..

— Ne içersiniz?

—Kokteyl...

Alis:

— O gözlerin yok mu? diyor, hayatımda gördüğüm en güzel gözler.

Şu Alis zevk sahibi kadın vesselâm. Benim deli divane olduğum bir kadın vardı:

— Gözlerine bakmağa tahammül edemiyorum, derdi.

— Baksana bay barmen! Bize birer kokteyl daha ver...

— Ben senin gözlerine vuruldum.

İnce kadın şu Alis!..

— Bize cinfis ver!..

— Eğer bu güzel gözlerin benden başka bir kadına bakarsa oyarım vallahi!..

— Aliscim, senden başkasına bakarsam gözlerim kör olsun... Garson, bize birer tane viski!

İbrahime baktım, gözleri süzüm süzüm süzülmüş. Anlaşılan kadın onu adamakıllı kazıklıyor. Alis:

— Ölünceye kadar gözlerimi gözlerinden ayırmasam! Diyor.

Benim gözlerimde de arpacık hiç eksik olmaz, biraz da kanlıdır. Ama, aynaya bakınca kendim beğenirim.

— Garson!.. Ne içersin Aliscim? Bol... Evet bol getir.

Osırada Alis, çantasından bir anahtar çıkardı:

— Hayatım, dedi, al şu anahtarı... Benim apartımanın anahtarı. Bu gece saat dörtte gelirsin. Tarlabaşı, Salkımsaçak sokak, No. 14, Şeref apartımanı. İkinci kat. Seni buradaki kadınlardan kıskanıyorum.

Ne yüksek duygulu kadın!

Garson, hesap!..

Adisyonu önülme dayadı, 285 lira... Ben kıvranmağa başladım. İbrahime baktım, görünürlerde yok.

— Aliscim, benim yüz yetmiş liram var. Hesap 285 lira...

Zavallı Alis'in rengi uçtu:

— Sanki ne diye içtik bu kadar? dedi, bu herifler in-

safsızdır. Para vermeden bırakmazlar. Bende de vallahi on beş lira var.

O zaman aklıma geldi.

— Aman Alis rezil oldum. Şu kol saatimi vallahi üç yüz yirmiye aldım, on sekiz taşlıdır.

— Burada ona yüz lira vermezler.

— Dolma kalemim var, altın. Yüz liraya aldım.

— İmkânı yok, dedi.

Altın kol düğmelerini de çıkardım. Alis hepsini aldı, patrona götürdü.

On beş dakika sonra döndü:

— Elli lira bir hesabın kaldı, ben öderim, dedi.

— Teşekkür ederim, ne iyi kalplisin... Ben yarın getiririm sana...

— Bu gece bekliyorum, mutlaka gel... Ah o gözlerin!..

Bardan çıktım. Saat dörde kadar sokaklarda avare avare dolaştım. Saat dört... Anahtar elimde, Salkımsaçak sokağını arıyorum. Bekçilere sordum, bilmiyorlar. Sabah oldu.

Eve gittim yattım. Akşam üzeri uyanmışım. Mutlaka Alisçiğimi bulmalıydım. Tarlabaşının bütün ara sokaklarını teker teker aradım, gece oldu. Tekrar bara gitsem, cepte para yok. Gece yarısına kadar sokak aralarında dört döndüm. O sırada bizim Macide rastgeldim.

— Vay Macitciğim, ne arıyorsun buralarda?

— Bilâder, dedi, bu gece bir bara gittim. Bir kadına rastladım. Vallahi görsen hiç bar kadını demezsin... Evinin anahtarını verdi. Eve dörtte gelecek.

— Adresi?

— Salkımsaçak sokak, No. 14, Şeref apartımanı.

— Adı?

— Alis...

— Barda çok para verdin mi?

— Senin bildiğin bar kadını değil... Vallahi zorla

içirdim. Dört yüz lira hesap verdim ama, helâl olsun...

Yanımızdan geçen biri:

— Affedersiniz, dedi, Salkımsaçak sokak neresi?

— Siz neresini arıyorsunuz?

— No. 14, Şeref apartımanı!..

Cebimden anahtarı çıkardım:

— Apartımanın anahtarı bende, dedim.

İsterseniz, gece yarısından sonra, Tarlabaşının ara sokaklarını bir gezin. Elinde anahtar, Salkımsaçak sokak, Şeref apartımanını arayan en az on beş, yirmi kişiye mutlaka rastlarsınız.

BİR KIZ NİKÂH GÜNÜ KAÇMIŞTI

On altı yaşındaki Emel, tam nikâh günü sabahı ortadan kayboldu. Aradılar, taradılar, konu komşuya, arkadaşlarına, gidebileceği her yere sordular, bulamadılar. Yok, yok... Müstakbel kocası kapıya dayandı:

— Ulan beni siz enayi mi bellediniz?.. Çıkarın kızı, ben dolmaya gelmem!... Bir mal bir kere satılır be!.. Sizin foyanız şinci çıktı ortaya... Demekleyim kızı gösterip gösterip, vatan evlâtlarını kaz gibi yoluyorsunuz ha!...

Emel'in annesi babası:

— Aman Sülüman Efendi, kapının önünde bağırma, gir içeri de anlaşalım!

dedikçe Emel'in babasından dört beş yaş büyük olan damat direk direk bağırıyordu:

— Biz bu melmekete soyulmağa gelmedik be!... Benim şerefim var ulan!.. Avuçnan parayı zebil ettim. Beni mâfettiniz. Ben o paraynan sekiz karı alırdım. Neymiş ki, gözü açılmamış karımız olsun dedik

İki gözü iki çeşme ağlayan Emel'in annesi:

— Sülüman Efendi, n'oolursun, gel içeri de istediğini söyle!

diye yalvarıyordu. Mahmutpaşada dokumacılık yapan Süleyman, direk direk bağırıyordu:

— Beni kazıklayacak daha anasının karnından doğmadı. Ben adamın...

Konu komşu araya girdiler. Dokumacı Süleyman'ı yatıştırdılar. Süleyman:

— Yedirdiğim paraları versinler vazgeçeyim! Yoksam... dedi.

Emel'in babası:

— N'âpalım, Sülüman Efendi, dedi, helbet verecaz. Ben senden iyisine kızımı verecek değilim ya... Ama besmelesiz piç, namısımı iki paralık etti. Biz tükürdüğümüzü yalamayız.

Emel'in annesi:

— Ne dedikse yaptın.. dedi, eşarp dedik eşarp aldın, iskarpin dedik iskarpin aldın...

Dokumacı Süleyman:

— Hem de ne iskarpin!.. dedi, acaba onun sülâlesi öyle iskarpin görmüş mü? Şurdan sağsâlim çıkmaya kısmet olmasın, «İkinci cıgara paketini öperek» nah şu nimet gözüme dizime dursun haftalığımı o iskarpine yatırdım be!.. Bir erkek evlendi miydi, karısının gözü dışarda olmamalı! Di mi ya?.. Efendim?... Bu sebepten dolayı, kızınıza her ne almışsam hepsini geriye iade etmenizin icab ettiğini...

Emel'in babası:

— Tabiî... dedi, hepsini veririz.

Karısına:

— Sülüman Efendi o namıssıza ne almışsa, getir buraya!...

dedi. Emel'in annesi, kucağında getirdiklerini döşemeye döktü. Dokumacı Süleyman, yerdeki malları birer birer saymağa başladı:

— Bi çit topuklu terlik... Hem ne terlik almışım be!.. En ekistirasından... Mahmutpaşayı alt üst etmiştim o gün...

Emel'in annesi:

— Gözüne dizine dursun iiişallâh!...

diye beddua etti.

— Üç metre, efendime söyliyeyim, neydi bu cenabetin adı?... Nah, bir daha bulur da giyer o... Yandım be!.. Amma da kazıklanmışım ulan!... Bu çorapları almam, giyilmiş bunlar.

Emel'in annesi:

— Valahi billâhi bi defa giydiydi...

dedi.

— Olsun... Giyilen mal geri alınmaz. Parasını verirsiniz, sekiz buçuk lira... Halis naylondur yâni... İnanmazsanız, aldığım yerin adresini vereyim, gidin fiyatını sorun... Bir havlu... İki don... Bu donları da almam. Babasının malı gibi giymiş be!... Alacağım karıya ben bu müstamel donları nasıl veririm?... Eşarp... Buruşmuş ama, hadi niyse...

Dokumacı Süleyman mallarını geri alırken, komşu kadınlar, böyle bir kocayı kaçırdığı için Emel'e kızıyorlardı.

— Ben ona, iki bıçık liraya bi de küpe almıştım, nerde o?

Bütün mallar tamam olduktan sonra, dokumacı Süleyman Emel'e yedirdiği paraları sayıp dökmeğe başladı:

— Bi kerem onu mahallebiciye götürmüştüm. Neye dersen, her bi şeyi bende görsün, dedim. Karı milletinin gözünü doyurmazsan, gözü dışarda, olur... Efendim? Ye ulan, dedim, ne canın çekiyorsa ye... Şunlardan isterim dedi, kaymaklı ekmek kadayıfı... Ben bu kız yüzünden mââfoldum be!... Üç kerem de sinemaya götürdüm. Hani, dünyayı görsün diye o gün dolmuşa bilem bindirdim. Vay kafa vay!... Ulan Sülüman, nasıl yaşa bastın be!... Tuh babasının canına... Ben anlamam, yanmışım ben... Ona bi apartıman yedirdim, paramı isterim.

Emel'in babası:

— Haklısın Sülüman Efendi, dedi, ne desen haklısın kardeşim...

— Dur bakıyım... Şincik hepsini toparlıyamıyorum. Kafa mı kaldı? Hâââ... bir kere de içkisiz ayile matinasına götürmüştüm. O gün, tam on kâhat verdim. Benim gibi adama bu yapılır mı ulan?... Yapılır mı be!...

Emel'in babasına döndü:

— Hatırlarsın, dedi, hani bi akşam eve kulüp rakısı getirmiştim... Beraber içmiştik... Palamut balığıyla domatesi de saymıyorum. Zaten batmışım, o da benden gitsin...

Dokumacı Süleyman, Emel'e harcadıklarını bir bir kaleme vurdu. 218 lira tutuyordu. Emel'in babası:

— Yavaş yavaş öderiz!...

dedi. Süleyman:

— Anlamam, dedi, mahkemeye giderim, bana derim kızlarını verecekler diye derim, beni kaz gibi yoldular, derim, dolandırdılar, derim, Sonra, ayriyetene sizden tanzifatı maneviyat parası da alırım... Öyle ya, siz benim şerefimnen oynadınız...

Bu sırada gecekondunun kapısında bir otomobil durdu. İçinden çıkan Emel tanınmıyacak hâle gelmişti. İki günde bambaşka bir şey olmuştu. Annesi, babası, dokumacı Süleyman karşılarında Emel'i görünce şaşırıverdiler. Eline geçirince saçını başını yolacağını söyleyen annesi, geberteceğim diye yemin eden babası donmuşlardı. Hele dokumacı Süleyman'ın ağzı açık kalmıştı. Japone kollu ipek emprime... Kollarda biezik... Saçlar ondüleli, sarıya dönmüş...

Komşular birbirlerinin kulağına:

— Artiz olmuş galiba...

diye fısıldadılar. Emel içeri girerken, dokumacı Süleyman:

— Paramı yediniz... Kızınıza avuç dolusu para döktüm, 218 liramı isterim!..

diye bar bar bağırıyordu. Emel annesine sordu:

— Ne istiyor?

— Parasını...

— Ne parası?

— Seni mâlebiciye götürmüş, çorap almış...

Dokumacı Süleyman:

— Yok be yahu, dedi, ben öyle para lâfı edecek sütü bozuk erkek miyim?... Ayıp ettiniz, Milyonumu yese fedâ olsun, benden yana hepsi helâli hoş olsun...

Emel başını geriye attı, kaşının birini kaldırdı:

— Şimdiye kadar sesimi çıkarmadım, dedi, ama şimdi çalışıyorum. İki dünya bi arıya gelse, ben sennen evlenmem...

Omuzuna asılı rugan çantasından üç tane yüz liralık çıkardı, dokumacı Süleyman'ın önüne attı:

— Benim patronum, dedi, 218 lirayı otelin garsonuna bahşiş diye veriyor, anladın mı sen? Al para gör, gözün doysun!..

Emel arkasını döndü. Hışımla başını çevirip bir kere daha dokumacı Süleymana baktı. Sonra kapıyı hızla çekti. Kapıda bekleyen arabaya binince şoföre:

— Çek Beyoğluna!..

dedi. Dokumacı Süleyman, Emel'in annesine:

— Bi şişe de kolanya almıştım, onu da verin de gideyim, dedi.

NEVESER'DEN ESER YOK!

Bir genç odaya girdi. Gayet kibar bir eda ile:

— Efendim, dedi, «Akasyaları bitten koruma cemiyeti» nin Boğaz gezintisine zatıâliniz davet ediyoruz.

Herşeyden evvel bu «zatıâliniz!» hitabına kesildim. Demek adamdan sayıp bizi de davete kalkmışlar.

— Çok teşekkür ederim, dedim, gezintiniz ne zaman?

— Yazıyor, diye masanın üzerine bir davetiye bıraktı. Elime aldım, baktım, şunlar yazılı idi:

Akasyaları bitten koruma cemiyetinin:

Yüksekkaldırım Parti Bucak Başkanı Sayın Bay Vali'nin yüksek himayelerinde, henüz onsekiz yaşına basmamış olanların menfaatine tertip ettiği Boğaz gezintisine, eşinizle birlikte teşrifinizi saygı ile rica ederim.

İki kişilik 15 lira

Davetiyenin altında, 15 lirayı görünce bende şafak attı. Acaba bu delikanlı, davetiyeyi para ile mi satmak istiyordu? Yoksa... Kendikendime bir evham geçirdim, her halde gençler benim de aralarında bulunmamı istiyorlar, dedim.

Bütün bunlar olurken, karşı masada bizim Celâl, çaktırmadan kıskıs gülüyordu. İkimiz de aynı gazetenin yazarıyız.

Davetiyeyi cebime koydum, büyük bir adam pozisyonu ile:

— Beni hatırladığınıza çok teşekkür ederim. Çok meşgulüm ama, gelmeğe çalışırım, dedim.

Yangözle Celâl'i dikizliyorum. Sinsi sinsi gülüyor. Bu adam beni zati hiç çekemez. Delikanlı:

— Bir tane yeter mi? Başka davetiye istemez misiniz? diye sordu.

Kendimi de ehemmiyetli insanlar arasına katarak:

— Davet edeceğiniz başka şahsiyetler de vardır, dedim.

— Çok bastırdık, istediğiniz kadar verebilirim, dedi.

— Eh öyle ise, iki tane daha verirseniz memnun olurum.

Delikanlı, masanın üzerine iki davetiye daha bıraktı.

— Teşekkür ederim, dedim.

Yüzüne baktım, oğlan ayakta, o da gözüme bakıyor. Bir iki dakika kadar böyle karşılıklı bakıştık. Her halde delikanlı, tanınmış bir yazarla bir iki lâf etmek istiyor, diye düşündüm.

— Buyrun, oturmaz mısınız?

— Teşekkür ederim, rahatsız etmiyeyim...

— Estağfurullah.

Delikanlı, karşıma sandalyeye oturdu. Kimbilir buradan arkadaşlarının yanına gidince, bire bin katıp, benimle neler konuştuğunu ballandıra ballandıra anlatacak, övünecek... Beni hatırlamış, buraya kadar gelmiş, üç de davetiye verdi. Buna karşılık bir şey yapmak lâzım.

— Bir kahve içer misiniz?

— Teşekkür ederim.

— İçin, için bir kahve...

Celâl hâlâ, belli etmeden gülüyor. Büsbütün çatlatmak için, inat olsun diye bir kahve de ona ısmarladım. Kahveler geldi, içildi. Delikanlı ayağa kalktı:

— Artık müsaadenizi rica edeceğim, dedi.

Ben de ayağa kalktım:

— Estağfurullah, dedim, beni hatırlamış olduğunuz için tekrar teşekkür ederim. Emin olun, çok mühim bir işim çıkmazsa gelmiye çalışacağım. Güle güle... Yine buyrun, beklerim...

Delikanlı hâlâ gözümün içine bakıyordu.

— Parasım almak için, sonra mı geleyim? dedi.

Celâl, «kik!» diye bir ses çıkardı, mendili ağzına kapayıp öksürdü. Vay anasını, üç davetiye on beşerden kırk beş...

Davetiyeleri cebimden çıkardım, evirdim, çevirdim. Delikanlıya:

— Aaa... Bakın görmemişim, dedim, buraya eşinizle birlikte diye yazmışsınız. Halbuki ben bekârım, onun için maalesef...

— İlle eşiniz olması şart değil, başka kadın da olabilir.

— Vallahi hiç tanıdığım kadın da yok.....

— Yalnız da gelebilirsiniz.

— Ne gündü bu gezinti?

— Bu pazar.

— İmkânı yok. Bu pazar günü için bir yere söz verdim.

— Zarar yok efendim, bir başkasına verirsiniz.

Boynumu büktüm:

— O halde iki tane yeter, dedim, birini uzattım. Elim havada kaldı. Delikanlı onu da almak istemiyor. Bayram harçlığı verir gibi, cebine bıraktım. Daha o sabah elektriğe yatırmak için aldığım otuz lira avansı delikanlıya verdim. İnsan, kötü mahlûk vesselâm, saadetini başkalarından kıskanıyor da, başına bir felâket geldi mi, başkaları da paylaşsın istiyor.

— Celâl, sen de alsana!» dedim...

— İşim var, gelemem, dedi. Ben, delikanlıdan evvel:

— Maksat, bir hayır cemiyetine yardım, dedim.

Kafese girmedi. Delikanlı gitti. Celâl:

— Çok enayisin! dedi.

— Canım bunun enayiliği var mı? Çocuk beni meşhur bir muharrir diye kalkmış buraya gelmiş...

— Yahu o senin kim olduğunu, ne iş yaptığını, adını bile bilmiyor.

Artık dayanamadım. Ne kıskanç adam olduğunu anlatmak için:

— Öyle olsa sana da gelirdi, doğru bana geldi, dedim.

— Enayiliğini gözünden anladı da onun için geldi dedi.

— Sen öyle bil!!..

— Sen de öyle bil!..

Evde davetiyeleri gösterince karım:

— Bunlara otuz lira mı verdin? Diye bağırdı.

— Yok canım, para verir miyim? dedim, gençler meşhur muharririm, diye davet etmişler.

Karım hemen komşulara gitti. Onun münasebetli münasebetsiz, bir münasebet icat edip:

— A... bu pazar, bizimkini davet etmişler. Boğaza gideceğiz! diye bütün mahalleye yaydığını biliyorum. Ben de doğrusu, akşam kahvede, arkadaşlara yolda rastladıklarıma, hattâ bir sırasını düşürüp dolmuşta yanıma oturanlara, davetiyeleri gösterip, sanki hiç ehemmiyet vermiyormuş gibi:

— Gençler davet etmişler de... Bizim gazetecilik mesleği de böyledir birader, davetten başımı alamıyorum!.. Diye övündüğümü saklıyacak değilim.

Bizim aileyi bütün tanıyanlar, bizi tanıyanlar tanımıyanlar, hepsi o pazar Boğaz gezintisine davetli olduğumuzu öğrenmişlerdi.

Bizim İhsan vardır, tâ mektep arkadaşım. Beni hep, bir baltaya sap olmadım, diye küçümser. Nasıl olsa iki davetiye var ya... Onu da o pazar davet ettim.

Davetiyenin arkasında; «Saat sekizde köprüden kalkacak Neveser vapuruna binilecek!» diye yazıyordu. Yoldan bizim İhsanları da aldık. Yedi buçukta köprüye geldik. Ben İhsana kesiyorum artık:

— Birader, işlerim de çok... Elimde ısmarlanmış iki roman var, hâlâ bitiremedim. Davetlerden baş kaldıramıyorum. Gitmesen olmaz, darılırlar...

Aradan bir kaç dakika geçiyor:

— Bizim meslek böyledir işte. Dün akşam, Başbakan gazetecileri Parkotele davet etmişti, fazla kaçırmışım, sabahleyin zor kalktım...

Saat sekize geliyor. Neveser görünürlerde yok. Sakın Üsküdar iskelesinden kalkmasın... Orada da yok... Ada iskelesinde de yok...

— İşte böyle İhsancığım, evvelki gün Vali, gazetecileri Büyükdere fidanlığına çağırmıştı. Bir şeftali yedik, Allah seni inandırsın, kafam kadar.

Saat sekiz buçuk... Eh, sen bizde tarifeleri bilmez misin şekerim?

Şu İhsan, benim ne adam olduğumu görsün.

— Geçen akşam Haiti sefiri, Yeşilköye davet etmişti. Ayni akşam Milletlerarası facia muharrirlerinin toplantısına da davetli idim. Sen olsan hangisine giderdin İhsan? Ben de öyle yaptım. Yarım saat birinde, yarım saat öbüründe kaldım.

Yahu saat on... Nerede kaldı bu Neveser? Çocuklar vızıldanmıya başlar... Köprüdeki bütün iskeleler arasında koşuyorum, ortada Neveser yok... Kalabalığa şöyle baktım. Hepsinin ellerinde bizim davetiyelerden. Herkes Neveseri bekliyor. Kimi dolandırıldık galiba!.. diyor, kimi,

küfür ediyor, kimi hâlâ sabırla bekliyor, kimi de dönüp gidiyor.

Saat bir buçuk... Tepem attı. Ne olsa serde gazetecilik var. Ben onlara şimdi gösterirım. Eğer bir mandepsiye bastırıldıksa, vallahi duman attırırım. Bir hışımla, iskele başmemurunun odasına girdim. Ben daha ağzımı açmadan, adam elimdeki davetiyeyi görünce, gülerek:

— Neveser değil mi beyim? dedi...

— Evet, dedim, hâlâ Neveser'den eser yok!...

Başmemur:

— Neveser vapuru, bundan onbeş sene evvel ıskartaya çıkarıldı. Hurda demirleri Hollandaya satıldı, teknesi de Haliçte, Ayvansarayın önünde...

Dışarı çıktım. İhsan:

— Nè olmuş? diye sordu.

— Saat sekiz dedikleri, akşamın sekiziymiş. Vapurla mehtap gezintisine çıkılacakmış, dedim.

Davetiyeler ellerinde kalabalık halâ bekliyordu. Enayilik paylaşılınca insana hafif geliyor. Benden başka enayilerin de bulunmasına âdeta memnun oldum.

Vapura bindik, Küçüksuya gittik. İhsana, dönünciye kadar davet hikâyeleri anlattım.

Akşam gazeteye gelince, Celâl sordu:

— Gezinti nasıl oldu?

— Gelmediğine öyle enayilik ettin ki... Aman ne eğlendik, ne eğlendik... On dört kişilik incesaz bir tarafta, mükemel bir caz, danslar, şarkılar, yemekler... Bütün ses sanatkârları oradaydı. Helâl olsun on beş lira... İnsan yüz liraya böyle eğlenemez valahi...

Celâl:

— Şunu bir muhabir getirdi, başlık yap da birinci sayfaya verelim, dedi.

Uzattığı kâğıtta şunlar yazılıydı:

«Yeni tarzda bir dolandırıcılık. Bir hayır cemiyetinin

adını kullanarak, yirmi sene evvel çürüğe çıkmış olan Neveser vapuru ile, Boğaz gezintisi adı altında bir şebeke, binlerce saf vatandaşı dolandırmıştır. Halkın şikâyeti üzerine...

Arkasını okuyamadım. Cemale görünmeden, sekreter muavinine:

— Hastayım, bu gece çalışamıyacağım! dedim, eve gittim.

ZEKÂNIZI BİLEYİNİZ

Meşhur polis hafiyesi Şarlok Holmes'le Nat Pinkerton, bir hafta evvel, İstanbula gelmişlerdi. Bir sabah kaldıkları otelde acı acı telefon çaldı. Bir kadın sesi telefonda:

— Sevgilim!.. Sevgilim!.. diye bağırdı ve telefon kesildi.

Şarlok Holmes âhize elinde, eli şakağında bir saat kadar düşündü Nat Pinkerton'a:

— Telefon edenin kim olduğunu anladım, dedi.

SORU:

1 — Telefon eden kimdi?

2 — Telefon neye kesildi?

CEVAP:

1 — Telefondaki kadın, Şarlok Holmes'in sevgilisi idi.

2 — Telefonun, konuşmanın yarı yerinde kesilmesi, İstanbul'da olağan işlerdendir.

Fakat Nat Pinkerton, izmaritinden derin bir nefes aldıktan sonra:

— Yanılıyorsunuz Mister Holmes, dedi, sevgiliniz az evvel palamut avına çıktı. telefon etmesine imkân yok.

O sırada telefon tekrar çaldı, aynı kadın sesi:

— Sevgilim! Sevgilim!... diye inledi.

Telefon kapanmıştı.

Şarlok Holmes, kasketini burnunun üstüne çekti.

— Nat, bir cinayet karşısındayız, dedi.

Fakat Nat Pinkerton, bir şey söyledi, o zaman Şarlok Holmes, cinayet olmadığını anladı.

SORU:

Nat Pinkerton Şarlok Holmes'e acaba ne söyledi?

CEVAP:

Nat Pinkerton şunu söyledi:

Bu kadın telefonda sevgilisini arıyor. Fakat Türkiye'de telefon numarasını çevirdiniz mi, mutlaka aramadığınız yer çıkar.

Bu sırada kapıdan saçını başını yolan bir kadın girdi:

— Niçin telefonuma cevap vermiyorsunuz? dedi. Sevgilim öldü.

Şarlok Holmes piposunu dişleri arasında üç defa çiğnedikten sonra:

— Madam, sevgiliniz nerede öldü? diye sordu.

— Sabahleyin banyoya girmişti. Gece yarısına kadar bekledim. Çıkmayınca âdeta merak ettim. Banyonun kapısını açınca, bir de baktım ki, banyoda boğulmuş.

Nat Pinkerton, son kalan serçe parmağını da yedi.

— İnanma Holmes, namussuzum bu karı atıyor! dedi.

SORU:

Acaba Nat niçin, böyle söylemişti?

CEVAP::

Banyoda boğulacak kadar, İstanbulda musluklardan su akmadığını Nat Pinkerton biliyordu.

Şarlok Holmes:

— Hımmm!.. dedi. Sonra kadına döndü:

— Madam, sevgilinizin suda boğulmasına imkân yok!..

Genç kadın:

— Size suda boğuldu diyen kim? diye bağırdı, havagazı musluğunu açmış!..

Nat Pinkerton, tıpkı radyofonik temsillerde olduğu gibi camları zangırdatan bir kahkaha attı.

SORU:

Nat Pinkerton niçin güldü?

CEVAP:

— Sinirleri bozulmuştur.

— Hayır!

— Açıkta birşey görmüştür.

— Hayır, yine bilemediniz.

Nat Pinkerton, havagazı musluklarından gaz değil, sâde hava geldiğini biliyordu.

Şarlok Holmes'le Nat Pinkerton kadının evine gittiler. Banyoda bir adam boylu boyunca yatıyordu. Nat Pinkerton mendili ile adamın edep yerini örttükten sonra:

— Mister Holmes, havagazı musluğunu açın da biraz temiz hava gelsin, dedi.

Şarlok Holmes hizmetçiye:

— Bey eve ne zaman geldi? diye sordu.

Hizmetçi:

— Hanımın kocası evde bulunmadığı zamanlar gelir. Köprüden 6,45 vapuruna biner, mutlaka 7,30 da burada bulunur. dedi.

Nat Pinkerton:

— Bayan Domestik, yalan söylüyorsunuz! dedi.

SORU:
Nat Pinkerton, hizmetçiye neden inanmamıştı?

CEVAP:
Çünkü İstanbulda vapurların, hiç bir zaman tarifeye uygun hareket etmediklerini öğrenmişti.

Şarlok Holmes ölen adamın katillerini sorguya çekti:
— Ölüyü, ölmeden evvel nerede gördüğünüzü yeri ile saati ile söyler misiniz?
Kâtip:
— Terbiyem müsait değildir, dedi.
Nat Pinkerton dişleriyle bıyıklarını çekiştirdi. Bu sırada başka birisi,
— En son ben gördüm. dedi, saat dörtte Taksimden dolmuşa bindik, dördü kırkbeş geçe Beyazıta geldik. Sonra ben ayrıldım.
Nat:
— Arkadaş, atıyorsun! dedi.

SORU:
Nat Pinkerton niçin böyle söylemişti?

CEVAP:
Şimdi siz, alıştınız, İstanbulda bir dolmuş hiç bir zaman Taksimden Beyazıt'a 45 dakikada gelemez de onun için diyeceksiniz.
— Hayır!...
— Öyle ise nüfus sayımı vardı o gün, dolmuşlar işlemiyordu.
— Hayır!... Nat, bu adamı şaşırtıp, yüzündeki ifadeden ruhunu okumak için böyle söylemişti.

Nat Pinkerton bir müddet yerinde eşelendi.
— Çaktım dalgayı Mister Holmes, dedi, sonra cebinden lupu çıkarıp güneşe tuttu, cıgarasını yaktı.

Bu sırada Şarlok Holmes:

— Mühim bir cinayet karşısında bulunduğumuzun farkında mısın? dedi.

Nat Pinkerton:

— Mister Holmes! diye bağırdı, nihayet bir ip ucu yakaladım!

Ölü adam, yattığı yerden:

— Mister Nat Pinkerton, yakaladığınız benim uçkurum, rica ederim çekmeyin! dedi.

Şarlok Holmes, ölü adama:

— Susun! dedi, eldeki kat'i delillere göre, sizin ölmüş olmanız lâzım!...

SORU:

— Ölü nasıl konuştu?

CEVAP:

— Muharrir de buna bir kulp düşünüyor, ama uyduramadı.

SİNİR DOKTORU

Genç sinir hekimi, çeşitli yollara başvurup, şehrin göbeğinde muayenehane açtı. Nedense müşteri, affedersiniz, yani hasta gelmiyordu. Ne Avrupada ihtisasını yapmış olması, ne çalışkanlığı, ne de bilgisi para kazanabilmesine yaramıyordu.

Geçim derdi bütün ağırlığı ile üstüne binmişti. Düşüne taşına, yine hekimlik bilgisinin yardımı ile bir yol buldu. Kapısına: «Pazar günleri hasta kabul olunur» yazılı bir tabelâ astı. Ayni ilânı gazetelere de verdi.

Pazar günleri, insanlar işsiz güçsüz, evlerinde oturduklarına göre, elbette sinirleri o gün başka günlerden fazla bozulurdu. Bu koca şehirde sinir bozulmamasına imkân var mı? Pazar günleri, doktorların çoğu hastaya bakmazlardı.

Genç sinir hekiminin düşündükleri oldu. İlânın gazetelerde çıktığının ilk pazarı, kapının zili çalındı. Bir adam bağıra çağıra muayene odasına girdi.

— Doktor bey, sinirlerim bozuldu. Aman yatıştırıcı bir ilâç verin, dedi.

Eli ayağı titriyordu. Doktor:

— Ne oldu? Neyiniz var? Anlatın, dedi.

Sinirli adam anlatmağa başladı:

— Artık burama geldi. Yeter oldu artık! Bir pazar günü olsun insan evinde rahat nefes alamıyor. Nedir bu benim çektiğim?

— Kimden şikâyet ediyorsunuz?

— Kimden olacak... Karımdan elbette.

Artık bu hayata dayanamazmış. Rütubetli bodrumlarda oturmaktan kemikleri çürümüşmüş. O da insanmış... Gezip tozmak istermiş. İnsanın şu dünyada iki günlük ömrü varmış. Onu da ahla vahla geçirdikten sonra... Koskoca herifmişim ben de, karımı bir pazar günü bile koluma takıp sinemaya, tiyatroya götürmüyormuşum... Doktor bey, rica ederim, kasap et, keçi can derdinde. Ben çoluğun çocuğun karnını nasıl edip de doyuracağım, nasıl edip de Alinin külâhını Veliye, Velininkini Aliye geçireceğim diye düşünüyorum, karının zoru da tiyatro, sinema... Sen ol da sinirlenme bakalım...

Hasta, boşanmış zenberek gibi anlattıkça, doktorun gözleri kaydı. Artık onu dinlemiyor, kendi aile hayatını düşünüyordu. Az önce, o da kendi karısı ile, tıpkı bu hastanınkine benzer bir kavga yapmıştı. Karısı, bu güzel havada gezelim, diye tutturmuştu.

Bu sırada başka bir hasta içeri girdi.

— Elim ayağım zangır zangır titriyor doktor bey, dedi, çarpıntım da var. Aman bana bir ruh mu verirsiniz, ne yaparsanız yapın... Ay, şimdi bayılacağım. Allah bizi kira köşelerinde sürünmekten kurtarmadı. Şu ev sahipleri yok mu? Ah, ah!.. Pazar, Allahın pazarı... Bir pazar günü bile insana evinde rahat yok. Zırrr kapı... Ne o? Kira... Hem de, ucuza oturuyormuşuz da, bizde hiç insaf, din iman yokmuş da, herkesin hakkını yiyormuşuz da... Daha neler de neler... Herifin kafasına sürahiyi geçirince, kendimi doğru buraya attım.

Doktor:

— Buyurun oturun da, reçetenizi yazayım, dedi.

Ama aklı hep kendi ev sahibindeydi. İki gün önce o da doktora, kirayı arttırma teklifi yapmış, aksi halde mahkemeye başvuracağını söylemişti. Sinirden doktorun elleri titriyordu.

Reçeteyi yazarken üçüncü hasta içeri girdi. Bu zavallı da kuş gibi durmadan hıçkırıyor, çırpınıp duruyordu.

— Bittim... bittim!.. Artık yaşanmaz...

— Neyiniz var?

— Yooo... Bıçak kemiğe dayandı. Gayri elverir, ne olacaksa olsun. Aman doktor bey, bir iğne yapın. Kalbim çok fena... Bu şoförler yok mu, bu şoförler?..

Hasta, şoförden dert yanarken, doktorun aklı da dünkü olaya gitmişti. Dün gece bir şoförle gırtlak gırtlağa gelmişti. Eğer iki lüminal birden almasa, dün gece uyuyamıyacaktı. Sanki o şoför yine karşısındaymış gibi, doktorun sinirleri gerildi. Ne diye sanki herifin burnunun üstü budur diye bir yumruk indirmemişti.

Orta yaşlı bir kadın muayene odasından girer girmez orta yere yığıldı kaldı. Doktor, kadını zor ayılttı.

Kadın, gözünü açar açmaz:

— Nedir çektiğim benim? diye ağlamağa başladı.

Kadının anlattıklarına göre, o zavallı da hayırsız oğlundan şikâyetçiydi.

— Elim ayağım boşandı doktor bey...

Doktor, kadına sinir yatıştırıcı bir iğne yaparken, şimdi aklı kendi kardeşine gitmişti. Koskoca herif, hâlâ bir baltaya sap olmamıştı. Üstelik gelip gidip para diye asılıyordu. Tıpkı bu kadının oğlu gibi o da artist olacağım diye tutturmuştu.

Kardeşinin suratına bir şamar indirir gibi yapınca enjektör yere düştü, paramparça oldu.

Hastalar arka arkaya geliyordu. Bekleme salonu tıklım tıklım dolmuş, kimi bağırıyor, haykırıyor, kimi dövünüyor, kimi kendini yerden yere çarpıyordu.

Genç bir adam:

— Beni kurtarın, yoksa elimden cinayet çıkacak, diye saçını başını yoluyor, kafasını duvarlara vuruyordu.

— Karım, doktor karım... Evet. Meğer ben koynumda yılan besliyormuşum.

Karısı mı? Doktorun rengi uçtu. Acaba?.. Dünya bu... Kendi karısı da «benimle ilgilenmiyorsun» diye kaç defa dert yanmış, sabah erkenden bir arkadaşıma gidiyorum, diye evden fırlamıştı!

Kendini yerden yere fırlatan bir hastanın ağzından lâf almak zor olmuştu. Zavallıyı alacaklısı icraya vermişti. Yarın eşyalarını haczedeceklerdi.

Doktor bunları dinlerken, saçları diken diken oldu. Ayni felâket kendi başına da gelebilirdi.

— Düşünün doktor, diyordu hasta, evime, yatak odama yabancılar, polisler, icra memurları girecek... Eşyalarımı...

Bu muayenehaneyi açmak için doktor bir kaç yerden senetle borç para almıştı. Faizlerini ödediği halde, yine de alacaklılar sıkıştırıyorlardı. Doktor hiddetten burnunun ucuna kadar kızardı.

— Sizin neyiniz var?

— Belli değil mi? Anlamıyor musunuz doktor bey?.. Baksanıza ne haldeyim? Kahve yok, çay yok, insan ne olur? Şimdi nal mıhı da yokmuş, nal mıhı!.. Düşünün doktor bey, rica ederim düşünün, bir memlekette nal mıhı olmazsa, o memleketin sonu ne olur?

Doktor da aradığı ilâçları bulamıyordu. Hele tıbbi âletler hiç yoktu.

Sinirli hasta bağırıyordu:

— Nal mıhı olmazsa, ne olur? Memleket batar. Uçuruma yuvarlanıyoruz. Nal mıhı meselesini halletmek...

Doktorun yüzü birden değişti. Bakışları başkalaştı, ağzı çarpıldı. Saçını başını yola yola bağırmağa, haykırmağa, çırpınmağa başladı:

— Nal mıhı!.. Nal mıhı!.. Nal mıhı!..

Temiz nal mıhı isteriz!.. Sağlam nal mıhı isteriz!.. Bol nal mıhı isteriz!..

Sinir doktoru, bağıra bağıra sokaklara uğradı:

— Nal mıhı!.. Nal mıhı!.. Nal mıhı!..

CEZAEVİNDE ZİYARET

Eskiden cezaevlerindeki tutukları ve hükümlüleri ziyaret, şimdikinden çok daha kolaydı. Ziyaretçiler koğuşlara kadar girerler, içerdekilerin yataklarında otururlardı.

Ziyaretçiler kapıda aranırdı ama, yine de bazı dişi ziyaretçiler, aranması kendi müsaadelerine bağlı vücutlarının özel yerlerinde içeriye esrar, eroin, hattâ bıçak, tabanca sokarlardı.

Bunu önlemek için ziyaretçilerle tutuklular arasına bir metre aralık koydular. Sökmedi. Kaşla göz arasında, gardiyanı lâfa tutup, atacaklarını paraşüt gibi içeri atıyorlardı.

Boydan boya ince örgülü bir tel koydular. Mahpuslar ziyaretçileri, ziyaretçiler mahpusları bu telin arkasından hayâl meyâl görüyorlardı.

Ceza infazcıları tedbirlerini arttırdılar. Ziyaretçi ile mahpus arasında iki tane tel perde koydular. Tel perdeler arasında da bir metre mesafe vardı. Bu iki tel arasından ziyaretçi ile mahpus birbirlerinin yüzlerini hiç seçemiyorlardı.

Eskiden yarım saat konuşurlarken, bu müddet beş dakikaya indi. Her dört ziyaretçinin arasına da bir gardiyan konuldu.

Şimdi, cezaevinin ziyaret yerini gözünüzün önüne getirin lûtfen. Tepede tozlu, isli yirmi beş mumluk bir lâmba ile aydınlatılan daracık, yarı karanlık bir koridor. İki telörgüsü. Ziyaretçi ile mahpusun birbirlerinin yüzlerini

seçmesi imkânsız. Ziyaret beş dakikaya indirilmiş olduğundan, herkes bu beş dakikaya bütün söyliyeceklerini sıkıştırmak için bar bar bağırıyor. Bir gürültü, bir şamata...

İşte böyle bir ziyaret yerine dört mahpus gelmişti. Duruş sıralarına göre, sağdan sola şöyle dizilmişlerdi. En başta, karısını, kaynanasını, baldızını öldüren bir katil. Onun yanında, hıfza çalıştırdığı on üç yaşındaki kızcağızı kirleten bir imam. Üçüncüsü, hükûmetin manevî şahsiyetine hakaretten yatan bir gazeteci. Gazetecinin yanında, Beykozda fabrikası basılan bir eroinci.

Şimdi bu mahpusların karşılarındaki ziyaretçileri sayalım. Ziyaretçiler, iki telörgü arkasındaki mahpusların yüzlerini görmedikleri için rastgele şöyle dizilmişlerdi. Katilin karşısında, gazetecinin karısı vardı. İmamın karşısında eroincinin anası vardı. Gazetecinin karşısında katilin babası, eroincinin karşısında da imamın karısı..

Bu dört ziyaretçinin ara yerinde de gardiyan dikilmiş. Beş dakika içinde her mahpus, karşısında kendi ziyaretçisi varmış sanarak bağıra çağıra konuşmağa başladılar.

Katil — Söyle onlara. Bir gün elbet buradan çıkacağım. Onların bütün sülâlesini, eşiktekini beşiktekini pırasa gibi doğramazsam bana adam demesinler.

Gazetecinin karısı (Ağlıyarak)

— Bey, bey, kendine gel... Allah aşkına... Ne oldu sana? Yalvarırım sâkin ol! Bak sana ne diyeceğim, sırası değil ama, söylemeğe mecburum. Kızın hayırlı bir kısmeti çıktı da...

İmam (Bağırarak) — Kısmeti mi çıktı? Allah Allah... O benim şer'an nikâhımdadır.

Gazetecinin karısı (Ah vah ederek) — Ne diyorsun bey? Şimdi bir yerime inecek.

İmam — Elbette. Bu işi ben bilmem de sen mi bilir-

sin. Din ehli için tâdâdı zevcat muvafık-ı şer-i şeriftir. Kızı da alırım, anasını da alırım, seni de alırım!

Eroincinin anası — Tuh rezil!.. Utanmaz, namussuz. Seni doğuracağıma taş doğuraydım. Bana bu lâfları söylemeğe nasıl dilin varıyor?

Gazeteci — Neden dilim varmıyacakmış!.. Yoksa iktidar partisi seni de mi satın aldı. Ben fena bir şey yazmadım ki... Tenkit ettim. o kadar. Bu memlekette demokrasi yok mu? Hürriyet yok mu? Yazmıyacakmışım. Yazarım. Defol!.. Şeytan görsün suratım!..

Katilin babası — Ne? Ne?.. Bunları sen bana mı söylüyorsun?.. Tuh senin kalıbına kıyafetine. Yazıklar olsun, seni bu boya bosa getirdim, beni bir de utanmadan kovuyorsun ha... Allah belânı versin!.

Eroinci — Ulan namussuz! Allah senin belânı versin. Gözüne dizine dursun. Paraları yerken iyimlydi orospu!..

İmamın karısı — Tu tûû!.. Saçından sakalından utan! Benim üstüme gül kokladın, bir de utanıp arlanmadan daha söyleniyorsun... Sabî sübyanı baştan çıkarmağa utanmıyor musun? Allah belânı versin!

Eroinci — Allah senin belânı versin!

Katilin babası — Rezil, alçak!..

Gazeteci — Defol karşımdan diyorum, defol!..

Katil — Yerim ulan sizi!.. Namussuzlar! Topunuzu yerim.

Gardiyan — Kime?.. Kime diyorsun onu sen?

(Gardiyan üstüste düdük öttürmeğe başlar.)

— Ziyaret bitti!..

Diye bağırır.

İnsan Güldüğü Kadar Yaşar

«Molière»

Mizah Yayınları

Akbaba Yayınevi, bir yıla yakın zamandan beri başladığı (Mizah Edebiyatı Yayınları) ile sanat hayatımızdaki bir boşluğu doldurmuyor.

Bugüne kadar, cidden titiz bir itina ile hazırladığımız kitaplar, muhterem okuyucularımızdan büyük bir rağbet ve iltifat gördü.

Bu eserler, evinizin, hayatınızın neşesi olacak, en yorgun dakikanızda, tatlı bir tebessümle içinizi aydınlatacak ve yaşama zevkinizi arttıracaktır.

Mizah Edebiyatı yayınlarımıza, bundan sonra da hiç eksilmiyen bir itina ile ve dünya mizah edebiyatından da en seçme örnekler vererek devam edeceğimizi, teşekkürlerimizle bildiririz.

Adres: AKBABA - Klod Farer Cad. No. 8-10
Belediye - İSTANBUL

Çıkan Kitaplarımız

MİZAH HİKÂYELERİ ANTOLOJİSİ

ÜÇ CİLT

Otuza yakın mizah üstadının yüze yakın en seçme, en güzel, en zarif hikâyeleri bu üç cilt içinde toplanmıştır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ercüment Ekrem Talû, Refik Halid Karay, Ömer Seyfettin, Fazıl Ahmet, Reşat Nuri Güntekin, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Mahmut Yesarî, Osman Cemal, Aziz Nesin, Bülent Oran gibi en kıymetli mizah üstadlarını bu üç cilt içinde bulacak ve seve seve okuyacaksınız.

HER CİLT 1 LİRADIR.

Bu kitaptaki hikâyelerimi
karikatürleyen değerli
san'atçı,

Turhan Selçuk,
Nehar Tübiek,
Mim. Uykusuz,
Tonguç

arkadaşlarıma teşekkürler ederim.

Aziz Nesin

YENİ MATBAA
İSTANBUL
1 9 5 6

BİR DAKİKA

Okunmaları bir dakikacık süren, fakat o küçük fıkralar içine, iğneli nükteleriyle büyük gerçekleri sıkıştıran DOĞAN NADİ'nin esprileri dillerde dolaşmakta ve zamanla değerini büsbütün arttırmaktadır. DOĞAN NADİ.nin yüz küçük fıkrasını içinde toplayan bu eser, AKBABA MİZAH SERİSİ'nin onuncu kitabı olarak yayınlanmıştır.

FİYATI 1 LİRA

YEDEK PARÇA

AZİZ NESİN'in mizah edebiyatımız için gerçekten bir kazanç olan bu değerli kitabındaki hikâyeler, sizi hem kahkahalarla güldürecek, hem de uzun uzun düşündürecektir. Toplumun bir yanıyla bozuk düzen gidişini ve insanın aksayan yönlerini kendine vergi bir mizah açısından gören yazar «YEDEK PARÇA» daki hikâyeleriyle, zamanımızın başarılı bir hicvini yapmıştır.

FİYATI 1 LİRA

KAPATMA

Genç neslin en başarılı mizahçılarından biri olan BÜLENT ORAN'ın çeşitli mizah dergilerinde yayınlanan güzel hikâyelerinden seçilmiş olanları bu eserde toplanmıştır. Ayrıca, değerli karikatürcü TURHAN SELÇUK'un elli karikatüriyle bu hikâyeler süslenmiş ve değerlendirilmiştir.

FİYATI 1 LİRA

Meşhurların Nükteleri: Türk meşhurlarının, çok ince, çok zarif 198 nüktesi. Fiatı 1 lira.